סדר הקידוש
של ראש השנה
סדר אבילת הסימנים

אמרי שמואל

פניני תורה ומוסר
מדרש והלכה על
ראש השנה

מהשיעור השבועי מפי מורנו ורבינו בנן של קדושים האדמו"ר
הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

יוצא לאור על ידי בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש ב"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"ד

א.י.ש. אשדוד 0527627127

ברכה והצלחה

חוברת זו מוקדשת

לברכתם והצלחתם של

מיכאל ואודטל פרץ הי"ו

ולברכתם והצלחתם של ילדיהם

אגם, אביגיל ונועם אלימלך הי"ו

שהקב"ה ימלא כל משאלות ליבם לטובה ולברכה
ויזכו לבריאות איתנה ופרנסה טובה
שפע ברכה מזל והצלחה בכל מעשה ידיהם,
ויזכו לשנה טובה ומבורכת, אמן.

תוכן העניינים

סגולה לערב ראש השנה ..... ג
סדר הדלקת נרות לערב ראש השנה ..... ה
הנהגות ללילה ראש השנה ..... ז
סדר ליל ראש השנה ..... ח
סגולה מיוחדת מהבן איש חי ללילה ראש השנה ..... י
הנהגות קודם הקידוש ..... יד
קידוש ליל ראש השנה ..... טו
ברכת הבנים ..... כ
סדר נטילת ידים ..... כא
דיני ברכת "המוציא" ..... כג
סדר סימני ראש השנה ..... כד
סדר אכילת הסימנים ..... כז
מסכת ראש השנה ..... לד
זַהַר לִסְעֻדַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה ..... מא
ברכת המזון ..... ג
דיני זימון ..... גב
ההנהגה בברכת המזון ..... גג
סגולה ליום ראש השנה ..... ס
סדר הקידוש ליום ראש השנה ..... סג
סדר הבדלה למוצאי ראש השנה ..... סה
ברכת מעין שלוש ..... סז

סגולה לערב ראש השנה

סוד גדול ונורא ועוזו בשחקים נמצא כתוב מטהרת יד קודשו של הרב המקובל ר' דוד שירירו זצ"ל והובא בספר מועדי רגל למוהר"ם זצ"ל (ד"ג ע"ב) ובספר מועד לכל חי לרבי חיים פלאג'י זצוק"ל (סימן יב ב) ומחזור בית דין (ערב ראש השנה סעיף ח) בערב ראש השנה בעוד השמש על הארץ יקרא פר' והיה כי תבוא מתחילה עד והגר אשר בקרבו, כדלהלן, **וכל הקורא פרשה זו הקב"ה מעביר כרוז ואומר גביתי מאדם זה כל החובות ומוחל על חטאתיו**, וידוע דאית שבע מרומי, ונוטל הקב"ה נשמת זה האדם ממש ומקריבה על גבי שבעת הרקיעים ואומר הרי הוא טהור **וקבלתי כל חובותיו כפליים בכל חטאתיו.**

וזו הקריאה

(דברים פרשת כי תבוא פרק כו פסוק א - יא)

וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ: וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנָא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה יאהדונהי לַאֲבֹתֵינוּ לָתֶת לָנוּ: וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנָא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ: וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב: וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה יאהדונהי אֶת קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ: וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה יאהדונהי מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה

וּבְמַרְא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים: וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְהוָה יאהדונהי **וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְהוָה** יאהדונהי **אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה** יאהדונהי **אֱלֹהֶיךָ: וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְהוָה** יאהדונהי **אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ:**

אחרי זה יאמר בזה הלשון

בנופת מתוקים תכניס נפשי, מבהיק ההויות, הבדל נפשי מזדים, ברתת הבו על ידך על נפשי ומטהר יחידתי, עכשיו הדבק יחידתי בי, יחידה האוחזת בתפארת ח"י עלמין, יבואו לך בהאי שעתא, ותאיר בגו נפשי תרי גנוזים סתימין, השט הידים שלדם הטהורים, ויטהרו לגופי בהאי שעתא שכסא הדין מוכן למלכו של עלמין, ותיעול נפשי מקמיה, ושמך על ראשי ויאירו כל דינין של עלמין תפארת ישראל, בצידך אני יושב, ושם תהיה ישיבתי, לפני המקום של יחידו של עלמין, ותשמח נפשי כשמבהיק ההויות אומר ליחידתי, בדברים כאלו, ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך. ועל זה אני קורא והיה כי תבא:
וטוב אם תקרא לשון זה שבעה פעמים.

(המשך הסגולה שאומרים ביום ראש השנה יובא להלן)

סדר הדלקת נרות לערב ראש השנה

לפני הדלקת נרות תברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר
שֶׁל יוֹם טוֹב:

ואם חל בשבת תברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר
שֶׁל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב:

צריך לברך "שהחיינו" בקידוש הלילה, ויש מקומות שהנשים נוהגות לברך "שהחיינו" בהדלקת הנרות, ביום־טוב שיש בו "שהחיינו" בקידוש (בא"ח במדבר א). ויש מקומות שאין מברכות הנשים "שהחיינו", וכל עיר יעשו כפי מנהגם (חוקי הנשים פרק מא).

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

ראוי לאשה שתתפלל בשעת הדלקת הנרות, שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, וזהו נוסח התפילה הכתוב בספר "כף החיים" (סימן רסג ס"ק לד);

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתָּחוּם וּתְרַחֵם עָלַי,
וְתַגְדִּיל חַסְדְּךָ עִמָּדִי לָתֵת לִי זֶרַע אֲנָשִׁים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ,
וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ, וְיִהְיוּ מְאִירִים בַּתּוֹרָה בִּזְכוּת נֵרוֹת

(שַׁבָּת וְ)יוֹם טוֹב הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר; כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. וְגַם תָּחוּם וּתְרַחֵם עַל בַּעְלִי (פלוני בן פלונית), וְתִתֶּן לוֹ אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים עִם בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וּתְסַיְּעֵהוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֵךְ בְּשִׂלֵּמוּת, כֵּן יְהִי רָצוֹן אָמֵן. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי

הנהגות לליל ראש השנה

אחר ערבית בצאתו בשלום מבית הכנסת, ילך לביתו וישמח ליבו, ויבטח בהקדוש ברוך הוא, ויקדש היום בלב שלם ובנפש חפיצה. וירחיק ממנו כל יגון ואנחה. וגם יזהר מאד להרחיק מכל מריבה ומחלוקת וכעס, חס ושלום, כדי שלא יתן פתחון פה למקטרג, רק ישמח בליבו, כי קדוש היום לאלהינו. ומה־טוב ונעים שישתדל להזמין לביתו בליל זה אורח עָנִי וּמְסֻכָּן, כי בזה יזכה להרבה מעלות טובות ונשגבות (מחזור "בית דין" דף כה).

כשחל ראש השנה בשבת – מנהג רבנו הבן איש חי בביתו היה לעשות ההקפות וברכת הריח בהדס, ומסדרים י"ב לחמים, כשאר שבתות. אבל אין אומרים "שלום עליכם", "אשת חיל", ופזמון "אזמר בשבחין", אלא רק קטע "אתקינו סעודתא" (רב פעלים ח"א סוד ישרים סימן יג).] ובביתנו מימי מז"ק זצ"ל לא נהגנו לומר שלום עליכם בכל יו"ט שחל בשבת ומה שכתב הרב ואין לי טעם מספיק בדבר זה וכו', אולי י"ל הטעם כדי לקום ביום ראש השנה לפני עלות השחר כמ"ש בשנה ראשונה פרשת נצבים אות יא ע"ש, ובסוד ישרים שם כתב ויתכן בשביל המהירות שמצוה למהר... לקדש מיד ע"ש.

כאשר תסדר האשה הפת על השלחן, תזהר להניח מפה תחתונה ומפה עליונה, ויש בזה כמה טעמים על-פי הפשט. ואחר שתניח המפה העליונה, תניח שתי ידיה על השלחן ותאמר פסוק; "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'". ועל ידי דיבור זה תשרה הקדושה על השלחן (בא"ח ש"ש וירא אות יז). וצריכה האשה להיות זריזה לערוך השלחן ולכסותו במפה יפה קודם שיבא בעלה מבית הכנסת, כדי שבבואו ימצא השלחן ערוך, והוא לסימן טוב. אך אם נזדמן שבא ולא ראה השלחן ערוך, לא יתקוטט עם אשתו ויכעוס, דהכעס הוא סימן רע ביותר, אלא יסבול ולא יקפיד אפילו בלב (בא"ח נצבים ו)

ויכנס לביתו בשמחה ובטוב לבב, וקודם קידוש ישב במושבו ושלחן ערוך, ויאמר פתיחת אליהו זכור לטוב עד "קום רבי שמעון ויתחדשון" וכו' (לשון חכמים ח"א סימן י)

סדר ליל ראש השנה

אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דִמְהֵימְנוּתָא שְׁלִימְתָא, חֶדְוָתָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא.
אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דְמַלְכָּא. דָּא הִיא סְעוּדְתָא דחַבְרַיָּא קַדִּישִׁין.

טוב לומר פתיחת אליהו הנביא ז"ל לפני הקידוש

וְיִחְיוּ נְעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

פְּתַח אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לְטוֹב וְאָמַר, רִבּוֹן עָלְמִין דְּאַנְתְּ הוּא חַד וְלֹא בְּחֶשְׁבָּן, אַנְתְּ הוּא עִלָּאָה עַל כָּל עִלָּאִין, סְתִימָא עַל כָּל סְתִימִין, לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפִיסָא בָּךְ כְּלָל, אַנְתְּ הוּא דְּאַפֵּקְתְּ עָשָׂר תִּקּוּנִין, וְקָרֵינָן לוֹן עָשָׂר סְפִירָן, לְאַנְהָגָא בְּהוֹן עָלְמִין סְתִימִין דְּלָא אִתְגַּלְיָן, וְעָלְמִין דְּאִתְגַּלְיָן, וּבְהוֹן אִתְכַּסְיָאת מִבְּנֵי נָשָׁא, וְאַנְתְּ הוּא דְקָשִׁיר לוֹן, וּמְיַחֵד לוֹן, וּבְגִין דְּאַנְתְּ מִלְּגָאו, כָּל מַאן דְּאַפְרִישׁ חַד מִן חַבְרֵיהּ מֵאִלֵּין עָשָׂר, אִתְחַשִּׁיב לֵיהּ כְּאִלּוּ אַפְרִישׁ בָּךְ:

וְאִלֵּין עָשָׂר סְפִירָן אִינּוּן אַזְלִין כְּסִדְרָן, חַד אָרִיךְ, וְחַד קָצֵר, וְחַד בֵּינוֹנִי, וְאַנְתְּ הוּא דְּאַנְהִיג לוֹן, וְלֵית מַאן דְּאַנְהִיג לָךְ, לָא לְעֵילָּא וְלָא לְתַתָּא וְלָא מִכָּל סִטְרָא, לְבוּשִׁין תַּקַּנְתְּ לוֹן, דְּמַנְיֵיהוּ פַּרְחִין נִשְׁמָתִין לִבְנֵי נָשָׁא, וְכַמָּה גוּפִין תַּקַּנְתְּ לוֹן, דְּאִתְקְרִיאוּ גוּפָא לְגַבֵּי לְבוּשִׁין דְּמִכַּסְיָן עֲלֵיהוֹן, וְאִתְקְרִיאוּ בְּתִקּוּנָא דָּא, חֻסֶּד דְּרוֹעָא יְמִינָא, גְּבוּרָה דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא, תִּפְאֶרֶת גּוּפָא, נֶצַח וְהוֹד תְּרֵין שׁוֹקִין, יְסוֹד סִיּוּמָא דְּגוּפָא אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, מַלְכוּת פֶּה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קָרֵינָן לָהּ: חָכְמָה מוֹחָא אִיהִי

מַחְשָׁבָה מִלָּנָאו, בִּינָה לִבָּא וּבָהּ הַלֵּב מֵבִין, וְעַל אִלֵּין תְּרֵין בְּתִיב הַנִּסְתָּרוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ, כֶּתֶר עֶלְיוֹן אִיהוּ כֶּתֶר מַלְכוּת, וְעָלַיהּ אִתְמַר מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית, וְאִיהוּ קַרְקַפְתָּא דְתִפְלֵי, מִלָּנָאו אִיהוּ יו״ד ק״א וָא״ו ק״א, דְּאִיהוּ אֹרַח אֲצִילוּת, אִיהוּ שַׁקִּיו דְּאִילָנָא בְּדִרוֹעוֹי וְעַנְפּוֹי, כְּמַיָּא דְאַשְׁקֵי לְאִילָנָא, וְאִתְרַבֵּי בְּהַהוּא שַׁקִּיו:

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, אַנְתְּ הוּא עִלַּת הָעִלּוֹת, וְסִבַּת הַסִּבּוֹת, דְּאַשְׁקֵי לְאִילָנָא בְּהַהוּא נְבִיעוּ, וְהַהוּא נְבִיעוּ אִיהוּ בִּנְשִׁמְתָא לְגוּפָא, דְּאִיהִי חַיִּים לְגוּפָא, וּבְדֵּ לֵית דְּמִיוֹן וְלֵית דְּיוּקְנָא מִכָּל מַה דִּלְגָאו וּלְבַר, וּבָרָאתָ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, וְאַפַּקְתְּ מִנְּהוֹן שִׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא וְכוֹכְבַיָּא וּמַזָּלֵי, וּבְאַרְעָא אִילָנִין וּדְשָׁאִין וְגִנְּתָא דְעֵדֶן וְעִשְׂבִין וְחֵיוָן וְעוֹפִין וְנוּנִין וּבְנֵי נָשָׁא, לְאִשְׁתְּמוֹדְעָא בְּהוֹן עִלָּאִין, וְאֵיךְ יִתְנַהֲגוּן בְּהוֹן עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וְאֵיךְ אִשְׁתְּמוֹדָעָן מֵעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וְלֵית דְּיָדַע בָּךְ כְּלָל וּבַר מִנָּךְ לֵית יְחוּדָא בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וְאַנְתְּ אִשְׁתְּמוֹדַע אֲדוֹן עַל כֹּלָּא, וְכָל סְפִירָן כָּל חַד אִית לֵיהּ שָׁם יְדִיעַ, וּבְהוֹן אִתְקְרִיאוּ מַלְאָכַיָּא, וְאַנְתְּ לֵית לָךְ שָׁם יְדִיעַ, דְּאַנְתְּ הוּא מְמַלֵּא כָּל שְׁמָהָן, וְאַנְתְּ הוּא שְׁלִימוּ דְּכֻלְּהוּ, וְכַד אַנְתְּ תִּסְתַּלַּק מִנְּהוֹן, אִשְׁתָּאֲרוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָהָן כְּגוּפָא בְּלָא נִשְׁמְתָא: אַנְתְּ חַכִּים וְלָאו בְּחָכְמָה יְדִיעָא, אַנְתְּ הוּא מֵבִין וְלֹא מִבִּינָה יְדִיעָא, לֵית לָךְ אָתָר יְדִיעָא אֶלָּא לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא תּוֹקְפָךְ וְחֵילָךְ לִבְנֵי נָשָׁא, וּלְאַחְזָאָה לוֹן אֵיךְ אִתְנְהִיג עָלְמָא בְּדִינָא וּבְרַחֲמֵי, דְּאִינּוּן צָדֵק וּמִשְׁפָּט, כְּפוּם עוֹבָדֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא, דִּין אִיהוּ גְּבוּרָה, מִשְׁפָּט עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, צָדֵק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא, מֹאזְנֵי צֶדֶק תְּרֵין סַמְכֵי קְשׁוֹט, הֵין צֶדֶק אוֹת בְּרִית, כֹּלָּא לְאַחְזָאָה אֵיךְ אִתְנְהִיג עָלְמָא, אֲבָל לָאו דְּאִית לָךְ צֶדֶק יְדִיעָא דְּאִיהוּ דִּין, וְלָאו מִשְׁפָּט יְדִיעָא דְּאִיהוּ רַחֲמֵי, וְלָאו מִכָּל אִלֵּין מִדּוֹת כְּלָל:

קוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן וְיִתְחַדְּשׁוּן מִלִּין עַל יָדָךְ.

סגולה מיוחדת מהבן איש חי לליל ראש השנה

מנהג ישראל בשתי הלילות של ראש השנה לפני הקידוש
לומר בשמחה כסדר המובא להלן.

ואחר כך יאמר

וְנִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה יאהדונהי: י"ב פעמים:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים,
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה יאהדונהי: י"ב פעמים:

כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר: עשר פעמים:

אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק, וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה: י"ז פעמים:

וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לֶחָי, וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם:
עשר פעמים:

תָּחֵל שָׁנָה וּבִרְכוֹתֶיהָ: (י"א ג' פעמים)

טוב לומר גם בקשה זו (מספר "לשון חכמים" ח"א)

תפלות אלו חברן הגאון ר' יוסף חיים זצוק"ל, אשר קשר בין הבקשות לצדיקים שבזכותם מבקשים. כגון: תפתח לנו שערי דעת הבהיר, בזכות מרדכי בן יאיר, ע"פ הגמרא במנחות (דף סה ע"א) שנקרא פתחיה שפותח בדברים ודורשן, והיה מופלא שבסנהדרין: וכן "שערי מדע בזכות בניהו בן יהוידע", כידוע שהגאון הרי"ח התפלל על קברו וזכה להשגות בנגלה ובנסתר. "שערי פרנסה בזכות רבי חנינא בן דוסא", ע"פ הגמרא בתענית (דף כד ע"ב) שכל העולם ניזון בזכותו: "שערי פדיה בזכות רבי יהושע בן חנניא", ע"פ הגמרא בגיטין (דף נח ע"א) שהיה משתדל הרב במצוה זו. "שערי תחנון בזכות יהושע בן נון", ע"פ הגמרא בתענית (דף יד ע"ב) אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אא"כ נענה כיהושע בן נון (מחזור איש מצליח)

אָנָּא יְהוָה יאהדונהי **הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא:**

תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי אוֹרָה. בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הַסּוֹפֵר עֶזְרָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי אַהֲבָה. בִּזְכוּת אַבַּיֵי וְרָבָא:

תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי בְרָכָה. בִּזְכוּת אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי בִינָה. בִּזְכוּת רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי גְדֻלָּה. בִּזְכוּת הָאָמוֹרָא עוּלָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי דַעַת הַבָּהִיר. בִּזְכוּת מָרְדְּכַי בֶּן יָאִיר:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי הַצְלָחָה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי וַעַד טוֹב. בִּזְכוּת מֹשֶׁה הַנָּקְרָא טוֹב:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי זִמְרָה. בִּזְכוּת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן בְּתֵירָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי חֲנִינָה. בִּזְכוּת הַנְּבִיאָה חַנָּה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי חָכְמָה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי טָהֳרָה. בִּזְכוּת הַנְּבִיאָה דְּבוֹרָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי טוֹבָה. בִּזְכוּת רַבִּי עֲקִיבָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי יֵשַׁע. בִּזְכוּת הַנָּבִיא אֱלִישָׁע:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי יֹשֶׁר. בִּזְכוּת הַצַּדִּיק אָשֵׁר:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי כַלְכָּלָה. בִּזְכוּת מְכֵירְהוּ בֶּן יִמְלָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי לְוָיָה. בִּזְכוּת נְחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי מַדָּע. בִּזְכוּת בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי נְדָבָה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוּדָא בֶּן בָּבָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי סְמִיכָה. בִּזְכוּת הַנָּבִיא מִיכָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי עֲלִיָּה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי עֻזָּרָה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה. בִּזְכוּת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי פְּרִיָּה. בִּזְכוּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי פְּרִיָּה וְרִבְיָה. בִּזְכוּת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה:

תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי צְדָקָה. בִּזְכוּת שָׂרָה וְרִבְקָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי צַדִּיק חַי. בִּזְכוּת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי קֶרֶן הַיְמִין. בִּזְכוּת הַצַּדִּיק בִּנְיָמִין:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי קַבָּלַת תַּחֲנוּן. בִּזְכוּת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי רוֹמְמוּת אֵל. בִּזְכוּת דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי שִׂבְעַ. בִּזְכוּת הַצַּדֶּקֶת אֱלִישֶׁבַע:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי תְּעוּדָה. בִּזְכוּת חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה:
תִּפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי תְּבוּנָה. בִּזְכוּת הַנָּבִיא יוֹנָה:

תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים, שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ, נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח: **אָנָּא** יְהוָה יאהדונהי הוֹשִׁיעָה נָּא, **אָנָּא** יְהוָה יאהדונהי הַצְלִיחָה נָּא: בַּכָּתוּב: יְשָׁא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה יאהדונהי, וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם, אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל, וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ:

אָנָּא יְהוָה יאהדונהי הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת אוֹרָה. וְנִהְיֶה חֲכָמִים וּנְבוֹנִים בַּתּוֹרָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת בְּרָכָה. וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת גִּילָה. סִלּוּ סֹלּוּ הַמְסִלָּה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת דִּיצָה. ה' מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת הַצְלָחָה. וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת וַעַד טוֹב. כִּי ה' יִתֵּן הַטּוֹב:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת זִמְרָה. וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת חֲנִינָה. וּפְדוּיֵי ה' יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה:

שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת טוֹבָה. אִמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֵךְ בָּא:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת יֹשֶׁר. מַה נָּאווּ עַל הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת כַּלְכָּלָה. אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת לְוָיָה. דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת מַעֲלָה. תְּשׁוּאוֹת חֵן חֵן לָהּ:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת נְדָבָה. וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת סְמִיכָה. צִוָּה ה׳ אֶת הַבְּרָכָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת עֲזָרָה. שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ: תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת פַּרְנָסָה טוֹבָה. וּמָלְאוּ פְנֵי תֵבֵל תְּנוּבָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת צָהֳלָה. חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרֶוַח וְהַצָּלָה:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת קֶרֶן פָּנִים. עֲטֶרֶת זְקֵנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת רַחֲמִים.ה׳ לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת רָצוֹן. וְהִנֵּה רָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת שָׁלוֹם. ה׳ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:
שָׁנָה זוֹ תִּהְיֶה שְׁנַת תְּשׁוּעָה.וְהָיָה הֶעָקֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה:

וּמְטוּב בֵּית יְהוָה יאהדונהי נִשְׂבְּעָה, וְבִכְתוּב: וּשְׂאֵבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן,
מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה יאהדונהי: לִישׁוּעָתְךָ
קִוִּיתִי יְהוָה יאהדונהי: לְפוּרְקָנָךְ סַבָּרִית יְהוָה יאהדונהי: **אָנָּא** יְהוָה יאהדונהי
הוֹשִׁיעָה נָּא, ב׳ פעמים **אָנָּא** יְהוָה יאהדונהי הַצְלִיחָה נָּא: ב׳ פעמים

הנהגות קודם הקידוש

א. אחר שאמר "לשם יחוד" הנזכר, יעמוד במקומו, ואדם אחר ימלא את כוס הקידוש ויאחזנו בשתי ידיו וימסרהו למקדש, והמקדש גם כן יקבלהו בשתי ידיו, ויחזיק הכוס בשתי ידיו כנגד החזה שלו, ואחר כך יסיר יד שמאלו ויאחזנו ביד ימין בלבד, כדי לכלול השמאל בימין (בא"ח ש"ש בראשית כט).

ב. ואחר שיאחזנו בימין בלבד אז ימזוג את היין במים, דהיינו שישפוך מעט מים בשלש פעמים זה אחר זה לתוך כוס הקידוש, ולא ישפוך בפעם אחת. וטוב שאותו אדם שמסר לו את הכוס בשתי ידיו, הוא יעשה את המזיגה ביד ימינו (שם).

ג. ואחר המזיגה יתן עיניו בכוס היין ויסתכל בו, ויש סוד עמוק וכוונה גדולה בהסתכלות זו, וכל אדם פשוט די לו לכוין בהסתכלות עין ימין בחמשה הויו"ת שעולים מספר עי"ן, ובהסתכלות עין שמאל גם כן בחמשה הויו"ת שעולים מספר עי"ן, כך:

עין ימין

יהו"ה יהו"ה

יהו"ה

יהו"ה יהו"ה

יהו"ה

עין שמאל

יהו"ה יהו"ה

יהו"ה

יהו"ה יהו"ה

ומנהגנו לראות את המצח ביין ולכוין; מצ"ח מספר הצלח"ה (שם).

קודם הקידוש יעמדו המקדש והשומעים (שם). והמקדש יגביה את הכוס מעל השלחן כ־10 ס"מ, ויתן עיניו בו כדי שלא יסיח דעתו ממנו (שם כא).

קידוש ליל ראש השנה

אם חל בשבת יתחיל מכאן

בשבת יאמר קודם הקידוש "לשם יחוד" זה מבא"ח (ש"ש בראשית כט). ויש מדקדקין לומר קודם הקידוש, אחר שאומרים "לשם יחוד" וכו'; "והריני מתכוין לפטור בברכה שאברך על יין דקידוש את כל מיני משקין שאשתה בתוך הסעודה", ומנהג נכון הוא, כי האדם עלול לשכחה, ובזה נמצא הוא זריז ונזכר (בא"ח נשא ה).

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם יו"ד וְהֵ"א בְּוָא"ו וְהֵ"א בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יְהוָה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרָיְתָא לְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת, וּלְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, פָּסוּק; זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: - זָכְרוּ בַּדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים עַל הַיַּיִן. לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוַת אֵלּוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וַהֲרֵי אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לְהַמְשִׁיךְ אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים לַחֲקַל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין, עַל־יְדֵי הֲכָנָה בְּסוֹד הַמַּעֲשֶׂה, וַהֲכָנָה בְּסוֹד הַדִּבּוּר.

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיַּעֲלֶה לְפָנֶיךָ כָּאֵלּוּ כִּוַּנְנוּ בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּסוֹד הַמַּעֲשֶׂה וּבְסוֹד הַדִּבּוּר, אֲשֶׁר יָסְדוּ לָנוּ עֲבָדֶיךָ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּסֵדֶר הַקִּדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ קִדּוּשׁ זֶה עִם קִדּוּשֵׁי בָּנֶיךָ הַיּוֹדְעִים וּמְכַוְּנִים כַּהֲגֻן. וְיִמָּשֵׁךְ שֶׁפַע וּבְרָכָה רַבָּה בְּכָל־הָעוֹלְמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וּמִשָּׁם יִמָּשֵׁךְ שֶׁפַע רַב לְנַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ, לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת, וּלְשַׁמֵּר אֶת־כָּל־שַׁבְּתוֹת קָדְשֶׁךָ כָּל־יְמֵי חַיֵּינוּ - בְּמַחֲשָׁבָה וְדִבּוּר וּמַעֲשֶׂה,

בִּירָאָה וְאַהֲבָה וְשִׂמְחָה רַבָּה. וַהֲרֵי אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לְקַבֵּל עָלֵינוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְשַׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ: (וְיֹאמַר פָּסוּק זֶה שְׁתֵּי פְּעָמִים:) וְיִהְיוּ | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

וְיִהְיוּ רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יהוה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיְּהֵא עַתָּה עֵת רָצוֹן לְפָנֶיךָ וְיִמְשֹׁךְ לָנוּ וְלִנְשׁוֹתֵינוּ וּלְבָנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ, וּלְכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁפַע שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה, חַיִּים חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים, עַל־יְדֵי שָׁנִים וְעָשְׂרִים צִנּוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים אֲשֶׁר הֵם פְּתוּחִים וּמֵרִיקִים שֶׁפַע וּבְרָכָה מִבְּרָכָה הָעֶלְיוֹנָה מֵרֹאשׁ כָּל־הַבְּתָרִים. וְיִהְיוּ רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְּזְכוּת מִצְוַת מְזִיגַת כּוֹס הַיַּיִן שֶׁל הַקִּדּוּשׁ בְּמַיִם - מָלֵא יָדֵינוּ מִבְּרָכוֹתֶיךָ וּמֵעֹשֶׁר מַתָּנוֹת יָדֶיךָ. וּבְזְכוּת יַעֲקֹב תְּמִימֶךָ, אֲשֶׁר מִתֵּק הַגְּבוּרוֹת בַּחֲסָדִים, וְכָתוּב: וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ: - דְּאַרְמֵי לֵהּ מַיָּא בֵּינָא, כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ יִתְמַתְּקוּ כָּל הַגְּבוּרוֹת וְהַדִּינִים, וּנְמַלֵּנוּ חֲסָדִים טוֹבִים.

וְיִהְיוּ רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְּזְכוּת מִצְוַת הַבְּרָכָה שֶׁל קִדּוּשׁ שַׁבָּת עַל־כּוֹס יַיִן מָלֵא - יִתְמַלְּאוּ אוֹתִיּוֹת כּוֹס שֶׁהֵם; כ"ף ו"ו סמ"ך, שֶׁעוֹלִים מִסְפַּר הַבְּרָכָה, וְיִהְיוּ צִנּוֹרוֹת לְקַבֵּל לָנוּ שֶׁפַע הַבְּרָכָה מִן הַבְּרָכָה הָעֶלְיוֹנָה, מִמְּקוֹר הַבְּרָכוֹת, וְיִתְקַיֵּם בְּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: יְצַו יְהוָה אִתְּךָ אֶת־הַבְּרָכָה, בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ. וְעַתָּה, אֲדֹנָי אֱלֹהִים, הוֹאֵל וּבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ, וּמִבִּרְכָתְךָ יְבֹרַךְ בֵּית־עַבְדְּךָ לְעוֹלָם. [וַהֲרֵינִי מִתְכַּוֵּן לִפְטֹר בִּבְרָכָה שֶׁאֲבָרֵךְ עַל יַיִן דְּקִדּוּשׁ, אֶת־כָּל־מִינֵי הַמַּשְׁקִין שֶׁאֶשְׁתֶּה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה]. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

מִזְמוֹר לְדָוִד, יְהוָה יאהדונהי רֹעִי לֹא אֶחְסָר: בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא
יַרְבִּיצֵנִי, עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי: נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב, יַנְחֵנִי
בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא
רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי, שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי: תַּעֲרֹךְ לְפָנַי
שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי, דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה: אַךְ טוֹב וָחֶסֶד
יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי, וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה יאהדונהי לְאֹרֶךְ יָמִים:

יוֹם הַשִּׁשִּׁי: וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ, כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לַעֲשׂוֹת:

אם חל בחול מתחילים מכאן:

ביום טוב שחל בחול, יאמר "לשם יחוד" בנוסח זה. וגם בשבת אם קשה לבני הבית להמתין, יאמר "לשם יחוד" זה מכה"ח (רפט ס"ק ד);

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתָּהּ, בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם יו"ד וְהֵ"א בְּוָא"ו וְהֵ"א בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יְהוָה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לְקַיֵּם מִצְוַת קְדוּשׁ שֶׁל (בְּשַׁבָּת יוֹסִיף: שַׁבָּת וְ)יוֹם הַזִּכָּרוֹן, לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוַת אֲלוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. [וַהֲרֵינִי מִתְכַּוֵּן לִפְטֹר בַּבְּרָכָה שֶׁאֲבָרֵךְ עַל יַיִן דְּקִדּוּשׁ, אֶת־כָּל־מִינֵי הַמַּשְׁקִין שֶׁאֶשְׁתֶּה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה]. (ויאמר שתי פעמים;) וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם, וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵיכֶם:

ואחר כך יאמר המקדש "סברי מרנן", ויענו השומעים "לחיים". ואפילו שהוא מקדש לבד ואין אחר שעומד עמו, גם כן צריך לומר "סברי מרנן", שיש בזה סוד וכוונה לבד מהפשט (בא"ח שם).

סַבְרִי מָרָנָן. ועונים: **לְחַיִּים:**

ואחר כך יאמר המקדש ברכת "בורא פרי הגפן", ולא ישתה מהיין, אלא יאמר מיד אחריו ברכת הקידוש. ואחר שענו השומעים "אמן" על ברכת הקידוש, ישב המקדש וישתה את כוס היין בישיבה דוקא (בא"ח שם)

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, **בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:**

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, **אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם. וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן. וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה** יאהדונהי

אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה. (בשבת: אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְ)אֶת יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה. אֶת יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. (בשבת: זִכְרוֹן תְּרוּעָה) יוֹם תְּרוּעָה (בְּאַהֲבָה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. וְדָבָרְךָ מַלְּבֵּנוּ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ (בשבת: הַשַּׁבָּת וְ)יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

אם חל יום טוב שני של ראש השנה במוצאי שבת מוסיפים
שתי ברכות אלו לפני ברכת "שהחיינו":

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל. וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ. וּבֵין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים. וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ. וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הִקְדַּשְׁתָּ וְהִבְדַּלְתָּ. וְהִקְדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ:

גם בליל שני מברכים "שהחיינו". ומנהגינו לאכול חבושים, ואם אין לו יביא פרי חדש אחר, אך אין צריך להקפיד לחזר על דבר זה (בא"ח נצבים ח).

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

ישב המקדש וישתה מהכוס, ולכתחילה יטעום המקדש מלא לוגמיו [דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו. (שו"ע רעא, יג)], ואף ששתה רביעית מהיין לא יברך ברכה אחרונה דברכת המזון פוטרת ברכה אחרונה של היין ששתה קודם הסעודה (בא"ח נשא ד).

ברכת הבנים

מנהגן של ישראל לברך הילדים – בנים ובנות – בליל שבת [ויום טוב] אחד האבות ואחד הרבנים אחר התפילה, שאז הוא עת רצון וחל השפע, וראוי להמשיכו על הילדים ביחוד, שאין בכוחם להמשיך שפע במעשיהם, אבל על ידי גדול – אמצעי משובח הוא, ויורד וחל ונאחז ביותר בקטנים, שעדיין לא טעמו טעם חטא, ועל ידיהם הוא מתפשט יותר, אבל גם הבנים הגדולים מקבלים ברכה מאבותיהם, ונכון הוא (כה"ח רסב ס"ק יז). ונמצא בכתיבת יד קדשו של רבנו (שיח חיים עמ' רכ) שמנהגו לנשק ידי אימו אחר הקידוש.

וקודם הברכה יניח יד ימין על ראש הילד, ויאמר

לבן:

יְשִׂמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה: (עד כאן לבן)

לבת:

יְשִׂימֵךְ אֱלֹהִים כְּשָׂרָה, רִבְקָה, רָחֵל וְלֵאָה: (עד כאן לבת)

יְבָרֶכְךָ יְהוָה יאהדונהי **וְיִשְׁמְרֶךָּ:**

יָאֵר יְהוָה יאהדונהי **פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ:**

יִשָּׂא יְהוָה יאהדונהי **פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַאֲנִי אֲבָרְכֵם:

סדר נטילת ידים

ואחר כך יאמר "לשם יחוד" זה מבא"ח (שמיני יט), וזה נוסחה;

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם יו"ד וְהֵ"א בְּוָא"ו וְהֵ"א בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יהוה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי בָּא לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן לִטֹּל יָדַי וּלְשַׁפְשְׁפָן הֵיטֵב קֹדֶם סְעוּדָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרִי, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאִי, לְתַקֵּן שְׂרֵשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה, אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ כַּלֹּם מִצְוָה זוֹ שֶׁל נְטִילַת יָדַיִם וְהַשְׁפָּשׁוּף קֹדֶם סְעוּדָה, כְּאִלּוּ כַּוַּנְתִּי בְּכָל־הַכַּוָּנוֹת הֶרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְּזְכוּת מִצְוַת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר נְבָרֵךְ עַל־נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם סְעוּדָה, יִהְיֶה עִמָּהּ עֵת רָצוֹן לְפָנֶיךָ וְיִמָּשֵׁךְ מִן אוֹר אֵין סוֹף שֶׁפַע־מוֹחִין וְאוֹרוֹת גְּדוֹלִים לִשְׁנֵים־עָשָׂר פַּרְצוּפִים הֶרְמוּזִים בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַכּוֹלְלִים, שֶׁהֵם רְמוּזִים בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹת הַיָּדַיִם, וּמִשָּׁם נִקְבֵּל שֶׁפַע־עֶשֶׂר הַבְּרָכוֹת, כַּכָּתוּב; וְיִתֶּן־לְךָ הָאֱלֹהִים (יכוין להמשיך מאין סוף מוחין ושפע) מִטַּל הַשָּׁמַיִם (חכמה) וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ (בינה), וְרֹב דָּגָן (דעה) וְתִירֹשׁ (חסד): יַעַבְדוּךָ עַמִּים (גבורה) וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים (תפארת), הֱוֵה גְּבִיר (נצח) לְאַחֶיךָ (הוד) וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ (יסוד), אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ (מלכות):

כשיטול ידיו לסעודה יקח הכלי בידו הימנית ויתנהו לידו השמאלית כדי להכניע השמאלית לימין, וישפוך מן השמאלית על הימין ג' פעמים רצופות זו אחר זו, ויניח הכלי והימין יקחהו מאליו וישפוך על השמאלית גם כן ג' פעמים רצופות בזו אחר זו, וישפשף ידיו זו בזו ג' פעמים רצופות ליד ימין, וג' פעמים רצופות ליד שמאל (בא"ח שמיני ד). ובעת השפשוף יזהר שיהיו האצבעות זקופות לצד מעלה ולא יהיו כפופות (בא"ח תולדות ג). ואחר השפשוף לא יניח אצבעותיו כפופות למטה, אלא יזקוף ידיו ואצבעותיו למעלה, ויגביהם עד הראש, ולפחות עד כנגד הפנים, עד סוף הברכה. ויזהר כשיגביה שתי ידיו יכניס המרפקים לפנים מן הגוף, וגם צריך לפשוט שתי כפות ידיו בעת הברכה כמי שרוצה לקבל איזה דבר. ותכף מיד כשיגביה ידיו – כדי שלא תהיה הגבהת ידיו סתם - יברך (בא"ח תולדות ד. שמיני ה)

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל־נְטִילַת יָדָיִם

תכף אחר שנטל ידיו אסור לו להתעסק באיזה עסק, דנמצא בעסקו בו הרי זה מסיח דעתו מהסעודה בין נטילת ידים לסעודה, ואסור. וכן יזהר שלא ידבר בין הנטילה לברכת "המוציא", ולא עוד אלא אפילו בשתיקה לא יפסיק, אלא תכף בגמר הניגוב יברך ויבצע, ובדיעבד מותר. וצריך ליזהר לכתחילה שלא ישהה בין ניגוב ל"המוציא" כדי הילוך כ"ב אמה (כרבע דקה), וצריך זריזות רבה כדי להזהר בכך (בא"ח אמור ב).

דיני ברכת "המוציא"

צריך לבצוע על שני לחמים בכל סעודות יום־טוב, ויהיו שלמים. ואם חל בשבת, לפי דעת האר"י ז"ל צריך בשלחן י"ב לחמים בכל סעודה משלש סעודות, ואם אי אפשר לו בי"ב לחמים יסדר ארבעה לחמים (עיין רב פעלים ח"א סוד ישרים סימן יג). וקודם שיברך ברכת "המוציא" יקח שני הלחמים ויחברם יחד דבוקים אחור באחור, ובזה נעשים לחם אחד שיש לו שני פנים משני צדדיו, שיהיה בזה כדמיון לחם הפנים שבמקדש. ויאחזם בין שתי ידיו (בא"ח ש"ש וירא טו). ואז – בעוד שני הלחמים בין ידיו - יברך ברכת "המוציא" (שם). ואם הוא בוצע להוציא המסובין ידי חובה יברך בקול רם ובנחת, כדי שישמעו המסובין את הברכה כולה בלי חסרון תיבה אחת, ויזהר שיכוין להוציאם ידי חובה, וגם הם יתכוונו לצאת ידי חובה בברכתו (בא"ח אמור ט).

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

ואחר שיגמור הברכה יבצע מהלחם הימני, במקום שנאפה יפה ששלט בו האש יותר, ורק זקן שאי אפשר לו לאכול במקום שנאפה יפה מחמת שהוא קשה – אז יבצע ממקום הרך, ויבצע שיעור כזית, ויטבלנו שלש פעמים במלח ויאכלנו [**מטבל הפרוסה של המוציא במלח שלש פעמים ואחר כך מטבלם בדבש או בסוקר לסימן טוב ואוכל. וכן יעשה בסעודת שחרית ובליל שני ומחרתו. אבל לא יטבל בדבש לבד בלתי מלח תחלה, משום דטיבול חתיכת המוציא במלח הוא למתק הגבורות** (כף החיים סי' תקפד סק"ד)] ויכוין לשם מצות סעודת יום־טוב. ואחר כך תכף יבצע שיעור כביצה, ויתן לאשתו, ואחר כך יבצע לשאר המסובין. ויזהר שכשבוצע לא ישמיט מידיו הלחם השני, אלא יבצע בעודו מחובר עם אותו הלחם שהוא בוצע ממנו (בא"ח ש"ש וירא טו. שיר אמור א). ואם קשה לו לפרוס באופן הנ"ל – יכול להשמיט מידו, אבל שיהא קרוב אליו (הראש"ל רמ"א זצ"ל). יזהר שלא יזרוק הפרוסה לפני המסובין, אלא יניח לפניהם עד מקום שידו מגיעה, ולא יתן הפרוסה ביד המסובין, דאין נותנים ביד אלא לאָבֵל, בר מינן, ועל כן יזהר בזה גם בבנים הקטנים שלא יתן הפרוסה בידם, אלא יניח לפניהם והם נוטלים (בא"ח אמור יא)

סדר סימני ראש השנה

בשני הלילות של ראש השנה, יהיה רגיל לעשות כסדר זה, כפי שכתוב בספר "בן איש חי" (נצבים ד), וכל זה עושים לסימן טוב. ויש עושין כל סדר הברכות שבסעודת הלילה, גם ביום ראש השנה שחרית, וכן אנחנו נוהגים בביתינו להביא כל הנזכר בסעודת הלילה על השלחן גם ביום (בא"ח שם)

סדר הנכון לבקשת רחמים של זו הלילה בין ע"פ הפשט בין ע"פ הסוד: קודם כל יברך בפה"ע על התמרים שהוא מתוק לסי' טוב וגם הוא ממין ז' ויכוין בברכתו לפטור כל מין פרי עץ המונח על השלחן ואח"כ יברך בורא פרי האדמה אם נמצא שם מין פרי האדמה שמברכין עליו בתוך הסעודה, כמ"ש לעיל (סי' קעז) ויכוין לפטור בברכתו את כל מין פרי האדמה המונח על השלחן, ואח"כ יקח סלקא ויאמר יה"ר שיסתלקו אויבינו וכו 'ואח"כ כרתי ויאמר יה"ר שיכרתו אויבינו וכו' ואח"כ תמרי ויאמר יה"ר שיתמו אויבינו וכו' ואח"כ קרא ויאמר יה"ר שתקרע וכו' ואח"כ רובי"א ויאמר שירבו זכיותינו ואח"כ רימון ויאמר שנהיה מלאים מצות כרימון ואח"כ ראש כבש ואח"כ תפוח בדבש, ובזה יהיו בקשותיו על הסדר שבתחילה מבקש שיסתלקו אויביו ואח"כ יכרתו ואח"כ יתמו ונ"ל בתחילה מבקש שיסתלקו סילוק בעלמא ואחר שיסלקו מעליו יכרתו שלא ישובו עוד לקטרג ואח"כ יתמו ר"ל שיתבטלו מן העולם לגמרי ואחר יתבטלו המקטרגים לגמרי אנחנו מבקשים שתקרע רוע וכו' שלא יש עוד מקטרגים, ואח"כ ירבו זכיותינו, ואחר שירבו זכיותינו נוסיף עוד במצות יען כי מצוה גוררת מצוה עד שנהיה מלאים מצות כרימון ואחר שביקשנו שנהיה מלאים מצות כרי מון מעתה מבקשים עוד שנהיה לראש ר"ל צד הקדושה וכמ"ש ונתנך ה' לראש וכו 'ועי"ז תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. (על פי הכף החיים סי' תקפ"ג סעי' קטן כח)

נוהגים לא לאכול ענבים שחורים בראש השנה

בכמה אחרונים מצאנו שמנעו מלאכול ענבים כלל בר"ה (גר"א במעשה רב). וכמה אחרונים אמרו שלא יאכלו ענבים שחורים אבל לבנים יאכלו (עפ"י מחזור ויטרי). והוא עפ"י דברי חז"ל (ברכות נו:) "הרואה ענבים בחלום ישכים ויאמר (הושע ט-י) כענבים במדבר קודם שיקדמנו פסוק אחר (דברים לב-לב) ענבימו ענבי רוש" והכף החיים (סימן תקפ"ג סעיף קטן כ"א) ביאר ובפרט שיש אומרים שעץ הדעת שממנו אכל אדם הראשון היה של ענבים,

אמנם כל עניין זה הוא דווקא בענבים שחורים, אבל ענבים ירוקים מותר לאכול, ואדרבא מעלה היא לאוכלם. ואמרו בזוה"ק (תרומה דף קמ"ג ע"ב) "דְּתָנֵינָן, מַאן דְּחָמֵי עִנְבִין בְּחֶלְמֵיהּ, אִי חִוָּרִין אִינּוּן טָבִין. אוּכְמִין, בְּזַמַּנָן טָבִין, דְּלָא בְּזַמַּנָן צְרִיכִין רַחֲמֵי. מַאי שְׁנָא חִוָּרֵי, וּמַאי שְׁנָא אוּכְמֵי, וּמַאי שְׁנָא בְּזַמַּנָן, וּמַאי שְׁנָא דְּלָא בְּזַמַּנָן. וְתוּ, תָּנֵינָן אָכְלָן לְאִינּוּן אוּכְמֵי, מוּבְטָח לֵיהּ דְּהוּא בֶּן עָלְמָא דְּאָתֵי, אֲמַאי. אֶלָּא תָּנֵינָן, אִילָנָא דְּחָב בֵּיהּ אָדָם קַדְמָאָה, עֲנָבִין הֲווֹ, דְּכְתִיב, (דברים לכ) עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ. וְאִלֵּין אִינּוּן עֲנָבִין אוּכְמִין, בְּגִין דְּאִית עֲנָבִין אוּכְמִין, וְאִית עֲנָבִין חִוָּורִין. חִוָּורִין טָבִין, דְּהָא מִסְטָר דְּחַיֵּי אִינּוּן. אוּכְמִין צְרִיכִין רַחֲמֵי, דְּהָא מִסְטָרָא דְּמוֹתָא אִינּוּן. בְּזַמַּנָן טָבִין, מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דִּבְזִמְנָא דְּחִוָּורֵי שַׁלְטָן, כֹּלָּא אִתְבְּסָם, דְּהָא בְּהַהוּא זִמְנָא כֹּלָּא אִצְטְרִיךְ לְתִקּוּנָא, וְכֹלָּא אִיהוּ שַׁפִּיר, וְכֹלָּא תִּקּוּנָא חֲדָא, אוּכְמָא וְחִוָּורָא. וּבְזִמְנָא דְּחִוָּורֵי לָא שַׁלְטָאן, וְאוּכְמֵי אִתְחָזּוּ, לְמֵינְדַּע דְּהָא בְּדִינָא דְּמוֹתָא סָלִיק, וְאִצְטְרִיךְ רַחֲמֵי, דְּהָא אִילָנָא דְּחָב בֵּיהּ אָדָם קַדְמָאָה, וְגָרִים מוֹתָא לֵיהּ וּלְכָל עָלְמָא".

מקור וטעם הסימנים בראש השנה

איתא בגמרא הוריות יב' ע"א: אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא לעולם יהא רגיל למיחזי בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי.

וכתב רש"י (שם) ד"ה קרא, דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות, וכונת רש"י דהטעם שנקטה הגמרא דווקא ירקות אלו, משום דהם גדלים מהר יותר משאר ירקות וזהו סימן טוב. ומשמע כך מדברי הגמרא שזהו הטעם באכילתם.

אמנם ברש"י בכריתות ו' ע"א ד"ה רוביא כתב וז"ל: תלתן, והני איכא דגדלי מהר ואיכא דמתקי. משמע מדבריו דהעניין באכילת ירקות אלו לא רק משום דגדלי מהר אלא יש כאלו משום דהוו מתוקים והוא סימן לשנה מתוקה.

אם אינו רוצה לאכול הסימנים מחמת כל סיבה שהיא, מספיק לראותם בכדי שיוכל לומר את היהי רצון על כל סימן וסימן, ובכף החיים סימן תקפ"ג ס"ק ו' כתב דאפילו בלי לראות את הפרי רשאי לומר את היהי רצון משום דאין זה ברכה כדי שנאמר דהוי ברכה לבטלה אלא בקשת רחמים.

טעם אמירת יהי רצון לפני אכילת הסימנים

בטעם אמירת יהי רצון לפני אכילת כל סימן וסימן בליל ראש השנה כתב החכמת שלמה (סי' תקפ"ג סע' א') וז"ל הנה הטעם מ"ש בש"ס ובשו"ע לאכול דברים טובים ומתוקים אין הכוונה דרך תפילה דאין מקום לתפילה בשעת אכילה רק זה הוי לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובוטח שכן יהיה. ובפרט לפמ"ש בדרושים לפרשת תבא שנת תרי"ב דבר"ה יהיה אדם משמח ואומר כל מה שעשה הוא יתברך הוי לטובה ובזה יהיה נהפך

באמת לטובה וכו', ולכן מה"ט תיקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן כדי שאם ח"ו נגזר להיפך יהיה נהפך ע"י אמירה זו לטובה. עכ"ל. המבואר בדבריו דהיהי רצון הוא גם לסימנא טבא אבל אינו תפילה.

אולם מדברי השל"ה הקדוש (מסכת ר"ה עמוד הדין דף נד.) הובא במ"ב שם ס"ק ב' מבואר דהוי תפילה ממש בשעת האכילה, וכתב שכשאומר יהי רצון יתפלל על כך. דהקשה שם השל"ה דלשון רוביא רומז על ירבו אבל היאך נרמז שם שזכיותינו ירבו דלמא זכויות דעלמא וכן בכרתי יכרתו שונאינו היאך נרמז שם שונאינו דלמא חלילה להיפך. ותירץ על כך דאין שום רמז באכילת הפרי רק הפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה דכשמניח רוביא על השולחן ואוכלו אזי נזכר להתפלל שירבו זכיותינו וכן כשרואה כרתי הוא לו למזכיר להתפלל על שיכרתו שונאינו. נמצא דהעיקר הוא ההתעוררות בתפילה ולאחר שהתפלל ואוכל דבר זה הוא רושם לכך שהתקיים תפילתו בקרוב והביא לזה ראיה עי"ש.

המבואר בדבריו דענין היהי רצון של אכילת הסימנים הוא ממש לשון תפילה וכן משמע בעוד פוסקים דענין היהי רצון הוא תפילה ולא רק לאמונה וביטחון, וכן הוא בלשון הכף החיים (סי' תקפ"ג ס"ק כ"ה) דכתב גבי סדר הסימנים בזה"ל: דזהו הסדר הנכון 'לבקשת רחמים'. משמע דענין יהי רצון של אכילת הסימנים הוא תפילה ובקשת רחמים.

"יתעורר האדם בתשובה כשיאמר יהי רצון ויתפלל על זה בלב שלם" (השל"ה . מובא במ"ב סי' תקפג ס"ק ב')

סדר אכילת הסימנים

בזמן הקידוש בלילה הראשון יסיר מעל השולחן את הפירות החדשים שלא יפטרו בברכת "שהחיינו" של הקידוש. ובלילה השני משאירים בכוונה פרי חדש על השולחן.

בתחילה יברך "בורא פרי העץ" על התמר ויכוון לפטור כל פרי העץ שיאכל, ויברך רק בורא פרי העץ שהוא על פירות שאינם חלק מהסעודה, אבל על הירקות לא יברך כי הם חשובים כחלק מהסעודה (עפ"י בא"ח ניצבים ד).

ויש נוהגים לקחת פרי אדמה שאינו חלק מהארוחה כגון אבטיח, מלון, בננה או בוטנים, ומברכים עליו "בורא פרי האדמה" ומכוונים לפטור כל פירות האדמה. (עיין כה"ח ס"ק יג).

תמר:

יקח תמר ויברך ברכת העץ

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ:

אם התמר לח וחדש ולא אכל מסוג זה בעונה זו, יברך ברכת "שהחיינו" אחרי ברכת "בורא פרי העץ" ולפני שיאכל. ובלבד שפרי זה לא היה על השולחן בעת הקידוש. ויכוון לפטור בברכת שהחינו את שאר הפירות שעל השולחן.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

ואחרי שבירך ברכת העץ על התמר יטעם ממנו מעט, ואחר כך יקח חתיכת תמר בידו, ויאמר הבקשה הכתובה במחזור ויכוין על האויבים התחתונים (בא"ח ניצבים ד).

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּתַּמּוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׂוֹנְאֵינוּ, וְכָל מְבַקְשֵׁי רָעָתֵנוּ.

"יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה יאהדונהי הַלְלוּיָהּ" (תהלים קד, לה): "וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אוֹיְבָי, וְהַאֲבַדְתָּ כָּל צֹרְרֵי נַפְשִׁי, כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ" (שם קמג, יב):

שיתמו אויבנו ושונאינו: כתב הבא"ח (פרשת ניצבים אות ד') דיכוין בבקשה זו שיתמו לגמרי האויבים התחתונים.

החילוק בין אויב לשונא: אויב הוא אויב של האדם בגלל דבר שלקח לו ועל כן רוצה לצאת עמו למלחמה. אבל שונא זהו ריחוק ושנאה כללית.

וכל מבקשי רעתינו: לא סתם שונא אלא שמחפש כל הזמן להרע לאדם.

לוביא:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּרְבּוּ זְכִיּוֹתֵינוּ וְתַלְבֵּבֵנוּ:

ירבו זכיותינו: הקשה התורת חיים במס' ר"ה לכאורה הדבר תמוה אי זו תפילה זו הלא ברשותו של האדם רק זכויות שצבר ולא יותר ומה שייך לומר ירבו זכיותינו. וביאר בזה דהאדם מבקש ומתפלל שישוב בתשובה מאהבה ואז יהפכו לו הזדונות לזכויות ועי"ז תתרבינה הזכויות שלו. וע"פ דברי התורת חיים יבואר שפיר מש"כ השל"ה הקדוש (הובאו דבריו במ"ב ס"ק ב) דכשאומר יהי רצון יתעורר האדם בתשובה ויתפלל ע"ז בלב שלם דאז ע"י תשובה יהפכו הזדונות לזכויות וזהו עיקר הבקשה שירבו זכיותינו שגם העוונות יהפכו לזכויות.

ותלבבנו: פירוש אהבה. והביאור בזה ע"פ מה שנאמר בתהילים ה' מתיר אסורים, ה' פוקח עורים, ה' זוקף כפופים, ה' אוהב צדיקים, ה' שומר את גרים וגו'. ומקשים דבשלמא מתיר אסורים או פוקח עורים יש כאן פעולה שהקב"ה עושה, אבל אוהב צדיקים מה פעולה יש כאן. ועוד צ"ב דכל הדברים המוזכרים הם חסרים לאדם וה' נותן אותם פוקח עורים מי שהוא עיור, מתיר אסורים, מי שאסור וקשור, וכו' אבל אוהב צדיקים מה השלמת חסר לאדם בזה. ויישבו על כך דעל ידי שהקב"ה אוהב צדיקים נותן להם קשר וחיבור איתו וגורם להם להתקרב אליו ולעשות יותר מצוות והחיסרון שהיה חסר להם שהקב"ה בגלל זה אוהב אותם זה שהם במדרגה רק של צדיקים ולא חסידים שתשובתם מאהבה ובכל זאת הקב"ה אוהבם ומתקשרים להקב"ה. ולפי המתבאר לעיל בירבו זכיותינו מבואר שפיר פירוש ותלבבנו, דזה שיאהב הקב"ה אותנו אהבה של חסידים שהיא גדולה מצדיקים, דע"י שיתרבו זכיותינו וזה בגלל שנעשה תשובה מאהבה אזי נהיה בדרגה של חסידים שתשובתם מאהבה והעוונות נהפכים לזכויות.

כרתי:

יקח כרתי ויאמר בקשה זו, ויכוין על הכוחות הרעות שנבראו מהעוונות ומניצוצי קרי:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי **אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּכְרְתוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׂוֹנְאֵינוּ וְכָל מְבַקְשֵׁי רָעָתֵנוּ.**

"תָּרֹם יָדְךָ עַל צָרֶיךָ, וְכָל אוֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ:" (מיכה ה, ח):

יכרתו: בקשתינו על כוחות הרעות שנבראו מהעוונות שיכרתו מכח יניקתם. וכמבואר באור החיים הקדוש בכמה מקומות (עי' פר' קרח גבי בן יצהר) דכשאדם עושה עבירה נברא מזה כוחות רעות והמקטרג יונק מזה ומשטין ובקשתינו על כך שכח היניקה יכרת שלא יוכל לקטרג עלינו.

שיכרתו אויבנו ושונאינו כתב הבא"ח (שם) דיכוין בזה על כוחות הרעות שנבראו מהעוונות של האדם ומניצוצי קרי אשר מכוונים עליהם בק"ש שעל המיטה ועליהם נאמר "אויבי איש אנשי ביתו".

וכל מבקשי רעתנו: גם בכוחות הרעות יש אויב ושונא וכאלה המבקשים את רעתנו (ע"ע תמרים).

סלקא:

יקח סלקא ויאמר בקשה זו, ויכוין על המקטרגים וכוחות הדין המשטינים למעלה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי **אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׂוֹנְאֵינוּ וְכָל מְבַקְשֵׁי רָעָתֵנוּ.**

"**סוּרוּ** מִמֶּנִּי כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן, כִּי שָׁמַע יְהוָה יאהדונהי קוֹל בִּכְיִי" (תהלים ו, ט): "**סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אַל תִּגָּעוּ, צְאוּ הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה** יאהדונהי" (ישעיה נב, יא):

כתב הבא"ח (שם) באומרו **שיסתלקו אויבנו ושונאינו:** דיכוין על המקטרגים וכוחות הדין המשטינים למעלה.

ובאומרו וכל מבקשי רעתנו: גם במקטרגים יש דרגות, יש אויב ויש שונא ויש המבקשים רעתנו בקטרוגם.

יסתלקו: בקשתינו רק על המקטרגים וכוחות הדין המשטינים למעלה שיסתלקו ולא יקטרגו.

קרא:

יקח קרא ויאמר בקשה זו, וכשאומר: "שתקרע רוע גזר דיננו" יכוין בשם קר"ע:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי **אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּקָּרַע רוֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ, וְיִקָּרְאוּ לְפָנֶיךָ זְכִיּוֹתֵינוּ:**

שתקרע רוע גזר דיננו: צ"ב הלשון רוע גזר דיננו, דלכאורה היה צ"ל שתקרע את הגזירה הרעה דמה הפרוש לקרוע הרוע, ואפשר ליישב זאת ע"פ דברי הבן איש חי זיע"א בספרו עוד יוסף חי (פרשת כי תצא) דכתב דכשנגזר על האדם דבר מה בראש השנה לא שייך לבטלו ואם במשך השנה עשה תשובה הקב"ה נותן לו את הדבר ע"י חלום או דמיון ובצער שחש בדמיון כאילו קיבל את עונשו, וכן להיפך כשנגזר עליו דבר טוב ובמהלך השנה קלקל, מקבל את הדבר הטוב ע"י דמיון או חלום. ועל פי דבריו נראה דזהו הכוונה תקרע רוע גזר דיננו. דייתכן והאדם מלא בעוונות ולא ראוי לכלום אבל כעת שבא ושב בתשובה אנו מבקשים מהקב"ה לפחות תקרע לנו את הרוע שבגזרה וגם אם נגזר עלינו רע שיהיה זה רק ע"י דמיון ולא בגופנו או בממוננו ממש. ונראה דזה גם הביאור תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה מהו רוע, אלא גם אם נגזר כבר והאדם שינה את עצמו לטובה הקב"ה מסיר מעליו את הרוע ופורע לו בדמיון ע"י שמדמיין או חולם את הדבר הרע ובכך נפרע עונשו.

עוד אפשר לבאר: לפעמים האדם רואה דבר שהוא חושב שזה רע לו אבל באמת זה טוב לו רק הוא לא רואה את כל התמונה בשביל לחוש שזהו לטובתו ועל כך אנו מבקשים שתקרע את רוע הגזירה ונרגיש שזה לטובתינו ולא נחוש את הסבל בהרגשת הרע כשהדבר הזה הוא הטוב עבורנו.

ויקראו לפניך זכיותינו: צ"ב דלכאורה היה להקדים קודם יקראו לפניך זכיותינו וממילא אחרי שתקרא את זכיותינו אזי תקרע רוע גזר דיננו. ועוד יש להבין מה פשר תפילה זו הרי הכל עובר לפני הקב"ה וברור הוא שיקרא זכיותינו. והנראה לומר כמבואר לעיל (יהי רצון שירבו זכויותינו) דאנו מבקשים כאן שהתשובה תהיה מאהבה וע"י כך הקב"ה יקרע רוע גזר דיננו וממילא כל העוונות יהפכו לזכויות ועל כן אנו אומרים ויקראו לפניך זכיותינו דכל העוונות עכשיו הם זכויות ואחרי תשובתנו מאהבה יקראו לפניך כזכויות.

ועוד שמעתי לומר בטעם שהקדים קריעת רוע גזר דיננו לויקראו לפניך זכויותינו, משום שאם נבקש שקודם יקראו זכויותינו ואח"כ יקרע גזר דיננו יהיה זה כביכול על חשבון הזכיות שנקראו, ע"כ מבקשים קודם שיקרע הגזירה ואח"כ מבקשים שהזכיות יקראו לפניך.

רימון מתוק:

יקח רימון ויאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי **אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁנִּהְיֶה מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן:**

שנהיה מלאים מצוות כרימון: משום דהרימון הוא הפרי שיש בו הכי הרבה גרעינים והכוונה שנהיה מלאים בהרבה מצוות. ושמעתי די"א דברימון יש תרי"ג גרעינים לכן אומרים כרימון כנגד תרי"ג מצוות.

ועוד שמעתי בזה דברימון יש גרעינים שהם מתוקים ויש את הקליפה הלבנה בין הגרעינים והיא מאד מרה, כן הוא במידות יש פעמים שמשתמש במידה לרע ויש שהוא מצווה כגון כעס שהוא רע אך יש פעמים שמצוה לכעוס וכן בגאווה יש גאווה חיובית ויגבה ליבו בדרכי ה' כן בכל המצוות צריך להשתמש בצד החיובי של המידה ולהתרחק מהרע. וזה אנו מבקשים שנהיה מלאים מצוות כרימון שנדע לתפוס רק את החלק הטוב שבמידה בלי הקליפה הפנימית שהיא מרה.

שנהיה מלאים מצוות כרימון: הקשה הפרי חדש ס' תקפ"ג סעי' א' מאי רבותא הוא אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון (כמבואר במס' מגילה ו.) ותירץ דהגמ' שאומר אפילו ריקנים מלאים כרימון הכוונה על אדם במשך כל שנות חייו אבל כאן זו בקשה על כל שנה ושנה שנהיה מלאים מצוות כרימון.

תפוח בדבש:

יקח תפוח ויטבל אותו בדבש, ויש נוהגים בתפוח מבושל בסוכר, ויאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּתַחֵדֵּשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה.

"מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:" (דברים יא, יב):

שנה טובה ומתוקה: צ"ב מה ענין מתיקות לתפוח הרי יש דברים שהם יותר מתוקים ומה ראו לקחת תפוח בדווקא ולבקש שתהיה שנה טובה ומתוקה. מבאר הבן איש חי (פר' נצבים ה"ד) טעם בזה עפ"י הזוהר הקדוש (פרשת שמיני דף מ') עה"פ: "רפדוני בתפוחים" תפוח אפיק חמרא ומכוין רעותא דלא יזיק חמרא. והינו דאוכלין תפוח אחר היין כדי שלא יזיק להם היין וידוע דהיין הם גבורות ונמצא תפוח מבסם גבורות. ובר"ה כל מגמתינו הוא לבסם ולמתק הגבורות, לכן אוכלים תפוח ואומרים שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה דאינו רק משום מתיקותו אלא מבסם וממתק הגבורות.

עוד כתב הבן איש חי 'וכתבו האחרונים ז"ל הטעם שמביאים תפוח רמז לחקל תפוחין קדישין בסוד ראה ריח בני כריח שדה, ונ"ל בס"ד טעם לתפוח בליל ר"ה כי התפוח יש בו שלשה הנאות טעם, ומראה, וריח, והוא לסימן טוב לבקשתינו שפע הכללי שהוא בני חיי מזוני לכל השנה כולה. ועוד נ"ל בס"ד טעם אחר ע"פ מ"ש בזוה"ק פ' שמיני דף מ' בפסוק רפדוני בתפוחים, תפוח אפיק חמרא ומכוין רעותא דלא יזיק חמרא, והיינו דאוכלין תפוח אחר יין כדי שלא יזיק להם היין, ולכן מנהג בני אדם לתת תפוח לתוך כוס היין וכמ"ש בספרים, וידוע שהיין הם גבורות ונמצא התפוח הוא מבסם הגבורות, ועתה בר"ה כל מגמתינו הוא לבסם ולמתק הגבורות, לכך אוכלין תפוח'.

דגים:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁנִּהְיֶה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְשֶׁנִּפְרֶה וְנִרְבֶּה כְּדָגִים, וְתַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ בְּעֵינָא פְּקִיחָא.

ראש כבש:

מנהג טוב לאכול בשר שֶׂמֶן ומיני מתיקה לסימנא טבא, אך לא ירבה בהם למלאות כריסו אלא טועמיה חיים זכו. וישתה שתיות עריבות על פי הכתוב בעזרא (נחמיה ח, י); "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו, כי חדוות ה' היא מעוזכם", דפסוק זה נאמר על יום ראש השנה, כידוע. ולא יאכלו בראש השנה דבר חמוץ, ולא תבשיל מבושל בדבר חמוץ, וכן יזהרו מפירות חמוצים, הן רמונים הן ענבים הן אגסים (בא"ח נצבים ה)

יקח ראש כבש, ואם אין לו יקח ראש עוף, אבל אם אין לו ראש כבש לא יאמר: "ותזכור לנו עקידתו ואילו" וכו', אלא רק "שנהיה לראש ולא לזנב":

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁנִּהְיֶה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב. וְתִזְכֹּר לָנוּ עֲקֵדָתוֹ וְאֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בֶּן אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם:

שנהיה לראש ולא לזנב: שנהיה תמיד מנהיגים את עצמינו ולא נסחף אחר הזרם כזנב שנמשך לאיפה שהראש הולך.

ותזכור לנו אילו של יצחק אבינו: וצ"ב מה מיוחד דווקא באילו של יצחק יותר משאר קורבנות דלכאורה היה נכון לומר תזכור לנו עקידתו של יצחק ולא אילו, וכן גבי שופר דהוא זכר לאייל מה ראו עניין כ"כ לעשות זכר מאייל שהוא רק היה נספח לעקידה אחר שהקב"ה ציווה לא לשחוט את אברהם, ולבאר זאת הקשה הגר"א על מה שאנו מזכירים את המצוות שעשו אבותינו ומבקשים שכר בזכותם והרי שכר מצוות בהאי עלמא ליכא משום דהמצווה הוא ענין רוחני והעולם הזה לא יכול לשאת שכר רוחני על המצוות. ותירץ על כך דעל עצם המצווה אין אנו מקבלים שכר בעולם הזה אבל על מה שסביב המצווה, הזריזות וההידור במצוות אבותינו אנו מקבלים שכר בעולם הזה וזהו הטעם בניסיון העקידה דהתורה האריכה לספר על ההכנות וישכם אברהם בבוקר ויבקע עצי עולה וכו' דהשכר שאנו אוכלים זה מהזריזות וההידור במצווה.

ועפ"ז מובן הטעם שאנו מזכירים תמיד את אילו של יצחק ומבקשים מהקב"ה שיזכור לנו את אילו אע"פ שאינו קשור לנסיון העקידה. דהרדיפה של אברהם אבינו אחרי האיל גילתה את המסירות והשמחה בעצם המצווה משום דהקב"ה ציוה את אברהם אבינו לשחוט את בנו ובא המלאך ואמר לו אל תשלח ידיך אל הנער ומסברא היה צריך לשמוח ולברוח מהר אך אברהם לא ויתר ואמר לפחות אני יקריב את האייל, א"כ באייל הזה היה מסירות נפש שגילה את חיבתו למצווה ועל כך אנו מבקשים שהקב"ה יזכור לנו את אילו של יצחק שגילה על החביבות במצווה שעל כך יש שכר גם בעולם הזה.

מסכת ראש השנה

בכל סעודה טוב ללמוד פרק אחד ממסכת ראש השנה

פרק א

א. אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאֶחָד בְּנִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּלָכִים וְלָרְגָלִים. בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַשָּׁנִים וְלַשְּׁמִטִּין וְלַיּוֹבְלוֹת, לַנְּטִיעָה וְלַיָּרָקוֹת. בְּאֶחָד בִּשְׁבָט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָאִילָן, כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים, בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ:

ב. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדּוֹן, בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם, הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם. וּבֶחָג נִדּוֹנִין עַל הַמָּיִם:

ג. עַל שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין, עַל נִיסָן מִפְּנֵי הַפֶּסַח, עַל אָב מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית, עַל אֱלוּל מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַל תִּשְׁרֵי מִפְּנֵי תַקָּנַת הַמּוֹעֲדוֹת, עַל כִּסְלֵו מִפְּנֵי חֲנֻכָּה, וְעַל אֲדָר מִפְּנֵי הַפּוּרִים. וּכְשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, יוֹצְאִין אַף עַל אִיָּר מִפְּנֵי פֶּסַח קָטָן:

ד. עַל שְׁנֵי חֳדָשִׁים מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת, עַל נִיסָן וְעַל תִּשְׁרֵי, שֶׁבָּהֶן הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין לְסוּרְיָא, וּבָהֶן מְתַקְּנִין אֶת הַמּוֹעֲדוֹת. וּכְשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, מְחַלְּלִין אַף עַל כֻּלָּן מִפְּנֵי תַקָּנַת הַקָּרְבָּן: בֵּין שֶׁנִּרְאָה בַּעֲלִיל בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאָה בַּעֲלִיל, מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם נִרְאָה בַּעֲלִיל, אֵין מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת:

ז. מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זוּג, וְעִבְּרָן רַבִּי עֲקִיבָא בִּלּוּד. שָׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אִם מְעַבֵּר אַתָּה אֶת הָרְבִיעִים, נִמְצֵאתָ מַכְשִׁילָן לֶעָתִיד לָבֹא:

ז. אָב וּבְנוֹ שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ, יֵלְכוּ. לֹא שְׁמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, אֶלָּא שֶׁאִם יִפָּסֵל אֶחָד מֵהֶן, יִצְטָרֵף הַשֵּׁנִי עִם אַחֵר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אָב וּבְנוֹ וְכָל הַקְּרוֹבִין, כְּשֵׁרִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַעֲשֶׂה בְּטוֹבְיָה הָרוֹפֵא, שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, הוּא וּבְנוֹ וְעַבְדּוֹ מְשֻׁחְרָר, וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, וּפָסְלוּ אֶת עַבְדּוֹ. וּכְשֶׁבָּאוּ לִפְנֵי בֵית דִּין, קִבְּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עַבְדּוֹ, וּפָסְלוּ אֶת בְּנוֹ:

ח. אֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין, הַמְשַׂחֵק בְּקֻבְיָא, וּמַלְוֵי בְרִבִּית, וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית, וַעֲבָדִים. זֶה הַכְּלָל, כָּל עֵדוּת שֶׁאֵין הָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ, אַף הֵן אֵינָן כְּשֵׁרִים לָהּ:

ט. מִי שֶׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ, מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר, אֲפִלּוּ בְמִטָּה. וְאִם צוֹדָה לָהֶם, לוֹקְחִין בְּיָדָם מַקְלוֹת. וְאִם הָיְתָה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, לוֹקְחִין בְּיָדָם מְזוֹנוֹת, שֶׁעַל מַהֲלַךְ לַיְלָה וָיוֹם מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת וְיוֹצְאִין לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג), אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

פרק ב

א. אִם אֵינָן מַכִּירִין אוֹתוֹ, מְשַׁלְּחִין אַחֵר עִמּוֹ לַהֲעִידוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ מִכָּל אָדָם. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִין, הִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְהוּ מְקַבְּלִין אֶלָּא מִן הַמַּכִּירִים:

ב. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מַשִּׂיאִין מַשּׂוֹאוֹת. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַכּוּתִים, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ שְׁלוּחִין יוֹצְאִין:

ג. בֵּיצַד הָיוּ מַשִּׂיאִין מַשּׂוֹאוֹת, מְבִיאִין בְּלֻנְסָאוֹת שֶׁל אֲרָזִים וְקָנִים וַעֲצֵי שֶׁמֶן וּנְעוֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן וְכוֹרֵךְ בְּמִשִּׁיחָה, וְעוֹלֶה לְרֹאשׁ הָהָר

וּמַצִּית בָּהֶן אֶת הָאוּר, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד, עַד שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בֶּן בְּרֹאשׁ הָהָר הַשֵּׁנִי, וְבֶן בְּרֹאשׁ הָהָר הַשְּׁלִישִׁי:

ד. וּמֵאַיִן הָיוּ מַשִּׁיאִין מַשּׂוֹאוֹת, מֵהַר הַמִּשְׁחָה לְסַרְטְבָא, וּמִסַּרְטְבָא לִגְרוֹפִינָא, וּמִגְּרוֹפִינָא לְחַוָּרָן, וּמֵחַוָּרָן לְבֵית בִּלְתִּין, וּמִבֵּית בִּלְתִּין לֹא זָזוּ מִשָּׁם, אֶלָּא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד עַד שֶׁהָיָה רוֹאֶה כָּל הַגּוֹלָה לְפָנָיו כִּמְדוּרַת הָאֵשׁ:

ה. חָצֵר גְּדוֹלָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וּבֵית יַעְזֵק הָיְתָה נִקְרֵאת, וּלְשָׁם כָּל הָעֵדִים מִתְכַּנְּסִים, וּבֵית דִּין בּוֹדְקִין אוֹתָם שָׁם. וְסָעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת עוֹשִׂין לָהֶם בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהוּ רְגִילִין לָבֹא. בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ זָנִין מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם, הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁיִּהוּ מְהַלְּכִין אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ. וְלֹא אֵלּוּ בִלְבַד, אֶלָּא אַף הַחֲכָמָה הַבָּאָה לַיַּיד, וְהַבָּא לְהַצִּיל מִן הַדֵּלֶקָה וּמִן הַגַּיִס וּמִן הַנָּהָר וּמִן הַמַּפֹּלֶת, הֲרֵי אֵלּוּ כְּאַנְשֵׁי הָעִיר, וְיֵשׁ לָהֶם אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ:

ו. בֵּיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֵדִים. זוּג שָׁבָא רִאשׁוֹן, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ רִאשׁוֹן. וּמַכְנִיסִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמְרִים לוֹ, אֱמֹר, בֵּיצַד רָאִיתָ אֶת הַלְּבָנָה, לִפְנֵי הַחַמָּה אוֹ לְאַחַר הַחַמָּה, לִצְפוֹנָהּ אוֹ לְדָרוֹמָהּ, כַּמָּה הָיָה גָּבוֹהַּ וּלְאֵיזֶן הָיָה נוֹטֶה, וְכַמָּה הָיָה רָחָב. אִם אָמַר לִפְנֵי הַחַמָּה, לֹא אָמַר כְּלוּם. וְאַחַר כָּךְ הָיוּ מַכְנִיסִים אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶם מְכֻוָּנִים, עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. וְשְׁאָר כָּל הַזּוֹגוֹת שׁוֹאֲלִין אוֹתָם רָאשֵׁי דְבָרִים, לֹא שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לָהֶן, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ, בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהוּ רְגִילִים לָבֹא:

ז. רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר מְקֻדָּשׁ, וְכָל הָעָם עוֹנִין אַחֲרָיו מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. בֵּין שֶׁנִּרְאָה בִּזְמַנּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאָה בִּזְמַנּוֹ, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר, אִם לֹא נִרְאָה בִּזְמַנּוֹ, אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁכְּבָר קִדְּשׁוּהוּ שָׁמַיִם:

ח. דְּמוּת צוּרוֹת לְבָנוֹת הָיוּ לוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל בַּטַּבְלָא וּבַכֹּתֶל בַּעֲלִיָּתוֹ, שֶׁבָּהֶן מַרְאֶה אֶת הַהֶדְיוֹטוֹת וְאוֹמֵר, הֲכָזֶה רָאִיתָ אוֹ כָזֶה. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ, רְאִינוּהוּ שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח וְעַרְבִית בַּמַּעֲרָב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, עֵדֵי שֶׁקֶר הֵם. כְּשֶׁבָּאוּ לִיַּבְנֶה קִבְּלָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְעוֹד בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ, רְאִינוּהוּ בְּזְמַנּוֹ, וּבְלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה, וְקִבְּלָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס, עֵדֵי שֶׁקֶר הֵן, הֵיאַךְ מְעִידִין עַל הָאַשָּׁה שֶׁיָּלְדָה, וּלְמָחָר בְּרֵסָהּ בֵּין שִׁנֶּיהָ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרֶיךָ:

ט. שָׁלַח לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, גּוֹזַרְנִי עָלֶיךָ שֶׁתָּבֹא אֵצְלִי בְּמַקֶּלְךָ וּבְמָעוֹתֶיךָ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּחֶשְׁבּוֹנְךָ. הָלַךְ וּמְצָאוֹ רַבִּי עֲקִיבָא מֵצֵר, אָמַר לוֹ, יֶשׁ לִי לִלְמוֹד שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה רַבָּן גַּמְלִיאֵל עָשׂוּי, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג), אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם, בֵּין בִּזְמַנָּן בֵּין שֶׁלֹּא בִזְמַנָּן, אֵין לִי מוֹעֲדוֹת אֶלָּא אֵלּוּ. בָּא לוֹ אֵצֶל רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס, אָמַר לוֹ, אִם בָּאִין אָנוּ לָדוּן אַחַר בֵּית דִּינוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל, צְרִיכִין אָנוּ לָדוּן אַחַר כָּל בֵּית דִּין וּבֵית דִּין שֶׁעָמַד מִימוֹת מֹשֶׁה וְעַד עַכְשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד), וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹתָן שֶׁל זְקֵנִים, אֶלָּא לְלַמֵּד, שֶׁכָּל שִׁלְשָׁה וּשְׁלִשָּׁה שֶׁעָמְדוּ בֵית דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי הוּא כְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. נָטַל מַקְלוֹ וּמְעוֹתָיו בְּיָדוֹ, וְהָלַךְ לְיַבְנֶה אֵצֶל רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּיוֹם שֶׁחָל יוֹם הַכִּפּוּרִים לִהְיוֹת בְּחֶשְׁבּוֹנוֹ. עָמַד רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְנָשַׁקוֹ עַל רֹאשׁוֹ, אָמַר לוֹ, בֹּא בְשָׁלוֹם, רַבִּי וְתַלְמִידִי, רַבִּי בְחָכְמָה, וְתַלְמִידִי שֶׁקִּבַּלְתָּ דְּבָרָי:

פרק ג

א. רָאוּהוּ בֵית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל, נֶחְקְרוּ הָעֵדִים, וְלֹא הִסְפִּיקוּ לוֹמַר מְקֻדָּשׁ, עַד שֶׁחֲשֵׁכָה, הֲרֵי זֶה מְעֻבָּר. רָאוּהוּ בֵית דִּין בִּלְבַד, יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם וְיָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. רָאוּהוּ שְׁלֹשָׁה וְהֵן בֵּית

דִּין, יַעַמְדוּ הַשְּׁנַיִם וְיוֹשִׁיבוּ מֵחַבְרֵיהֶם אֵצֶל הַיָּחִיד וְיָעִידוּ בִּפְנֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ, שֶׁאֵין הַיָּחִיד נֶאֱמָן עַל יְדֵי עַצְמוֹ:

ב. כָּל הַשּׁוֹפָרוֹת כְּשֵׁרִין חוּץ מִשֶּׁל פָּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קֶרֶן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲלֹא כָּל הַשּׁוֹפָרוֹת נִקְרְאוּ קֶרֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ו), בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל:

ג. שׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל יָעֵל, פָּשׁוּט, וּפִיו מְצֻפֶּה זָהָב, וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת מִן הַצְּדָדִין. שׁוֹפָר מַאֲרִיךְ וַחֲצוֹצְרוֹת מְקַצְּרוֹת, שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּשּׁוֹפָר:

ד. בַּתַּעֲנִיּוֹת, בְּשֶׁל זְכָרִים, בְּפוּפִין, וּפִיהֶן מְצֻפֶּה כֶּסֶף, וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בְּאֶמְצַע. שׁוֹפָר מְקַצֵּר וַחֲצוֹצְרוֹת מַאֲרִיכוֹת, שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת:

ה. שָׁוֶה הַיּוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לַתְּקִיעָה וְלַבְּרָכוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תּוֹקְעִין בְּשֶׁל זְכָרִים, וּבַיּוֹבֵלוֹת בְּשֶׁל יְעֵלִים:

ו. שׁוֹפָר שֶׁנִּסְדַּק וְדִבְּקוֹ, פָּסוּל. דִּבֵּק שִׁבְרֵי שׁוֹפָרוֹת, פָּסוּל. נִקַּב וּסְתָמוֹ, אִם מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה, פָּסוּל. וְאִם לָאו, כָּשֵׁר:

ז. הַתּוֹקֵעַ לְתוֹךְ הַבּוֹר אוֹ לְתוֹךְ הַדּוּת אוֹ לְתוֹךְ הַפִּשְׁטָם, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע, יָצָא. וְאִם קוֹל הֶבְרֵהּ שָׁמַע, לֹא יָצָא. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, אוֹ שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סָמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְשָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר אוֹ קוֹל מְגִלָּה, אִם כִּוֵּן לִבּוֹ, יָצָא, וְאִם לָאו, לֹא יָצָא. אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה שָׁמַע וְזֶה שָׁמַע, זֶה כִּוֵּן לִבּוֹ וְזֶה לֹא כִוֵּן לִבּוֹ:

ח. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' (שמות יז), וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה. אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמְשַׁעְבְּדִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיוּ מִתְגַּבְּרִים. וְאִם לָאו, הָיוּ נוֹפְלִין. כֵּיוֹצֵא בַדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (במדבר כא), עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס, וְהָיָה כָּל

הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחַי. וְכִי נָחָשׁ מֵמִית, אוֹ נָחָשׁ מְחַיֶּה. אֶלָּא, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמְשַׁעְבְּדִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הָיוּ מִתְרַפְּאִים, וְאִם לָאו, הָיוּ נְמוֹקִים. חֶרֶשׁ, שׁוֹטֶה, וְקָטָן, אֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁאֵינוֹ מְחֻיָּב בַּדָּבָר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן:

פרק ד

א. יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ תוֹקְעִים, אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְּהוּ תוֹקְעִין בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אֶלָּא בִּיבָנֶה בִּלְבָד. אָמְרוּ לוֹ, אֶחָד יַבְנֶה וְאֶחָד כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין:

ב. וְעוֹד זֹאת הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם יְתֵרָה עַל יַבְנֶה, שֶׁכָּל עִיר שֶׁהִיא רוֹאָה וְשׁוֹמַעַת וּקְרוֹבָה וְיכוֹלָה לָבֹא, תּוֹקְעִין. וּבִיבְנֶה לֹא הָיוּ תוֹקְעִין אֶלָּא בְּבֵית דִּין בִּלְבָד:

ג. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה הַלּוּלָב נִטָּל בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה, וּבַמְּדִינָה יוֹם אֶחָד. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְּהֵא לוּלָב נִטָּל בַּמְּדִינָה שִׁבְעָה זֶכֶר לַמִּקְדָּשׁ, וְשֶׁיְּהֵא יוֹם הָגָף בֻּלּוֹ אָסוּר:

ד. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם. פַּעַם אַחַת נִשְׁתַּהוּ הָעֵדִים מִלָּבֹא, וְנִתְקַלְקְלוּ הַלְוִיִּם בַּשִּׁיר. הִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְהוּ מְקַבְּלִין אֶלָּא עַד הַמִּנְחָה. וְאִם בָּאוּ עֵדִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, נוֹהֲגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ וּלְמָחָר קֹדֶשׁ. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְּהוּ מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה, וְעוֹד זֹאת הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁאֲפִלּוּ רֹאשׁ בֵּית דִּין בְּכָל מָקוֹם, שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים הוֹלְכִין אֶלָּא לִמְקוֹם הַוָּעַד:

ח. סֵדֶר בְּרָכוֹת, אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדֻשַּׁת הַשֵּׁם, וְכוֹלֵל מַלְכוּיוֹת עִמָּהֶן, וְאֵינוֹ תוֹקֵעַ. קְדֻשַּׁת הַיּוֹם, וְתוֹקֵעַ. זִכְרוֹנוֹת, וְתוֹקֵעַ. שׁוֹפָרוֹת, וְתוֹקֵעַ. וְאוֹמֵר עֲבוֹדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְכַּת כֹּהֲנִים, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם אֵינוֹ תוֹקֵעַ לַמַּלְכוּיוֹת, לָמָּה הוּא מַזְכִּיר. אֶלָּא אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדֻשַּׁת הַשֵּׁם, וְכוֹלֵל מַלְכוּיוֹת עִם קְדֻשַּׁת הַיּוֹם, וְתוֹקֵעַ. זִכְרוֹנוֹת, וְתוֹקֵעַ. שׁוֹפָרוֹת, וְתוֹקֵעַ. וְאוֹמֵר עֲבוֹדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְכַּת כֹּהֲנִים:

ט. אֵין פּוֹחֲתִין מֵעֲשָׂרָה מַלְכוּיוֹת, מֵעֲשָׂרָה זִכְרוֹנוֹת, מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אִם אָמַר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מִכָּלָּן, יָצָא. אֵין מַזְכִּירִין זִכְרוֹן מַלְכוּת וְשׁוֹפָר שֶׁל פֻּרְעָנוּת. מַתְחִיל בַּתּוֹרָה וּמַשְׁלִים בַּנְּבִיא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם הִשְׁלִים בַּתּוֹרָה, יָצָא:

י. הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַשֵּׁנִי מַתְחִיל. וּבְשָׁעַת הַהַלֵּל, רִאשׁוֹן מַקְרֵא אֶת הַהַלֵּל:

יא. שׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֵין מַעֲבִירִין עָלָיו אֶת הַתְּחוּם, וְאֵין מְפַקְּחִין עָלָיו אֶת הַגַּל, לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְהֵמָה, וְלֹא שָׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתוֹ בֵּין בְּדָבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת, וּבֵין בְּדָבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל אִם רָצָה לִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן, יִתֵּן. אֵין מְעַבְּטִין אֶת הַתִּינוֹקוֹת מִלִּתְקוֹעַ, אֲבָל מִתְעַסְּקִין עִמָּהֶן עַד שֶׁיִּלְמְדוּ. וְהַמִּתְעַסֵּק, לֹא יָצָא, וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמִּתְעַסֵּק, לֹא יָצָא:

יב. סֵדֶר תְּקִיעוֹת, שָׁלֹשׁ, שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ. שִׁעוּר תְּקִיעָה כְּשָׁלֹשׁ תְּרוּעוֹת. שִׁעוּר תְּרוּעָה כְּשָׁלֹשׁ יְבָבוֹת. תָּקַע בָּרִאשׁוֹנָה, וּמָשַׁךְ בַּשְּׁנִיָּה כִּשְׁתַּיִם, אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא אֶחָת. מִי שֶׁבֵּרַךְ וְאַחַר כָּךְ נִתְמַנָּה לוֹ שׁוֹפָר, תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. כְּשֵׁם שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר חַיָּב, כָּךְ כָּל יָחִיד וְיָחִיד חַיָּב. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן:

זֹהַר לְסִעֻדַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה

טוב לקרוא מאמר זה מהזוהר הקדוש, פרשת אמור דף צח עמוד ב׳:

"**בַּחֹדֶשׁ** הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ" (ויקרא כג, כד). רִבִּי יִצְחָק פָּתַח:

"תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר, בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ" (תהלים פא, ד). זַבָּאִין אִנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ מִן כָּל אוּמִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְאִתְרְעֵי בְּהוּ וּמֵאָתָר רְחִיקָא קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, הָדָא הוּא דִכְתִיב (יהושע כד, ב):

"**וַיֹּאמֶר** יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם", לְאַחְזָאָה דְּהָא מֵאָתָר רְחִיקָא אִתְרְעֵי בְּהוּ וְקָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, וּכְתִיב (שם ג):

"וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר" וְגוֹ׳. הֲנֵי קְרָאֵי אִית לְאִסְתַּכְּלָא בְּהוּ, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל לָא הֲווֹ יַדְעֵי דָּא, וְכָל שֶׁכֵּן יְהוֹשֻׁעַ? אֶלָּא אוֹרַיְתָא כֻּלָּהּ סָתִים וְגַלְיָא, כְּמָה דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא סָתִים וְגַלְיָא בְּגִין דְּאוֹרַיְתָא כֻּלָּהּ שְׁמָא קַדִּישָׁא הִיא וְעַל דָּא אִיהִי סָתִים וְגַלְיָא. אִי יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשֻׁעַ הֲווֹ יַדְעֵי אֲמַאי כְּתִיב:

"כֹּה אָמַר יְהוָה"? אֶלָּא וַדַּאי סְתִימָא דְּמִלָּה, טִיבוּ סַגִּי עָבַד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל דְּאִתְרְעֵי בְּהוּ בַּאֲבָהָתָא וְעָבִיד לוֹן רְתִיכָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה לְיקָרֵיהּ וְאַפִּיק לוֹן מִגּוֹ נַהֲרָא עִלָּאָה יַקִּירָא קַדִּישָׁא בּוּצִינָא דְּכָל בּוּצִינִין בְּגִין דְּיִתְעַטַּר בְּהוּ. הָדָא הוּא דִכְתִיב:

"**בֹּ֣א** אָמַר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם". "הַנָּהָר", הַהוּא נָהָר דְּאִשְׁתְּמוֹדָע וְאִתְיְדַע. "מֵעוֹלָם" מַאי קָא בָעֵי הָכָא, אֶלָּא לְאַחֲזָאָה חָכְמְתָא מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵעוֹלָם, אֶלָּא הַהוּא נָהָר עוֹלָם אִקְּרֵי, וְעַל דָּא:

"**בְּעֵבֶר** הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם", לְאַחֲזָאָה טִיבוּ וְקִשׁוֹט דְּעָבַד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. "וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר" מַאי קָא מַיְרִי? אֶלָּא אַבְרָהָם לָא אִתְדַּבַּק בְּהַהוּא נָהָר כְּמוֹ יִצְחָק דְּאִתְדַּבַּק בֵּיהּ בְּסִטְרֵיהּ לְאִתְתַּקָּפָא. תָּא חֲזֵי, הָאי נָהָר אַף עַל גַּב דְּלָאו אִיהוּ דִּינָא, דִּינִין נַפְקִין מִסִּטְרֵיהּ וְאִתְתְּקָפוּ בֵּיהּ. וְכַד יִצְחָק אִתְתַּקַּף (בְּדִינוֹי) בִּבְנוֹי כְּדֵין עָלָּאִין וְתַתָּאִין מִתְכַּנְפֵי לְדִינָא וְכָרְסָיָא דְּדִינָא אִתְתַּקַּן וּמַלְכָּא קַדִּישָׁא יָתִיב עַל כָּרְסְיָא דְּדִינָא וְדָאִין עֲלְמָא. כְּדֵין "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר, בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ". זַכָּאִין אִנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּיַדְעִין לְסַלָּקָא כָּרְסְיָא דְּדִינָא וּלְתַקָּנָא כָּרְסְיָא דְּרַחֲמֵי, וּבְמַה? - בְּשׁוֹפָר:

רַבִּי אַבָּא חָוָה יָתִיב קָמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לֵיהּ:

הָא זְמָנִין סַגִּיאִין שָׁאִילְנָא עַל הָאי שׁוֹפָר מַאי קָא מַיְרִי, וְעַד כָּאן לָא אִתְיְשַׁבְנָא בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ:

וַדַּאי הָאי הוּא בְּרִירָא דְּמִלָּה דְּיִשְׂרָאֵל בַּעְיָין בְּיוֹמָא דְּדִינָא (נ"א דָּא) שׁוֹפָר וְלָא קֶרֶן בְּגִין דְּקֶרֶן הָא אִתְיְדַע בְּאָן אָתָר אִיהוּ וּלְאִתְדַּבְּקָא דִּינָא לָא בָּעֵינָא. אֲבָל הָא תְּנֵינָן, בְּמִלִּין וּבְעוֹבָדָא בָּעֵינָן לְאַחֲזָאָה וּלְאַתְעָרָא מִלִּין סְתִימִין. תָּא חֲזֵי, כַּד הַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה דִּנְהִירוּ דְּכֹלָּא בֵּיהּ אִסְתַּלַּק וְלָא נָהִיר לִבְנִין, כְּדֵין דִּינָא אַתְעַר וְכָרְסְוָון אִתְתְּקָנוּ לְבֵי דִינָא וְדָא שׁוֹפָר אֵילוֹ דְּיִצְחָק אִקְרֵי תּוֹקְפֵיהּ דְּיִצְחָק תֻּשְׁבַּחְתֵּיהּ דַּאֲבָהָן כַּד אִסְתַּלַּק

הַהוּא שׁוֹפָר גָּדוֹל דְּלָא יַנְקָא לִבְנִין כְּדֵין יִצְחָק אִתְתְּקַף וְאִתְתַּקַּן לְדִינָא בְּעַלְמָא וְכַד אַתְעַר הַאי שׁוֹפָר, וְכַד בְּנֵי נָשָׁא תַּיְיבִין מֵחֲטָאֵיהוֹן בַּעְיָין לְנַגְּדָא קוֹל שׁוֹפָר מִתַּתָּא וְהַהוּא קָלָא סָלִיק לְעֵילָּא כְּדֵין אַתְעַר שׁוֹפָרָא אַחֳרָא עִלָּאָה וְאַתְעַר רַחֲמֵי וְאִסְתְּלַק דִּינָא וּבָעֵינָן לְאַחְזָאָה עוֹבָדָא בְּשׁוֹפָר לְאַתְעָרָא שׁוֹפָרָא אַחֳרָא וּלְאַפְקָא בְּהַאי שׁוֹפָר לְתַתָּא אִנּוּן כַּלֵּי לְאַחְזָאָה דְּכָל אִנּוּן כַּלִּין דִּלְעֵילָּא דִּכְלִילָן כֻּלְּהוּ בְּהַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה יִתְעָרוּן לְנַפְקָא וּבְהָנֵי כַּלִּין דִּלְתַתָּא יָהֲבִין יִשְׂרָאֵל חֵילָא (לְרַחֲמֵי מִתַּתָּא וְאַתְעַר שׁוֹפָר גָּדוֹל) לְעֵילָּא. (וּלְסַדְּרָא כַּלִּין בַּשׁוֹפָר):

סִדְרָא קַדְמָאָה, קָלָא נָפִיק וּמִתְעַטַּר לְעֵילָּא סָלִיק רְקִיעִין וְאִתְבְּקַע בֵּין טוּרֵי רָמֵאי וּמָטֵי לְגַבֵּיהּ דְּאַבְרָהָם וְשַׂרְיָא בְּרֵישֵׁיהּ וְאִתְעַטָּר וְאַתְעַר הוּא וְאַתְקִין לְכָרְסְיָא. וּבִסְפָרָא דְּאַגַּדְתָּא תְּנִינָן, בְּשַׁעְתָּא דְּהַהוּא קָלָא קַדְמָאָה סָלִיק אַתְעַר וְאִתְעַטָּר אַבְרָהָם וְאַתְקִין לְכָרְסְיָא פַּקְדִּין עָלֵיהּ אַבָּא וְאִימָא. אַדְּהָכִי סַלְקָא תְּנִינָא תַּקִּיפָא לְתַבְרָא תּוּקְפֵי רְגִיזִין וְדָא סִדְרָא תְּנִינָא הַהוּא קָלָא תְּבִירָא בְּתוּקְפּוֹי וּכְדֵין סַלְקָא וְכָל דִּינִין דְּיִתְעָרוּן קָמֵיהּ אִתְבָּרוּ עַד דְּסָלִיק לְאַתְרֵיהּ דְּיִצְחָק. בֵּינָן דְּיִצְחָק אַתְעַר וְחָמֵי לְאַבְרָהָם מִתַּקֵּן לְכָרְסְיָא לְקַבְלָא קָמֵיהּ כְּדֵין אִתְכַּפְיָא וְתָבַר תּוּקְפָּא קַשְׁיָא וּבְהַאי בָּעֵי מָאן דְּתָקַע לְכַוְּנָא לִבָּא וּרְעוּתָא בְּגִין לְתַבְרָא חֵילָא וְתוּקְפָּא דִּדְיָנָא קַשְׁיָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים פט, טז):

"**אַשְׁרֵי** הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", "יוֹדְעֵי תְרוּעָה" וָדַאי. סִדְרָא תְּלִיתָאָה קָלָא נָפִיק וְסָלִיק וּבָקַע כָּל אִנּוּן רְקִיעִין וְרַחֲמֵי מִתְעָרָן, וּמָטֵי הַהוּא קָלָא לְרֵישֵׁיהּ דְּיַעֲקֹב. וְיַעֲקֹב אַתְעַר וְחָמֵי לְאַבְרָהָם מִתַּקֵּן בְּגִינָא אַחֲרָא כְּדֵין אֶחְיָדָן תַּרְוַיְהוּ בֵּיהּ בְּיִצְחָק דָּא מֵהַאי סִטְרָא וְדָא מֵהָאי סִטְרָא וְלָא יָכְלִין תּוּקְפּוֹי לְנַפְקָא לְבַר. וְהָנֵי

תְּלָתָא סִדְרִין כֻּלְּהוּ סִדְרָא חָד. סִדְרָא אַחֲרָא קַלָּא נָפִיק וְסָלִיק וְנָטִיל לְאַבְרָהָם מֵאַתְרֵיהּ וְנָגִיד לֵיהּ לְתַתָּא לְאָתָר דְּתוּקְפֵּיהוֹן דְּיִצְחָק שַׁרְיָן וְקַיְימָן לֵיהּ לְאַבְרָהָם בְּנַוְיֵהוּ:

סִדְרָא תִּנְיָנָא, נָפִיק קַלָּא תְּבִירָא לָא תַּקִּיפָא בְּקַדְמָאָה, לָא דְּחָלִישׁ הַהוּא קַלָּא דְּתָקַע, אֶלָּא דְּהַהוּא קַלָּא לָאו אִיהוּ לְגַבֵּיהּ יִצְחָק בְּקַדְמִיתָא דְּתַמָּן תּוּקְפָּא תַּקִּיפָא שַׁרְיָא אֶלָּא לְגַבֵּיהּ אִנּוּן בֵּי דִינָא דִּלְתַתָּא דְּאִנּוּן רְפוּיִין יַתִּיר וְכֻלְּהוּ חָמָאן לְאַבְרָהָם לְגַבַּיְיהוּ וְאִתְכַּפְיָין קָמֵיהּ. אַדְּהָכִי סִדְרָא תְּלִיתָאָה קַלָּא נָפִיק וְסָלִיק וְאִתְעַטָּר בְּרֵישֵׁיהּ דְּיַעֲקֹב וְנָגִיד לֵיהּ לְתַתָּא לְהַהוּא אָתָר דְּאִנּוּן גְּבוּרָאן שַׁרְיָין וְקָאִים לְקַבְלַיְיהוּ. אַבְרָהָם מֵהָאי סִטְרָא וְיַעֲקֹב מֵהָאי סִטְרָא וְאִנּוּן בְּאֶמְצָעִיתָא בְּדֵין אִתְכַּפְיָין כֻּלְּהוּ וּמִשְׁתַּכְּחִין (ס״א וּמִשְׁתַּכְּכֵי) בְּאַתְרֵיהוּ וְהָנֵי כֻּלְּהוּ סִדְרָא אַחֲרָא תִּנְיָנָא. סִדְרָא בַּתְרָאָה דְּבַעְיָא לְסַלָּקָא לוֹן לְאַתְרַיְיהוּ וּלְיַישְׁבָא בֵּינַיְיהוּ לְיִצְחָק כְּמִלְּקַדְמִין בְּגִין דְּהָאי בָּעֵי לְיִשְׂרָא לֵיהּ בְּאַתְרֵיהּ וְלָא יִפּוֹק בְּתוּקְפּוֹ לְבַר בְּדֵין דִּינִין כֻּלְּהוּ אִתְכַּפְיָין וְרַחֲמִין אַתְעָרוּ. עַל דָּא בָּעֵי לְבַוְּנָא לְבָא וּרְעוּתָא בְּהָנֵי קַלֵּי וּלְמֶהְדַּר בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהוֹן. בְּדֵין כַּד יִשְׂרָאֵל מִתְקְנֵי וּמְסַדְּרֵי קַלִּין בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא כִּדְקָא יָאוֹת בְּשׁוֹפָרָא דָּא אַהֲדָר הַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה, וְכַד אַהֲדָר מְעַטָּרָא לֵיהּ לְיַעֲקֹב וְאִתְתַּקַּן כְּלָא. וְכַרְסְיָא אַחֲרָא רְמִיז וּכְדֵין חִידוּ אִשְׁתְּכַח בְּכֻלָּא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְרַחֵם עַל עַלְמָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּיַדְעִין לְנַגָּדָא וּלְאַמְשָׁכָא לְמָארֵיהוֹן מִדִּינָא לְרַחֲמֵי וּלְתַקָּנָא כֻּלְּהוּ עַלְמִין עַל יְדֵיהוּ. תָּא חֲזֵי, לְקַבִּיל דָּא תְּלָתָא סִפְרִין פְּתִיחִין בְּיוֹמָא דָּא וּבְמָה דְּרַחֲמִין מִתְעָרִין וְדִינִין קַשְׁיָין אִתְכַּפְיָין וְעָאלִין לְדוּכְתַּיְיהוּ כָּךְ הוּא לְתַתָּא בְּגַוְנָא דִּלְעֵילָּא דִּינִין קַשְׁיָן אִתְכַּפְיָן וְאִתְעַבְּרוּ מֵעַלְמָא וּמָאן אִנּוּן אִלֵּין

רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּאִנּוּן דִּינִין קַשְׁיָין דְּאִתְכַּפְיָין וְאִתְעַבְּרוּ מֵעַלְמָא, וְעַל דָּא נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא:

וַדַּאי דָּא הוּא בְּרִירָא דְּמִלָּה. בְּרִיךְ רַחְמָנָא דְּשָׁאֵילְנָא וְרַוַּחְנָא בְּהָנֵי מִלֵּי:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כְּתִיב (ויקרא כג, כד): "זִכְרוֹן תְּרוּעָה", זִכָּרוֹן עַבְדֵּינָן לְכַוְּנָא לִבָּא וּרְעוּתָא יִשְׂרָאֵל עַבְדִּין זִכָּרוֹן לְתַתָּא בְּמַה בְּעוֹבָדָא בְּגִין דְּיִתְעַר מִלָּה בְּהַהוּא גַּוְנָא

לְעֵילָּא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כְּתִיב: "בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ" דְּאִתְכַּסְיָא בֵּיהּ סִיהֲרָא, וְהֵיךְ אִתְכַּסְיָא? אֶלָּא כַּד קָיְמָא עִיבָא, וְשִׁמְשָׁא לָא נָהִיר, בְּדֵין סִיהֲרָא אִתְכַּסְיָא וְלָא נָהִיר. וְעַל דָּא מִקַּמֵּי עִיבָא שִׁמְשָׁא לָא נָהִיר, כָּל שֶׁכֵּן סִיהֲרָא דְּאִתְכַּסְיָא וְלָא נְהִירָא, וְעַל דָּא:

"**בַּכֶּסֶה** לְיוֹם חַגֵּנוּ" בְּה"א דְּאִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא. וּבְמָה נָהִיר כֻּלָּא, בְּתִיּוּבְתָּא וּבְקָל שׁוֹפָרָא דִּכְתִיב:

"**אַשְׁרֵי** הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", בְּדֵין "יְהוָה יאהדונהי בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן". תָּא חֲזֵי, בְּהָאי יוֹמָא אִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא וְלָא נָהִיר עַד בֵּי עֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, דְּיִשְׂרָאֵל תַּיְבִין כֻּלְּהוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלֵימְתָּא וְאִמָּא עִלָּאָה תָּאבַת וְנָהֲרַת לָהּ וְהָאי יוֹמָא נְהִירוּ דְּאִמָּא נַטְלָא וְאִשְׁתְּכַח חִידוּ בִּכְלָּא, וְעַל דָּא כְּתִיב (ויקרא כג, כז):

"**יוֹם** הַכִּפֻּרִים הוּא", יוֹם כִּפּוּר מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי יוֹם הַכִּפּוּרִים? אֶלָּא בְּגִין דְּתֵרֵי נְהוֹרִין נָהֲרָן בְּחָד. בּוּצִינָא עִלָּאָה נָהִיר לְבוּצִינָא תַּתָּאָה וּבְהָאי יוֹמָא מִנְהוֹרָא עִלָּאָה נָהִיר וְלָא מִנְהוֹרָא דְּשִׁמְשָׁא, וּבְגִין כָּךְ:

"בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ" כְּתִיב. רִבִּי אַבָּא שָׁלַח לֵיהּ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר:

אֵימָתַי זְוּוּגָא דִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא? שָׁלַח לֵיהּ:

"וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי, וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה" (בראשית כ, יב). אִתְרְגִּישׁ רִבִּי אַבָּא אָרִים קָלֵיהּ בְּכָה וְאָמַר:

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, וַוי וַוי, וַוי לְעַלְמָא כַּד תִּפּוֹק מִנֵּיהּ וַוי לְדָרָא דִיהוֹן בְּעַלְמָא כַּד תִּסְתְּלַק מִנְּהוֹן וְיִשְׁתַּאֲרוּן יַתְמִין מִינָךְ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי אַבָּא:

הַאי דְּשָׁלַח לְקָבְלָךְ מַאי קָאָמַר? אָמַר:

זַהֲאי לָאו זְוּוּגָא דְמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא אֶלָּא בְּזִמְנָא דְנַהֲרָא מֵאַבָּא עִלָּאָה וְכַד אִתְנַהֲרָא מִנֵּיהּ קָרִינָן לָהּ קֻדֶּשׁ דְּהָא מִבֵּי אַבָּא נַטְלָא הָאי, וּכְדֵין מִזְּדַּוְּגֵי כַּחֲדָא, בְּגִין דְּמַלְכָּא קֻדֶּשׁ אִקְרֵי דִכְתִיב (ירמיה ב, ג):

"קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה", דְּנָטִיל מֵאָתָר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ. כְּדֵין "אֲחֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי", דְּהָא מִבֵּי אַבָּא שְׁמָא דָא וְלָא מִבֵּי אִימָּא, וְעַל דָּא:

"וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה", לְאִזְדַּוְּגָא כַּחֲדָא בְּזִמְנָא דָא וְלָא בְּזִמְנָא אָחֳרָא בְּזִמְנָא דְנַטְלָא מִבֵּי אַבָּא וְלָא בְּזִמְנָא דְנַטְלָא מִבֵּי אִמָּא, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים אוֹכַח דְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אָסוּר, בְּגִין דְּזְוּוּגָא לָא אִשְׁתְּכַח דְּהָא מִבֵּי אִימָּא נַטְלָא וְלָא מִבֵּי אַבָּא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא:

זַהָאי זַבָּאָה דָּרָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן שָׁארֵי בְּגַוֵּיהּ, זַבָּאִין אִנּוּן דְּקַיְּמִין קָמֵיהּ כָּל יוֹמָא. אָמַר רִבִּי אַבָּא:

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא אָדָם וְקָאִים בְּדִינָא קָמֵי מָארֵיהּ וְתָב בְּתִיּוּבְתָּא וְקַבִּיל לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָמַר לֵיהּ:

אָדָם אַנְתְּ תְּהֵא סִימָנָא לְבָנָיךְ לְדָרֵי דָרִין בְּהָאי יוֹמָא קַיְּימִין בְּדִינָא וְאִי יִתּוּבוּן אֲנָא אֲקַבֵּל לוֹן וְאִיקוּם מִכָּרְסָיָא דְּדִינָא, וְאֶתְקַיָּם עַל כָּרְסְיָא דְּרַחֲמֵי, וַאֲרַחֵם עָלַיְיהוּ. וְדָוִד אָמַר (תהלים קטז, א):

"**אָהַבְתִּי** כִּי יִשְׁמַע יְהוָה יאהדונהי יאהדונהי, אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי". וְעַל דָּא כְּתִיב (שם קל, ד):

"**כִּי** עִמְּךָ הַסְּלִיחָה, לְמַעַן תִּוָּרֵא". וּכְתִיב (שם לו, י):

"**כִּי** עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר":

טוב לומר נוסח זה מלוקט מהזוהר הקדוש:

הובא בספר "לשון חכמים" חלק א':

שְׁלָם טַב לְרֵישָׁא דְשַׁתָּא. שְׁלָם טַב לְיוֹמָא דְיִבָּא. שְׁלָם טַב לְיוֹמָא טָבָא קַדִּישָׁא. אַנְתְּ הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ. הָא יִשְׂרָאֵל דְּאִתְקְרוּן קֹדֶשׁ מְקַבְּלִין לָךְ בְּאַנְפִּין נְהִירִין. מְזַמְּנִין לָךְ מְתַקְּנִין לָךְ סְעָדָתָא יַקִּירָא. מְסַדְּרִין פִּתּוֹרֵי מְתַקְּנִי גַּרְמַיְיהוּ בְּמָאנֵי יְקָר. מְצַלִּין וּמְשַׁבְּחִין וּמַמְלִיכִין עֲלַיְיהוּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

שְׁלָמָא רַבָּא לְרֵישָׁא דְשַׁתָּא. שְׁלָמָא טָבָא לְרֵישָׁא דְשַׁתָּא. חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי לְרֵישָׁא דְשַׁתָּא. תִּתְבָּרַךְ וְתִתְנַהִיר מְנַהִירוּ דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. רֵישָׁא דְשַׁתָּא, רַחֲמָנָא לִשְׁוָיךְ לְטַב. טָבָא וְטָבָא תֶּהֱוֵי. רַחֲמָנָא יַנְהִיר לָךְ נְהוֹרִין בְּבִרְכָאן וְקִדּוּשִׁין. רַחֲמָנָא יְבָרְכִינָךְ

בִּבְרָכָאן סַגִּיאִין. מְבָרְכִ֣ין תֶּהֱוֵי עֲלָנָא וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל לְחַיִּין טָבִין וְלִשְׁלָמָא רַבָּא. רֵישָׁא דְשַׁתָּא, בָּךְ מִתְעָרֵי יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא בְּשׁוֹפָר, וְהַהוּא קָלָא דְּנָפִיק מִשּׁוֹפָר בָּטַשׁ בַּאֲוִירָא וּבָקַע רְקִיעִין, עַד דְּסָלִיק לְגַבֵּי הַהוּא טַנָּרָא תַּקִּיפָא דְּחָפֵי לְסִיהֲרָא. וְהַשְׁתָּא אַשְׁגַּח וְאַשְׁכַּח אִתְעָרוּתָא דְרַחֲמֵי, וּכְדֵין הַהוּא מְקַטְרְגָא לְעֵילָּא אִתְעַרְבָב, כְּדֵין הַהוּא קָלָא קָיְמָא וְאַעְבָּר הַהוּא דִּינָא, וְכֵיוָן דְּלַתָּא אִתְעָרוּ רַחֲמֵי, הָכֵי נָמֵי לְעֵילָּא אִתְעָר שׁוֹפָרָא אַחֲרָא עִלָּאָה, וְאַפִּיק קָלָא דְּאִהוּ רַחֲמֵי וְאִתְעָרוּ קָלָא בְּקָלָא, רַחֲמֵי בְּרַחֲמֵי. וּבְאִתְעָרוּתָא דְּלַתָּא אִתְעַר הָכֵי נָמֵי לְעֵילָּא. וְכֵיוָן דְּמַטָּא הַאי קוֹל מִתַּתָּא, קוֹל דְּיַעֲקֹב אִתְתַּקַּן לְעֵילָּא, וְקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְעַר רַחֲמֵי. דָּהָא בְּגַוְנָא דְּיִשְׂרָאֵל מִתְעָרֵי לְתַתָּא קוֹל חַד, דְּאִיהוּ בָּלִיל בְּאֶשָּׁא וְרוּחָא וּמַיָּא דְּנָפְקֵי כַּחֲדָא מִגּוֹ שׁוֹפָר, הָכִי נָמֵי אִתְעַר לְעֵילָּא שׁוֹפָר. וְהַהוּא קוֹל דְּכָלִיל בְּאֶשָּׁא וּמַיָּא וְרוּחָא אִתְתַּקַּן וְנָפִיק דָּא מִתַּתָּא וְדָא מֵעֵילָּא וְאִתְתַּקַּן עָלְמָא. דְּהָא כְּדֵין הַהִיא אֶבֶן טָבָא דְּאִיהִי עָלְמָא תַּתָּאָה, אִצְטַבַּע בְּאִנּוּן גַּוְנִין דְּהַאי קָלָא, וּכְדֵין כְּמָה דְּאִתְחַזְיָא הָכִי מָשִׁיךְ מִלְּעֵילָּא, וְכֵיוָן דְּאִתְתַּקַּנַת בְּהַאי קָלָא, רַחֲמֵי נַפְקֵי מִלְּעֵילָּא וְשַׁרְיָין עֲלָהּ, וְאִתְכְּלִילַת בְּרַחֲמֵי מִלְּתַתָּא וּמִלְּעֵילָּא, וּכְדֵין אִתְעַרְבָב סִטְרָא אָחֳרָא וְאִתְחַלָּשׁ תּוּקְפֵּיהּ וְלָא יָכִיל לְקַטְרְגָא:

יַרְחָא שְׁבִיעָאָה, כַּמָּה חָבִיב אַנְתְּ וְיַקִּיר, הָא כָּל רָזִין וְכָל קִדּוּשִׁין יַקִּירִין תַּלְיָין בִּשְׁבִיעָאָה. וְהַהוּא שְׁבִיעָאָה עִלָּאָה דְּאִקְרֵי עַלְמָא דְּאָתֵי מְנִיהּ נַהֲרִין כָּל בּוֹצִינִין וְכָל קְדֻשָּׁן וְכָל בִּרְכָאן. יַרְחָא שְׁבִיעָאָה, אַנְתְּ הוּא חוֹלָקֵיהּ דְּקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אַנְתְּ הוּא יַרְחָא מֵעַלְמָא עִלָּאָה, וּבְגִין דָּא אַנְתְּ בַּכְּסָה וְלָא בְּאִתְגַּלְיָא, בְּגִין דְּעַלְמָא עִלָּאָה בַּכְּסָה אִיהוּ וְכָל מִלּוֹי בְּאִתְכַּסְיָא, וְכֵיוָן דְּמַטָּא יוֹמָא דַּחֲמִיסַר

כְּדֵין גְּלוּיָא אִיהוּ בְּחַדְתוּתָא דְסִיהֲרָא, וְסִיהֲרָא אִשְׁתְּלִימַת וְאִתְנְהִירַת מֵאִטָּא עִלָּאָה וְקַיְמַת לְאַנְהָרָא לְתַתָּא מִגּוֹ נְהוֹרָא דִלְעֵילָּא. יַרְחָא שְׁבִיעָאָה, בָּךְ יִשְׂרָאֵל תַּיְבִין מֵחַטָּאֵיהוֹן, וּמְסַלְּקִין כָּרְסְיָא דְדִינָא, וּמְתַקְּנִין כָּרְסְיָא דְרַחֲמֵי בְּקַלָּא דְשׁוֹפָר, דְּהָא נָגִיד קוֹל שׁוֹפָר מִתַּתָּא, וְהַהוּא קַלָּא סָלִיק לְעֵילָּא, וּכְדֵין אִתְעַר שׁוֹפָרָא אַחֲרָא עִלָּאָה, וְאִתְעַר רַחֲמֵי וְאִסְתַּלָּק דִּינָא, דְּכַד מַפְקִין בְּהַאי שׁוֹפָר דִּלְתַתָּא אִנּוּן קָלֵי, כְּדֵין אִנּוּן קָלִין דִּלְעֵילָּא דִכְלִילָן בְּלָהּ בְּהַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה, יִתְעָרוּן לְנַפְקָא. וּכְדֵין יַהֲבִין יִשְׂרָאֵל חֵילָא לְעֵילָּא, וְחֵידוּ אִשְׁתְּכַח בְּכֻלָּא. וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְרַחֵם עַל עַלְמָא. וּכְדֵין סִיהֲרָא אִתְנְהִירַת, וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים פט, טז):

"אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, יְהוָה יאהדונהי בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן":

יַרְחָא שְׁבִיעָאָה, בָּךְ אִתְעַר יַעֲקֹב בְּאִנּוּן מַטְעֲמִים דִּיהֵיהּ, מִתְלַבַּשׁ בִּצְלוֹתִין וּבָעוּתִין. וְהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב בְּהַהוּא שׁוֹפָר דְּקָא סָלִיק, וְאִתְעַר יַעֲקֹב לְנַבֵּי יִצְחָק וְאִתְקְרִיב בַּהֲדֵיהּ. "וַיִּגַּשׁ לוֹ וַיֹּאכַל" (בראשית כז, כה), וְאָחִיד בֵּיהּ וְאִתְכְּלִיל דָּא בְּרָא, וְכֵיוָן דְּאִתְכְּלִיל בַּהֲדֵיהּ, "וַיָּבֵא לוֹ יַיִן", דָּא יַיִן דְּמִנְטְרָא, יַיִן דְּהַהוּא חֵידוּ דִּלְבָּא, רָזָא דְּעַלְמָא דְּאָתֵי, וּכְדֵין "וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו" (שם כז) - צְלוֹתִין וּבָעוּתִין דְּסַלְקִין - "וַיְבָרְכֵהוּ", נָח רוּגְזָא וְחָדֵי לִבָּא וְכֻלָּא אִיהוּ רַחֲמֵי. וְכֵיוָן דְּיִצְחָק אִתְכְּלִיל בְּיַעֲקֹב, כָּל אִנּוּן חֵילִין וְתוּקְפִין וְרוּגְזִין דַּהֲווּ זְמִינִין, אִתְבַּדְּרוּ וְלָא אִשְׁתְּכַחוּ תַּמָּן, וְיִשְׂרָאֵל נַפְקִין מִן דִּינָא בְּחֶדְוָה וּבְרִכְאן:

ההנהגה בברכת המזון

דיני ברכת המזון

א. קודם ברכת המזון יזהר ליטול מים אחרונים, [כי מים אחרונים חובה, בין לאנשים ובין לנשים. ילקו"י ח"ג דף רמד], ואפילו אכל פת לבד בלי מלח, דיש בזה טעם גדול על פי הזוהר הקדוש והאר"י ז"ל (בא"ח שלח-לך ו).

ב. כשנוטל מים אחרונים יחבר ארבע האצבעות לבד, והגודל לבד, וישפיל אצבעותיו כלפי מטה (שם). וצריך ליטול עד פרק השלישי וראש פרק השלישי בכלל (שם יב).

ג. יזהר שיהיו מים האחרונים מעט ולא ירבה בהם, כי המה חלק הסטרא אחרא (שם ח).

ד. צריך ליזהר שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון אפילו בדברי תורה, ורק יאמר מזמור "למנצח" והפסוקים הנהוגים (שם טו).

קודם מים אחרונים יאמר בלחש "לשם יחוד" זה מ"לשון חכמים" (ח"א ס"ב);

יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ הַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּכֹחַ שֵׁם אהי"ה דְּמִלּוּי יודי"ן (אָלֶ"ף ה"י יו"ד ה"י), **וְשֵׁם אֶהְיֶה דְּמִלּוּי אלפי"ן** (אָלֶ"ף הֵ"א יו"ד הֵ"א) **שֶׁעוֹלֶה מִסְפָּרָם עִם שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת שָׁרְשֵׁיהֶם וּשְׁנֵי כּוֹלְלִים כְּמִסְפַּר שֵׁם שַׁדַּי, וּבְכֹחַ זֶה תַּשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל־הַשֻּׁלְחָן. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה, וֵאלֹהֵי** אֱלֹהֵי **וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּקְנִים בִּי בִּרְכַּת עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁבֵּרַךְ אֶת־עַבְדְּךָ יוֹסֵף הַצַּדִּיק; מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְאֵת שַׁדַּי וִיבָרְכֶךָּ. וְתָקַנְתָּנִי בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב; וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ, וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ: כִּי־אָז עַל־שַׁדַּי תִּתְעַנַּג, וְתִשָּׂא אֶל־אֱלוֹהַּ פָּנֶיךָ: תַּעְתִּיר אֵלָיו וְיִשְׁמָעֶךָּ, וּנְדָרֶיךָ תְּשַׁלֵּם: וְתִגְזַר אֹמֶר וַיָּקָם לָךְ, וְעַל־דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר:**

אחר כך יאמר "לשם יחוד" זה על מצות ברכת המזון (שם. ובא"ח חקת ב);

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם יו"ד וְהֵ"א בְּוָא"ו וְהֵ"א בִּיחוּדָא שְׁלִים (יְהוָה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרָיְתָא לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, כִּכְתוּב בַּתּוֹרָה; וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ, וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ, [עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:] לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה, יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ בִּרְכָה רִאשׁוֹנָה וּבִרְכָה שְׁנִיָּה וּבִרְכָה שְׁלִישִׁית אֲשֶׁר נִבְרֵךְ עָתָּה עַל־הַמָּזוֹן, וְתִתֵּן־לָנוּ כֹּחַ וְיכֹלֶת, וְעֶזֶר וְסִיּוּעַ, לְהַעֲלוֹת מַיִן נֻקְבִין וּלְהַמְשִׁיךְ אַרְבָּעָה הַמּוֹחִין לְיִשְׂרָאֵל וְרָחֵל. וְגַם תִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ בִּרְכָה רְבִיעִית אֲשֶׁר נִבְרֵךְ עָתָּה, וְתִתֵּן־לָנוּ כֹּחַ וְיכֹלֶת, וְעֶזֶר וְסִיּוּעַ, לְהַעֲלוֹת מַיִן נֻקְבִין וּלְהַמְשִׁיךְ אַרְבָּעָה מוֹחִין לְיַעֲקֹב וְרָחֵל, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ בָּאלּוּ בוֹנְנוּ בְּכָל־הַבְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּאַרְבַּע בְּרָכוֹת אלּוּ שֶׁל הַמָּזוֹן. (וְיֹאמַר שְׁתֵּי פְּעָמִים) וְיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

טוב שהאדם קודם שיושיט ידיו ליטול מים אחרונים יאמר הלכה זו:

מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה.

אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה יאהדונהי בְּכָל עֵת. תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע. אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תְּהִלַּת יְהוָה יאהדונהי יְדַבֶּר פִּי. וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

וַיְדַבֵּר אֵלַי, זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:

דיני זימון

א. צריך להשתדל מאד לרדוף אחר זימון, כי הוא דבר גדול, שעל ידי זה יש כח לסלק את הסטרא אחרא ולדחותה (בא"ח קרח א).

ב. כשם שיש מצוה לאכול בשלשה כדי לעשות זימון, כך מצוה גדולה יותר ויותר לאכול בעשרה כדי לזמן בשם השם, שבשלשה אומר המזמן; "נברך שאכלנו משלו", ובעשרה אומר; "נברך אלהינו שאכלנו משלו" (שם).

ג. למצוה מן המובחר צריך שיהיו כל המצטרפים לזימון גדולים ממש, שעשו בר מצוה, אבל אם חסר אחד להשלים שלשה או עשרה – יכולים להשלים על ידי קטן שהגיע לעונת הפעוטות שהוא כבן תשע (שם יא).

אם הם שלושה אומר המזמן:

הַב לָן וְנִבְרִיךְ לְמַלְכָּא עִלָּאָה קַדִּישָׁא: עונים: **שָׁמַיִם:** אומר המזמן: **בִּרְשׁוּת מַלְכָּא עִלָּאָה קַדִּישָׁא,** (בשבת יוסיף: **וּבִרְשׁוּת שַׁבָּת מַלְכְּתָא**). **וּבִרְשׁוּת מוֹרַי וְרַבּוֹתַי, וּבִרְשׁוּתְכֶם, נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ:** והמסובים עונים: **בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** והמזמן חוזר: **בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** ואם הם עשרה או יותר אומר המזמן: **נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ:** והמסובים עונים: **בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** והמזמן חוזר: **בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** ועונים המסובים: **בָּרוּךְ** (אם יש עשרה אומרים: **אֱלֹהֵינוּ**) **שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** והמזמן חוזר: **בָּרוּךְ** (בעשרה: **אֱלֹהֵינוּ**) **שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:**

ברכת המזון

צריך לשבת בשעת ברכת המזון, ולא יברך בעמידה או בהליכה, אלא ישב באימה, ויעצום עיניו ויניח ידו הימנית על גבי ידו השמאלית ויניחם על לבו, כיושב לפני מלך מלכו של עולם. ולא יתעסק בשום דבר ואפילו תשמיש קל כגון לנגב ידיו או ללבוש מלבושו וכיוצא, כי ברכת המזון ותפילת העמידה דינם שוה בעניינים אלה, ואין הפרש ביניהם כי אם בדבר זה – שהתפילה בעמידה וברכת המזון בישיבה, והן בעוונותינו הרבים הרבה אנשים מזלזלים בברכת המזון שמברכים אותה במהירות מאד, ויש עוסק באיזה עסק בעת הברכה, גם רומן בעיניו, קורץ בשפתיו, מולל באצבעותיו וכיוצא בזה

(בא"ח חקת ג - ה)

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הָאֵל הַזָּן אוֹתָנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ
בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרֶוַח וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל
בָּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא
חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד.
כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל וְשֶׁלְחָנוֹ עָרוּךְ לַכֹּל
וְהֵתְקִין מִחְיָה וּמָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא
בְּרַחֲמָיו וּבְרוֹב חֲסָדָיו כָּאָמוּר. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ.
(ר"ת פא"י שהוא מספר יאהדונה"י ומספר סא"ל, וס"ת חת"ך) וּמַשְׂבִּיעַ
(כמספר חת"ך) לְכָל חַי רָצוֹן: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי,
הַזָּן אֶת הַכֹּל:

נוֹדֶה לְךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ. עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמָזוֹן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים. וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ. וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ. וְעַל חֻקֶּיךָ רְצוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמָזוֹן שֶׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ:

עַל הַכֹּל יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמְךָ, כָּאָמוּר: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ. וּבֵרַכְתָּ (כשיאמר מילת "את" ימזוג את הכוס) אֶת יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ, עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן:

רַחֵם יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ. וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וְעַל הֵיכָלֶךָ. וְעַל מְעוֹנֶךָ. וְעַל דְּבִירֶךָ. וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אָבִינוּ, רְעֵנוּ. זוּנֵנוּ. פַּרְנְסֵנוּ. כַּלְכְּלֵנוּ. הַרְוִיחֵנוּ. הַרְוַח לָנוּ מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנָא, אַל תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ לִידֵי מַתְּנוֹת בָּשָׂר וָדָם. וְלֹא

לִידֵי הַלְוָאָתָם. אֶלָּא לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה וְהָרְחָבָה. הָעֲשִׂירָה וְהַפְּתוּחָה. יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם הַבָּא. וּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ תַּחֲזִירֶנָּה לִמְקוֹמָהּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

בשבת אומרים:

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי יוֹם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא מִלְּפָנֶיךָ. נִשְׁבּוֹת בּוֹ וְנָנוּחַ בּוֹ וְנִתְעַנֵּג בּוֹ כְּמִצְוַת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ. וְאַל תְּהִי צָרָה וְיָגוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וְהַרְאֵנוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַנֶּחָמוֹת. וַהֲגַם שֶׁאָכַלְנוּ וְשָׂתִינוּ חָרְבַּן בֵּיתְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁכַחְנוּ. אַל תִּשְׁכָּחֵנוּ לָנֶצַח וְאַל תּוֹנָחֵנוּ לָעַד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: (עד כאן מוסיפים בשבת).

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ. זִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ. וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ. וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה. לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זָכְרֵנוּ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפָקְדֵנוּ בּוֹ

לִבְרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. בִּדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים. חוּס וְחָנֵּנוּ וַחֲמוֹל וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

וְתִבְנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם. (ואומר בלחש: אָמֵן):

אם בשבת שכח לומר "רצה והחליצנו" ונזכר לפני שהתחיל ברכת "הטוב והמטיב" יאמר:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנָּתַן שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וְלִבְרִית. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת: (עד כאן מוסיף מי ששכח בשבת).

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם לָעַד, הָאֵל אָבִינוּ. מַלְכֵּנוּ. אַדִּירֵנוּ. בּוֹרְאֵנוּ. גּוֹאֲלֵנוּ. קְדוֹשֵׁנוּ. קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל. שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הוּא הֵטִיב לָנוּ. הוּא מֵטִיב לָנוּ. הוּא יֵיטִיב לָנוּ. הוּא גְּמָלָנוּ. הוּא גּוֹמְלֵנוּ. הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרֶוַח וְהַצָּלָה וְכָל טוּב: יענו: אָמֵן:

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: הָרַחֲמָן

הוּא יִשְׁתַּבַּח בָּנוּ לְדוֹר דּוֹרִים: הָרַחֲמָן הוּא קֶרֶן לְעַמּוֹ יָרִים: הָרַחֲמָן הוּא יִתְפָּאַר בָּנוּ לָנֶצַח נְצָחִים: הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד וְלֹא בְּבִזּוּי, בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר: הָרַחֲמָן הוּא יִתֵּן שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה רְוָחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גָּלוּת מְהֵרָה מֵעַל צַוָּארֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא יוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִרְפָּאֵנוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה. רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף: הָרַחֲמָן הוּא יִפְתַּח לָנוּ אֶת יָדוֹ הָרְחָבָה:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמֶּנּוּ בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ יַחַד בְּרָכָה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

הָרַחֲמָן הוּא יִפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמוֹ:

בשבת:

הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב:

הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה:

הָרַחֲמָן הוּא יִשַּׁע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבֵּנוּ. וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פָּנֵינוּ לְבִלְתִּי נֶחֱטָא. וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם:

ברכת האורח:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה שֶׁאָכַלְנוּ עָלָיו וְיִסַּדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדַנֵּי עוֹלָם, וְיִהְיֶה כְּשֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כָּל רָעֵב מִמֶּנּוּ יֹאכַל וְכָל צָמֵא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה. וְאַל יֶחְסַר מִמֶּנּוּ כָּל טוּב לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל הַסְּעֻדָּה הַזֹּאת. הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שֶׁיִּחְיוּ. וּבִנְכָסִים שֶׁיִּרְבּוּ. בָּרֵךְ יְהוָה יאהדונהי חֵילוֹ וּפְעַל יָדָיו תִּרְצֶה. וְיִהְיוּ נְכָסָיו וּנְכָסֵינוּ מֻצְלָחִים וּקְרוֹבִים לָעִיר. וְאַל יְזַדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׂוּם דְּבַר חֵטְא וְהֶרְהוּר עָוֹן. שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַיָּמִים בְּעֹשֶׁר וְכָבוֹד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. לֹא יֵבוֹשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

עד כאן ברכת האורח

הָרַחֲמָן הוּא יְחַיֵּינוּ וְיִזַּכֵּנוּ וְיִקָּרֵבְנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ. וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד

וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ. וְדֹרְשֵׁי יְהוָה יאהדונהי לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב: נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב. וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה. וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה: מַה שֶּׁאָכַלְנוּ יִהְיֶה לְשָׂבְעָה. וּמַה שֶּׁשָּׁתִינוּ יִהְיֶה לִרְפוּאָה. וּמַה שֶּׁהוֹתַרְנוּ יִהְיֶה לִבְרָכָה, כִּדְכְתִיב: וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִירוּ כִּדְבַר יְהוָה: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה, וְהָיָה יְהוָה יאהדונהי מִבְטָחוֹ: יְהוָה יאהדונהי עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְהוָה יאהדונהי יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

סגולה ליום ראש השנה

כתב הרב המקובל ר' דוד שירדו זצ"ל והובא בספר מועדי רגל למוהר"ם זצ"ל (ד"ג ע"ב) ובספר מועד לכל חי לרבי חיים פלאג"י זצוק"ל (סימן יב ב) וביום ראש השנה תקרא מפרשת כי תכלה עד סוף הברכות וכשתגיע לאשר לא יקים את דברי, תקרא במקום אשר לא יקים אשר אין בלבו לקיים.

(דברים פרשת כי תבוא פרק כו פסוק יב - יט)

כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ: וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכָחְתִּי: לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: אֶת יְהוָה יאהדונהי הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ: וַיהוָה יאהדונהי הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו: וּלְתִתְךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיֹתְךָ עַם קָדֹשׁ לַיהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר:

דברים פרק כז

וַיְצַו מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם: וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ
אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וַהֲקֵמֹתָ
לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׂדְתָּ אֹתָם בַּשִּׂיד: וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ: וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ
אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל
וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׂיד: וּבָנִיתָ שָּׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ מִזְבַּח
אֲבָנִים לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל: אַבְנֵים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח
יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ:
וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ:
וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בַּאֵר הֵיטֵב:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַסְכֵּת וּשְׁמַע
יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם לַיהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ: וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל
יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת מִצְוֹתָו וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי
מְצַוְּךָ הַיּוֹם: וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: אֵלֶּה יַעַמְדוּ
לְבָרֵךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִים בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי
וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן: וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּהַר
עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וְאָשֵׁר וּזְבוּלֻן דָּן וְנַפְתָּלִי: וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל
כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם: אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה
תּוֹעֲבַת יְהוָה יאהדונהי מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל הָעָם
וְאָמְרוּ אָמֵן: אָרוּר מַקֵּלֶה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר
מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר מַשְׁגֶּה עִוֵּר בַּדָּרֶךְ

וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר מַשְׁגֶּה עִוֵּר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר מַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֵשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנַף אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר שֹׁכֵב עִם חֹתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: אָרוּר אֲשֶׁר אֵין בִּלְבּוֹ לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן:

דברים פרק כח

וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֻךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ: בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ: בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ: בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ:

סדר הקידוש ליום ראש השנה

אם חל בשבת מתחיל מכאן

מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה יאהדונהי רֹעִי לֹא אֶחְסָר: בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי: נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי: תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה: אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה יאהדונהי לְאֹרֶךְ יָמִים:

אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ, עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי, וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, לִקְדוֹשׁ יְהוָה יאהדונהי מְכֻבָּד, וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ, מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: אָז תִּתְעַנַּג עַל יְהוָה יאהדונהי וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ, וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ, כִּי פִּי יְהוָה יאהדונהי דִּבֵּר.

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה יאהדונהי אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ. עַל כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה יאהדונהי אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

אם חל בחול מתחיל מכאן

וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם, וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵיכֶם:

סַבְרִי מָרָנָן. ועונים: לְחַיִּים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

סדר הבדלה למוצאי ראש השנה

אֲבָרֵךְ אֶת שֵׁם הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. כּוֹם יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא.
וּבְשֵׁם יְהוָה יאהדונהי אֶקְרָא: יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה יוֹצֵר כָּל הַיְצוּרִים. שְׁמוֹ לָעַד מְעֻלֶּה לְדוֹר דּוֹרוֹת וּלְדוֹרִים. שֶׁבַח גָּדְלוֹ אֲגַלֶּה בִּשְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה עִקָּרִים. כִּי הֵם אֱמוּנָה יְקָרָה וְיסוֹד כָּל הַתּוֹרָה.

כּוֹם יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. וּבְשֵׁם יְהוָה יאהדונהי אֶקְרָא:

רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם. וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן:

כּוֹם יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. וּבְשֵׁם יְהוָה יאהדונהי אֶקְרָא:

אָנָּא יְהוָה יאהדונהי הוֹשִׁיעָה נָּא. אָנָּא יְהוָה יאהדונהי הוֹשִׁיעָה נָּא.

אָנָּא יְהוָה יאהדונהי הַצְלִיחָה נָּא. אָנָּא יְהוָה יאהדונהי הַצְלִיחָה נָּא.

הַצְלִיחֵנוּ. הַצְלִיחַ דְּרָכֵינוּ. הַצְלִיחַ לִמּוּדֵינוּ. הַצְלִיחַ מַזָּלֵינוּ.
וּשְׁלַח בְּרָכָה רְוָחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ.
כִּדְכְתִיב: יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה יאהדונהי וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה, וְשָׂשׂוֹן וְיִקָר. וּכְתִיב: וַיְהִי דָּוִד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל. וַיהוָה יאהדונהי עִמּוֹ: כֵּן יִהְיֶה עִמָּנוּ תָּמִיד: וְנִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה יאהדונהי כֵּן נִמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

סַבְרִי מָרָנָן. ועונים: לְחַיִּים.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל:

ברכת מעין שלוש

שותה רביעית ומברך ברכה מעין שלוש:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן, וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וְעַל מִזְבְּחֶךָ. וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ. וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה: כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ יְהוָה יאהדונהי אֱלֹהֵינוּ עַל הָאָרֶץ, וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן:

על של ארץ ישראל אומר: וְעַל פְּרִי גַפְנָהּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יאהדונהי, עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן: על של ארץ ישראל אומר: פְּרִי גַפְנָהּ:

אמרי שמואל

בענייני התורה והמוסר
מדרש והלכה
על ראשי השנה

תוכן העניינים

ראש השנה

- הסוף זה העיקר, אם הסוף טוב הכל טוב ..... עה
- מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה ..... עה
- לצום בערב ראש השנה ..... עו
- להחדיר לעצמנו שהיום יום הדין ..... עז
- רק החזרה שוב ושוב משיבה אל הלב ..... עז
- דיבורי האמונה מגנים על האדם ..... עח
- ישמחו השמים ותגל הארץ וכו' כי בא לשפוט הארץ ..... עח
- דין ישראל ביום ולא בלילה ..... עט
- הקב"ה דן קודם את הגויים ואח"כ את ישראל ..... עט
- היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם ..... פ
- מניין שא' בתשרי זה יום הדין? ..... פ
- יום הדין לא מוזכר בתורה ..... פ
- מדוע הקב"ה בחר לדון את בני האדם דוקא בא' בתשרי? ..... פא
- בכסה ליום חגנו איזה חג הירח מתכסה זה ראש השנה ..... פא
- בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון ..... פא
- א - כבני אמרנא- כבני צאן ..... פב
- ב - כמעלות בני מרון הדרך קצר ..... פב
- ג - כחיילות של בית דוד- מרון לשון מרות ואדנות. ..... פב
- שלושת הסוגים רומזים לשלושה סוגים של בני אדם ..... פג
- הכבש לא יודע שסומן לשחיטה אז הוא לא מפחד כלל ..... פג
- איש לא יודע האם הוא מסומן ..... פג
- פיוט ונתנה תוקף ..... פד
- ביאור הבא"ח ..... פה

- הקב"ה לא בא בתביעה על האדם בגלל היצר הרע..... פה
- המקום שזה עולם הזה הוא גרם לאדם לחטוא..... פה
- אם לא מצאת להם זכות תושיע אותם בזכות אבותם..... פה
- ביאור המהרש"א רמז לצדיקים בינונים ורשעים..... פה
- אמרנא לשון אמירה דיבור..... פו
- כמעלות בית מירון הקב"ה דן אותך לפי המעלות שלך..... פז
- חייל שמתעצל במלחמה לא פוגע רק בעצמו אלא גורם קלקול לכולם..... פז
- כוחה של תשובה הקב"ה מוחק את הקטע לגמרי ולא מוזכר שום דבר..... פח
- האם הקב"ה דן כל יחיד ויחיד או שהקב"ה דן את כולם בבת אחת?..... פח
- מה ההבדל בין משפט של הקב"ה למשפט של מלך בשר ודם..... פט
- היום הראשון דינא קשיא והיום השני דינא רפיא..... פט
- העיצה הטובה ביותר לאדם שינצל מהדין של ר"ה שיעשה דברים למען הכלל..... צ
- כחילותיו של בית דוד - האדם נשפט בר"ה ע"פ מידת השייכות שלו אל הציבור .. צ
- בראש השנה לא מבקשים גשמיות..... צ
- בהמלכת הקב"ה זוכים לדברים הרבה..... צא
- בישראל הקב"ה מלך ובגויים מושל..... צב
- מה שתשכח הקב"ה יזכור..... צב
- מה שתזכור הקב"ה ישכח..... צג
- השכחה - מתנה מהקב"ה..... צג
- עצה מהרש"ש לזכות בדין..... צד
- עם ישראל מתחדש כל הזמן..... צו
- אין ייאוש בעולם כלל..... צז
- כח ההתחדשות..... צז
- בזכות מה זכו אברהם ושרה לבן..... צח
- מתי נברא העולם?..... צח
- הדין הוא בהתחלה ולא בסוף..... צח
- הקב"ה דן את עם ישראל בשעת שמחתו..... צט
- לא האכילה עיקר, אלא האמירה..... צט
- מבקשים מהקב"ה ע"י סימנים..... ק
- איש לא יודע האם הוא מסומן..... ק

- אם היה יודע מה כתוב בפתק בתוך החליפה לא היה כל כך שמח..... **קא**
- למה לא מתוודים על העוונות בתפילה של ראש השנה..... **קב**
- אבינו מלכנו ..... **קג**
- ותשובה ותפילה וצדקה..... **קג**
- עכשיו בדורות שלנו יש נסיונות גדולים מאוד וכל מצוה מעלתה גדולה..... **קג**
- שלושה ספרים נפתחים בראש השנה ..... **קד**

תקיעת שופר זמן של עת רצון

- הזכות שהכרזנו את מלכותו של ה' בעולם..... **קה**
- לא להתרגל לראש השנה..... **קו**
- השטן מתחזק להכשילנו בעשרת ימי תשובה..... **קח**
- לשטן אין רשות לקטרג ביום הכיפורים ..... **קט**
- להרהר בתשובה בשעת תקיעת השופר ..... **קט**
- מזכירים עקידת יצחק ולא שחיטת יצחק ..... **קי**
- יצחק אבינו פחד מהיצר הרע..... **קי**
- ההבדל בין הר סיני להר המוריה ..... **קיא**

ראש השנה

הסוף זה העיקר, אם הסוף טוב הכל טוב

הגמרא במסכת ברכות (יב ב) אומרת כל דבר בעולם הולך אחרי סופו אם הסוף הוא טוב הכל הוא טוב, לדוגמא אדם שכל ימיו היה עשיר ובסוף ימיו נהפך לעני ואביון, הרי שימי עשירותו נשכחים ואין זוכרים לו אלא שנפטר מן העולם כשהוא עני מרוד, אבל אדם שכל ימיו היה עני ובסוף ימיו נתהפך עליו הגלגל ונהיה עשיר, כולם כבר שוכחים איזה אביון הוא היה עד אותו היום, והוא ממש כדברי הגמרא בברכות הנ"ל שהכל הולך אחר הסוף.

הגמרא במסכת קידושין (מ ב) אומרת רבי שמעון בר יוחאי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות, שנאמר (יחזקאל לג יב) **'צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו'**, ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר (יחזקאל לג יב) **'ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו'"**.

וכן אמרו חז"ל במשנה (אבות ב י) "**ושוב יום אחד לפני מיתתך**", ואמרו חז"ל בגמרא במסכת שבת (קנג א) "שאלו תלמידיו את רבי אליעזר בן הורקנוס - וכי אדם יודע איזהו יום ימות? אמר להן - וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה, ואף שלמה אמר בחוכמתו (קהלת ט ח) **'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר'"**.

רבינו הבן איש חי כותב (בא"ח ניצבים ב) ערב ראש השנה הוא היום האחרון בשנה, וזה ההזדמנות אחרונה לעשות תשובה לפני יום הדין, זהו יום של חשבון נפש על כל השנה שחלפה.

מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה

הירושלמי (מסכת ראש השנה פרק א הלכה ג) אמר רבי סימון כתיב (דברים ד ח) "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגו'", ר' חמא בי ר' חנינה ור' הושעיה, חד אמר אי זו אומה כאומה הזאת בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו, שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמחים יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים"

המשנה ברורה הכריע (סי' תקצ"ז ס"ק א') להדיא שבראש השנה אף שהוא יום דין,

מכל מקום מצוה של 'ושמחת בחגיך' שייך גם בו, שגם הוא בכלל חג, כדכתיב (תהלים פא' ד'): תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ (ואמרו חז"ל, איזהו חג שהלבנה מתכסה בה הוי אומר זה ראש השנה). ונאמר בנחמיה (ח'): אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַּקִים וגו' כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצֵבוּ כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם, עכ"ל.

כתב מרן השולחן ערוך (סימן תקפא' סעיף ד') מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה, ובירושלמי במסכת ראש השנה (פרק א' הלכה ג') כתוב על הפסוק "ומי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו" וכי איזה אומה יש כמו האומה הזאת (עם ישראל) בנוהג שבעולם אדם שיודע שהוא ניצב למשפט לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו מפני שאינו יודע היאך יצא במשפט, אבל עם ישראל אינן כן אלא לובשים בגדים לבנים, ומתעטפים, ומסתפרין זקנם, ואוכלים ושותים ושמחים ויודעים שה' יתברך עושה להם ניסים וכותבם לחיים טובים.

נשאל מרן הרב שטיינמן זצ"ל כיצד כתב המ"ב - "יהיה שמח לבו ובטוח בהשם יתברך עם התשובה ומעשים טובים", וכי יכול להיות בטוח שהשלים את חוק תשובתו, ומעבר לכך היכן "חרדת הדין" והרי לעיל כתב "לא ילבש וכו', דיהא מורא הדין עליו".

ענה רבינו כי ידיעה כזו נותנת לאדם תקוה, שאחרת אם יגיע למצב שמ"חרדת-הדין" יבכה על מר גורלו אז יהיה שבור, ולכן אומרים לו שיהיה בוטח, וה' יעזור.

וכתב מרן החיד"א בספרו ברכי יוסף (סימן תקפא' סימן קטן טז') שמצד אחד יהיה האדם מלא יראה מפחד ה' והדר גאונו ומצד שני יהיה האדם עם לב שמח ושקט ובוטח כי ה' יתברך מלך מוחל וסולח.

לצום בערב ראש השנה

השולחן ערוך (או"ח תקפא ב) כותב שיש מצוה גדולה לצום בערב ראש השנה, והמנהג שלנו לצום בערב ראש השנה חצי יום מעלות השחר ועד חצות היום, וכתוב במדרש מי שצם בערב ראש השנה אפילו חצי יום הקב"ה מוחק לו בשמים שליש מהעוונות שלו.

אומר המדרש משל למה הדבר דומה למלך שעיר אחת לא שילמה לו מס במשך שנה שלימה וכשראה המלך שהגיע היום האחרון של השנה ועדיין לא ישלמו למלך את המס קרא המלך לכל החיילים שלו ואמר להם כניראה אותה עיר מרדו במלך ולכן נלך ונילחם בעיר הזאת ונכה את כל יושבי העיר הזאת וכששמעו בני העיר שהמלך יצא להילחם בהם עם צבא גדול מיד נאספו כמה אנשים טובים של העיר ויצאו לקראת המלך ואמרו אדוני המלך אנחנו מאוד אוהבים את המלך ושהמלך לא יחשוב שמרדנו במלך ולכן לא שילמנו את המס למלך אלא בגלל שלא היה לנו פרנסה השנה הזו ולכן לא שילמנו למלך את המס כי לא היה לנו

מאיפה לשלם אבל אנחנו אוהבים ומכבדים מאוד את המלך וכששמע המלך אמר טוב אני מוחק לכם שליש מהחוב אבל את השאר אני רוצה לגבות מימכם, והמשיך המלך להתקרב לכיון אותה העיר עם כל החיילים שלו ואז שהגיע המלך לאמצע הדרך יצאו עוד כמה אנשים טובים מהעיר ובאו לפני המלך וגם הם אמרו למלך אדוני המלך אנחנו אוהבים מאוד את המלך ולא מרדנו במלך רק בגלל שלא ירד השנה גשם ולא היה לנו פרנסה ולכן לא היה לנו מאיפה לשלם את המס למלך וכששמע המלך אמר טוב אני מוחק לבני העיר עוד שליש מהחוב אבל את השליש האחרון אני בא לעיר כדי לגבות את החוב וכשהגיע המלך סמוך ממש לעיר יצאו כל בני העיר האנשים הנשים והטף ובאו לני המלך והתחננו לפניו ואמרו אדוני המלך לא מרדנו במלך אלא אין לנו מה לאכול ואנחנו מתחננים למלך שיתן לנו מה לאכול כדי שלא נמות ברעב וכששמע המלך מחק המלך גם את השליש החוב האחרון וציוה המלך לתת לבני העיר אוכל ומים.

הנמשל הקב"ה בראש השנה דן את בני האדם מגיע ערב ראש השנה ויהודים שיש בו יראת ה' ואיכפת לו מהכבוד של בורא עולם צמים ואז הקב"ה מוחק שליש מהעוונות ואחר כך מגיע עשרת ימי תשובה ועוד יהודים צמים ומרבים במצוות והקב"ה מוחק עוד שליש מהעוונות וכשמגיע יום כיפור כל עם ישראל צמים ואז הקב"ה מוחק גם את השליש האחרון של החוב ולא רק שהקב"ה מוחק את החוב אלא הקב"ה גם נותן לעם ישראל שנה טובה.

להחדיר לעצמנו שהיום יום הדין

דוד המלך אומר בתהילים (קטז י) "האמנתי כי אדבר", מפרש רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב: על מנת להגיע לאמונה חזקה בהקב"ה צריך לדבר הרבה מענייני אמונה, כיון שכאשר מדברים על אמונה הדברים נכנסים וחודרים אל הלב.

לכן גם יהודי שהוא בעל אמונה חזקה ויודע שיש בורא לעולם, ויודע שראש השנה - יום הדין אעפ"כ בכל פעם מחדש יש לדבר על אמונה ולדבר על ראש השנה אפילו שהדברים כבר ידועים אצלו, וזאת משום שעל ידי דבורי אמונה בקב"ה ועל ידי שמדברים על חשיבות יום ראש השנה, הוא זוכה שהדברים יכנסו אל ליבו בכל פעם מחדש, וכמו שאמר דוד המלך 'האמנתי כי אדבר' שעל ידי דיבורים של אמונה זוכים שהאמונה תיכנס ללב שלנו. ותהפך לחלק מהמהות של האדם.

רק החזרה שוב ושוב משיבה אל הלב

וכדי שנבין את החשיבות שכל יהודי ידבר בכל שנה מחדש על כך שראש השנה יום הדין מתקרב, נתבונן בדבריו של רבינו הקדוש הרמח"ל רבי משה חיים לוצאטו זצוק"ל בהקדמה לספרו מסילת ישרים ושם הוא כותב "החיבור הזה לא חיברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא

ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי, אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חידושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה".

וכמו שאנו אומרים בכל יום 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', למרות שכבר ברור לנו מאתמול שלשום שה' הוא אלוקינו והוא אחד, בכל זאת אנו צריכים להזכיר זאת לעצמינו בכל יום ויום, כי על ידי החזרה על הפסוק "שמע ישראל" אנו מעוררים את לבנו בכל פעם מחדש לקבל על עצמנו עול מלכות שמים.

דיבודי האמונה מגנים על האדם

אומר רבינו הבן איש חי אם יהודי מדבר כל הזמן דבורי אמונה, הוא זוכה שבשעת ניסיון אותם הדיבורים של אמונה ייתנו לו כח לעמוד נגד הקושי, הבן איש חי מביא משל למה הדבר דומה, לעשיר אחד שחיתן את בנו במקום מרוחק ממקום יישוב ועשה סעודה גדולה, ובסוף החתונה באו העניים ואספו את שאריות האוכל מהשולחנות לקחת לביתם, אבל העשירים שהיו בחתונה לא לקחו אתם שום דבר מאכל, משום שסמכו על כך שביתם מלא בכל טוב ואין להם צורך לקחת משאריות החתונה. בדרך חזור מהחתונה קרתה לפתע תקלה ונחסמה הדרך והיו מוכרחים כל השיירה להתעכב במקומם מספר ימים, העניים שלקחו איתם שאריות אוכל מהחתונה היה להם מה לאכול וכך להתקיים, אבל העשירים שלא לקחו איתם דבר לא היה להם מה לאכול.

הנמשל הוא אם יהודי מדבר על אמונה כל הזמן, גם בדברים הפשוטים שידועים וברורים לכולם בכל זאת הוא מדבר כל הזמן על אמונה, הרי הוא ממלא את כל חדרי ליבו באמונה וגם אם יגיע זמן של חושך וניסיון יהיה לו את האוכל להתקיים.

ישמחו השמים ותגל הארץ וכו' כי בא לשפוט הארץ

המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל היה אומר אם היו שואלים אותנו חידה: מהו הזמן שכל הבריאה שמחה וחוגגת בו? היינו משיבים ואומרים כך יהיה מן הסתם רק כאשר יבוא המשיח. ומה היא האמת?

יש יום אחד בשנה שיש בו את השמחה הגדולה ביותר שבו שמחים גם בעולמות העליונים וגם ארץ וזה יום ראש השנה וכך אומר דוד המלך בספר תהילים יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ. יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי

יָעַר. לִפְנֵי ה' כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ.

הדין והמשפט של הקדוש ברוך הוא מעורר את כל הבריאה לעלוז ולשמוח. המטרה של המשפט העליון היא - שנזכה בחיים טובים יותר.

לכן קורא לנו הקב"ה לבוא אליו, שנחזור בתשובה, כדי שיוכל להשפיע עלינו את כל ההשפעות הטובות.

וכן דוד המלך אומר "תיקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" רואים אנחנו שראש השנה ניקרא יום חג וחג זה שמן של שמחה.

ואומר רבינו החפץ חיים שתשובה אפשר לעשות רק מתוך שמחה. כאשר אדם חושב שכבר אין לו כפרה, כי הוא חטא ושב, חטא ושב, ועוד פעם נפל, עד שהייאוש אוחז בו. כן, הוא מאמין שהימים האלו מסוגלים לתשובה, ושהקדוש ברוך הוא נמצא כאן, אבל כל זה נוגע לחבריו. הוא? זה שהכעיס כל כך את בוראו? אין לו תקנה.

אבל יחד עם השמחה בראש השמחה חייב שיהיה לכל יהודי חרדת קודש מאימת הדין של ראש השנה.

דין ישראל ביום ולא בלילה

אומר התלמוד ירושלמי (ראש השנה א ג) בראש השנה הקב"ה דן את כל בני העולם את עם ישראל ואת הגויים, אלא את אומות העולם הקב"ה דן בליל ראש השנה ואילו את עם ישראל הקב"ה דן ביום.

ויש להבין מה חשיבות הענין שהקב"ה דן את עם ישראל ביום ולא בלילה?

עונה הבן איש חי משל למה הדבר דומה, הרי מנהג העולם בכל שנה כשמגיע יום המלכת המלך בפעם הראשונה, באים כל בני המדינה לברך את המלך ולחזק את כסא מלכותו, העניים בד"כ באים ראשונים כיון שלא משתהים בדרכם ובאים בידיים ריקות, ואילו העשירים נעצרים בדרך ועורכים סעודות גדולות לכבוד המלך ומביאים מתנות גדולות להוקיר את המלך, יוצא שהדרך אורכת יותר שעות. לכן המלך מקבל בראשונה את העניים שבאים בידיים ריקות, ולאחר מכן מקבל את העשירים שידיהם עמוסות מתנות גדולות למלך.

הנמשל הגויים באים למשפט בראש השנה ריקניים בלי מצוות ומעשים טובים בלי מתת למלך, ע"כ הקב"ה דן אותם ראשונים בליל ראש השנה, ואילו עם ישראל באים עם מצוות לימוד תורה גמילות חסדים ומעשים טובים לאלפים ולרבבות, ונאמר על עם ישראל שאפילו הריקנים שבהם מלאים מצוות כרימון, ולכן דינם ביום.

הקב"ה דן קודם את הגויים ואח"כ את ישראל

עוד אומר הזוהר הקדוש מרוב אהבת הקב"ה לעם ישראל, קודם דן את הגויים

וכשרואה את אכזריותם ומעשיהם הרעים והחמורים שעוללו, ואח"כ רואה את העבירות של עם ישראל שהן כחוט השערה ליד מעשי הגויים מיד כותב את עם ישראל לחיים.

היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם

רבינו המהר"ל מפראג כותב בראש השנה הקב"ה דן את כל העולם כולו, ולא רק את כל בני האדם אלא אפילו את הבעלי חיים ואפילו את המלאכים הקב"ה דן בראש השנה, כמו שאנחנו אומרים בתפילה של ראש השנה "הַיּוֹם הֲרַת עוֹלָם הַיּוֹם יַעֲמִיד בַּמִּשְׁפָּט כָּל יְצוּרֵי עוֹלָם אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים, כל מה שהקב"ה יצר בעולם הוא עומד למשפט בראש השנה.

לכן אפילו המלאכים מפחדים בראש השנה כמו שכתוב (בפיוט ונתנה תוקף) "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון" ולמה המלאכים מפחדים בראש השנה "כי אשר בידו נפש כל חי" מכיון שהקב"ה דן בראש השנה את הכל, ואפילו את החיות והבהמות ואפילו את המלאכים.

מניין שא' בתשרי זה יום הדין?

הגמרא במסכת ראש השנה (ח א) שואלת מניין לנו שהקב"ה דן את בני האדם דווקא בא' בתשרי ולא ביום אחר?

אלא הגמרא במסכת ראש השנה (ח) אומרת שלומדים שראש השנה הוא יום הדין מהפסוק שאמר דוד המלך בספר תהילים "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", ואומרת הגמרא איזהו חג שהירח מתכסה בו - הוי אומר זה ראש השנה, וממשיך דוד המלך ואומר באותו מזמור "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" זאת אומרת שבאותו חודש שהלבנה מתכסית שזה א' בתשרי באותו זמן משפט לאלוקי יעקב.

יום הדין לא מוזכר בתורה

רבי יונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (ח"א דרוש ה ד"ה ובזה תבינו) שואל מה הטעם שלא הוזכר בתורה במפורש שראש השנה הוא יום המשפט ויום הדין לכל באי עולם.

מתרץ על פי פרקי דר"א (פ"י) שמבאר הסיבה שבגינה יונה הנביא ברח מלפני ה' ולא הלך לומר את נבואתו בנינוה, לפי שאמר שהגויים קרובים לתשובה יותר מישראל ואם בני נינווה יחזרו בתשובה מיד כשיאמר להם את נבואתו [כפי שאכן קרה], היה הדבר מביא ח"ו קיטרוג על עם ישראל שהם לא מזדרזים כ"כ בתשובה בעקבות דברי הנביאים, לכן העדיף יונה לכבוש את נבואתו ולנסות לברוח מפני ה', ולפי זה אפשר לומר אם היה כתוב בתורה שר"ה הוא יום הדין היו אף הגויים חוזרים בתשובה ובכך היה קטרוג גדול על ישראל, שהרי רוב אומות העולם מאמינים בתורה שבכתב ומודים כי מפי הקב"ה נאמרה, לפיכך העלים השי"ת בתורה שבכתב את מהות היום של ראש השנה וגילה זאת רק לבניו על ידי תורה שבעל פה.

מדוע הקב"ה בחר לדון את בני האדם דוקא בא' בתשרי?

רבותינו ז"ל שואלים מדוע הקב"ה בחר דוקא את יום א' בתשרי ליום שבו הוא דן את כל בני העולם?

אלא אומרים רבותינו ז"ל הקב"ה ברא את אדם הראשון בא' בתשרי ובאותו יום שהקב"ה ברא את אדם הראשון, הזהירו הקב"ה שלא יאכל מעץ הדעת ובאותו יום אדם הראשון חטא ואכל מעץ הדעת, ובאותו יום העמיד הקב"ה את אדם הראשון למשפט ואדם הראשון עשה תשובה, ובזכות שעשה תשובה יצא זכאי בדין, וכשראה אדם הראשון שיצא זכאי בדין ביקש מהקב"ה - ריבונו של עולם בשעה שתבוא לדון את בני בבקשה ממך תדון אותם ביום הזה בא' בתשרי, וזה יהיה סימן לבני שאם יעשו תשובה יצאו זכאים בדין, כמו שאני עמדתי למשפט בא' בתשרי ויצאתי זכאי בדין, כך גם בני יהיה להם סימן טוב שיעמדו למשפט ביום הזה יעשו תשובה ויצאו זכאים בדין.

וכן כתב האבודרהם (תפלת ראש השנה) לפי שזה היום שנברא אדם הראשון כמבואר בפסיקתא (כג), שעה ראשונה: עלה במחשבה, שעה שנייה: נתייעץ עם מלאכי השרת, שעה שלישית: כנס עפר, ברביעי: גבלו, בחמישי: רקמו, בשישי: עשאו גולם, בשביעי: זרק בו נשמה, בשמיני: הכניסו לגן עדן, בתשיעי: נצטווה לא לאכול מעץ הדעת, בעשירי: סרח - אכל מעץ הדעת, באחד עשרה: נידון, בשעה השנים עשר: יצא בדימוס ולפי שאדם הראשון יצא ביום זה בדימוס פסק דין של הצלה וחסד, אמר ה' עתידים בניך לעמוד לפני בדין ביום זה ויוצאים בדימוס זכאים.

בכסה ליום חגנו איזה חג הידח מתכסה זה ראש השנה

במחזור ויטרי (סי' שלח) הביא את המדרש שהסיבה שהקב"ה קבע את יום הדין בראש חודש שהלבנה מתכסה בו, כדי לזכות אותנו בדין, לכך תיקן להם ראש השנה בראש חדש.

כאשר השטן מקטרג על ישראל ואומר: ישראל חטאו, והקב"ה אומר לו: לך והבא עדים, והוא אומר: את מי אביא, אם לבנה ושמש, איני יכול למצוא אלא שמש, שהלבנה מתכסה. ועל השמש שהוא עד אחד איני מקיים, כי על פי שנים עדים יקום דבר. וכשהלבנה נראית בין ראש השנה ליום הכיפורים והשטן רוצה לקטרג, אומר לו הקדוש ברוך הוא: כבר עשו ישראל תשובה.

בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון

המשנה במסכת ראש השנה (יח, א) אומרת "בארבעה פרקים (=זמנים) העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת (=שבועות) על פירות האילן, בחג סוכות נידונים על המים, **בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו** (=לפני הקב"ה) **כְּבְנֵי מָרוֹן**".

שנאמר (תהלים לג, טו) היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם.

והגמרא (יח, א) מבארת שלוש פירושים מה הפירוש "כבני מרון":

א - כבני אמרנא- כבני צאן

הפירוש ראשון אומרת הגמרא: "בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. מאי כבני מרון, הכא תרגימו - כבני אמרנא". בני אמרנא זה צאן. וברש"י: "ככבשים שמונין אותן לעשרן, ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן, שאין יכולין לצאת כאחד".

וכתב הרמב"ם, כיצד מונין את הכבשים לעשרן, וז"ל (הלכות בכורות פרק שביעי הל' א'): כיצד עושה? כונס כל הטלאים או כל העגלים לדיר, **ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שנים כאחד**, ואמותיהן מעמיד מבחוץ והן גועות שישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר לקראתן וכו', וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה מתחיל ומונה אותן בשבט: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט', והיוצא עשירי בין זכר בין נקבה בין תמים בין בעל מום סוקרו בסקרא ואומר הרי זה מעשר. עכ"ל.

בראש השנה שהוא יום הדין עוברים כל אנשי העולם אצל הקב"ה שהוא 'הרועה הגדול', כמו עדר כבשים, שכאשר רועה הצאן רוצה לספור אותו הוא יוצר פתח צר מאוד בדיר שלהם שדרכו יכול לעבור רק כבש אחד בלבד בכל פעם. וכמו שנאמר בסליחות 'אֵל מָלֵךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוּת מוֹחֵל עֲוונוֹת עַמּוֹ, מַעֲבִיר רְאשׁוֹן רְאשׁוֹן'.

ב - כמעלות בני מרון הדרך קצר

פירוש שני מביאה הגמרא: "**כמעלות בני מרון**". היום כולם יודעים שקבר רשב"י ביישוב מרון ממוקם על ראש הר, ובתקופת הגמרא היה שביל שהיה סלול עד למקום הציון בראש ההר. אבל, כיון שהיה שביל שעולה לראש ההר, לא היה סיפק בידם לסלול שביל רחב ונוח באופן שיוכלו לעלות ולרדת זה לצדו של זה וכדברי רש"י (שם): "כמעלות בית מרון - הדרך קצר, ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה, שהעמק עמוק משני צידי הדרך", כלומר שאחד אחד היו עוברים.

ג - כחיילות של בית דוד- מרון לשון מרות ואדנות.

פירוש שלישי מביאה הגמרא: "אמר רב יהודה אמר שמואל - כחיילות של בית דוד". וביאר רש"י (שם): "כחיילות של בית דוד - וכבני מרון כבני חיילות של מלך, **מרון לשון מרות ואדנות**, וכך היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה, בצאתם למלחמה". כאן הגמרא אומרת שחייליו של בית דוד היו נמנים אחד אחד לפני שיצאו למלחמה כדי לדעת כמה מהם יוצאים וכמה מהם חוזרים למלחמה.

בראש השנה ממליכים אנו את ה' למלך על כל הארץ, לשם כך עומדים אנו כצבא במסדר ומריעים וממליכים את הקב"ה.

שלושת הסוגים דומזים לשלושה סוגים של בני אדם

אומר רבי חיים מוולז'ין שלושת הפירושים בגמרא מה הפירוש כבני מרון רומזים לשלושה סוגים של בני אדם, יש אנשים שכבר מחודש אלול יש בהם פחד מיום הדין ולכן כבר מראש חודש אלול מתחזקים בעבודת השם כי יודעים שכל הברכה של בריאות פרנסה וכל העניינים תלויים בראש השנה, כמו החיילות של בית דוד שכל הזמן מפחדים כל הזמן אולי ימותו במלחמה.

ויש אנשים רק כאשר מתקרב ערב ראש השנה מתחילים לפחד הם דומים למעלות מרון שרק שמתחילים לעבור על הגשר ורואים שהגשר צר ויש תהום משני הצדדים מתחילים לפחד.

אבל יש אנשים גם שמגיע ראש השנה לא מפחדים כמו הצאן שלא שם לב כלל הכבש שניצבע על גבו צבע אדום והוא מסומן לשחיטה.

הכבש לא יודע שסומן לשחיטה אז הוא לא מפחד כלל

הכבשים יוצאים אחד אחד מהדיר דרך שער הקטן, כשהכבש עובר הרועה מעביר על הכבש סיקרא לסמנו לשחיטה. הכבש כלל לא מודע למשמעות הסימון, הוא מטייל ואוכל עם כל חבריו ולא מודע שלבסוף ילך לשחיטה. כך גם בעלייה בשביל של בית מירון, אינך מודע לזה מראש שיש תהום מימין ומשמאל ואתה מהלך בבטחה ורק שמתחיל לעבור את הגשר ורואה התהום מתחיל לפחד אבל בחיילי בית דוד, עליהם מסופר שבשעה שהלכו למלחמה נתנו גט לנשותיהם שלא ידעו אם יחזרו ממנה או לא. כך בשעת הדין אנו נכנסים לראש השנה מתוך אכילה ושמחה אבל אינך יודע מה נעשה איתך. רק בשנה הבאה עלינו נדע את הדין שנגזר עלינו ביום דין זה.

איש לא יודע האם הוא מסומן

כתוב בתורה (ויקרא כז, לב) "**וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש לה'**", אדם שיש לו בהמות מצווה אותו התורה שבכל שנה יפריש מעשר מן הבהמות, והאופן בו עושים את המעשר הוא שמעבירים את כל הבהמות דרך פתח צר שרק בהמה אחת יכולה לעבור, וכל בהמה עשירית מסומנת על גבה בצבע אדום, ואותה בהמה היא קודש ונלקחת לירושלים ומוקרבת על גבי המזבח.

אומר רבי ישראל מסלנט מכיוון שבראש השנה הקב"ה מסמן את כל באי עולם מי לחיים ומי ח"ו להיפך, א"כ בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים אותם האנשים שסומנו ח"ו להיפך החיים דומים לאותו כבש שמסומן בגבו שהוא הולך לשחיטה רק שהוא אינו יודע מכך, ואם אותו כבש היה יודע שיש צבע על הגב שלו הרי שמיד היה הולך לנהר ומשכשך את עצמו במים על מנת שייצא הצבע, כך אותם אנשים שיש להם צבע על הגב

רק שהם אינם יודעים מכך, ואם היו יודעים שיש להם צבע על הגב כמה הם היו מתעוררים לתשובה, ובאמת שום אדם לא יכול לחשוב שהוא בטוח, ולכן שכל יהודי יתפלל חזק לקב"ה בראש השנה וישוב בתשובה.

פיוט ונתנה תוקף

אחד מהפיוטים בתפילת ראש השנה הוא הפיוט- 'ונתנה תוקף' שחיברו הקדוש רבי אמנון ממגנצא זצוק"ל, ומסופר על רבי אמנון ממגנצא שהיה גדול הדור וכן נתברך בעושר גדול ויהי היום והמלך קראו, וציוה עליו להמיר את דתו ולהתנצר, רבי אמנון ביקש מהמלך שייתן לו שהות שלושה ימים לחשוב על גזירה זו, וכשחזר לביתו החל להצר ולהצטער הכיצד אמרתי למלך שאחשוב על הדבר ואשיב תשובה בעוד שלושה ימים, וכי יש לי ספק באמונה בבורא עולם? והיה יושב ובוכה בביתו, ולאחר שלושה ימים לא הלך אצל המלך והמלך היה ממתין לתשובה, וכשראה המלך שרבי אמנון בושש מלהגיע אליו שלח המלך מיד להביאו, וכעס בחרון אף ואמר: דע לך מכיוון שזלזלת בכבוד המלך אתה קרוא למשפט.

בפחד ובחיל ענה רבי אמנון אגזור עלי את הדין: הלשון שאמרה אתן תשובה למלך בעוד שלושה ימים תכרת לאלתר, שהייתה הלשון צריכה לומר מיד למלך שחס ושלום שאמיר את דתי, ומכיוון שהלשון טעתה במילותיה סופה להיחתך. וכששמע כך המלך כעס מאוד וציווה שיחתכו את כל גופו של רבי אמנון אברים אברים וישלחו אותו לביתו, מיד חתכו את כל גופו אברים אברים ושלחוהו מרותק למיטה לביתו, ואותו יום היה ראש השנה והביאו את רבי אמנון במיטתו לבית הכנסת ושם חיבר מתוך מכאוביו העזים את הפיוט ונתנה תוקף, וכשסיים לומר את הפיוט יצאה נשמתו. וכעבור שלושה ימים בא בחלום לאחד החכמים לרבי קלונימוס בן משולם ולימד אותו בחלום את מילות הפיוט, וציווה עליו להפיץ בכל קהילות ישראל, רבי אמנון מתאר בפיוט איך הקב"ה יושב על כיסא המשפט בראש השנה ודן את כל האדם לפי מעשיו, וקוצב את גורלו בשנה החדשה. (הסיפור מובא ב"אור זרוע", ר' יצחק בן משה מווינה, הלכות ראש השנה, סימן רע"ב) ונאמר שמי שקורא פיוט זה בר"ה מתעורר ליבו בתשובה גדולה לקב"ה.

וכך אומר רבי אמנון ממגנצא בפיוט ונתנה תוקף כְּבַקָּרַת רוֹעֶה עֶדְרוֹ מַעֲבִיר צֹאנוֹ תַּחַת שִׁבְטוֹ' כֵּן תַּעֲבִיר וְתִסְפֹּר וְתִמְנֶה וְתִפְקֹד נֶפֶשׁ כָּל חָי וְתַחְתֹּךְ קִצְבָה לְכָל בְּרִיָּה וְתִכְתֹּב אֶת גְּזַר דִּינָם' בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יִכָּתֵבוּן וּבְיוֹם צוֹם כִּפּוּר יֵחָתֵמוּ מָה יַעַבְרוּן וְכַמָּה יִבָּרְאוּן' מִי יִחְיֶה וּמִי יָמוּת" מִי בְקִצּוֹ וּמִי לֹא בְּקִצּוֹ" מִי בַמַּיִם וּמִי בָאֵשׁ' מִי בַחֶרֶב וּמִי בַחַיָּה 'מִי בָרָעָב וּמִי בַצָּמָא' מִי בָרַעַשׁ וּמִי בַמַּגֵּפָה מִי בַחֲנִיקָה וּמִי בַסְּקִילָה. מִי יָנוּחַ וּמִי יָנוּעַ מִי יִשָּׁקֵט וּמִי יִטָּרֵף מִי יִשָּׁלֵו וּמִי יִתְיַסָּר, מִי יַעֲנִי וּמִי יַעֲשִׁיר מִי

יִשְׁפַּל וּמִי יָרוּם' וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה.

ביאור הבא"ח

אומר רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו בן יהוידע (ר"ה יח) שלושת הפירושים של הגמרא למציאות "כבני מרון", מתקיימים בפועל בראש השנה. וכולם מציאויות של לימוד זכות של הקב"ה על עם ישראל.

הקב"ה לא בא בתביעה על האדם בגלל היצר הרע

משמעות "כבני אמרנא" היא אם הקב"ה רואה בראש השנה שעם ישראל חייב הרבה בעבור מעשיהם הרעים, הוא ברחמיו מחשיב אותנו כמו צאן. כמו שאמרו חז"ל (שמות רבה פרשת בשלח) על הפסוק (תהלים ע"ח) "**ויסע כצאן עמו**" - "מה הצאן אפי' מחבלת את האילנות אין בעליה מעלין עליה, כך ישראל אף על פי שהן חוטאין הקדוש ברוך הוא נוהג בהן כצאן"... שאין בעל הצאן תובע מהצאן שלו את הנזק שהיא גורמת לעצים וכד', "וכן כאן דן אותם כפתאים לחשוב המזידין כשגגות... ולזה אמר כאן כבני אימרנא שאם יראה דור חייב הרבה נוהג עמהם כצאן"

המקום שזה עולם הזה הוא גרם לאדם לחטוא

משמעות "כמעלות בית מירון", "היינו ששם המקום צר ואם האדם יפול שם המקום גורם לו הנפילה, וכן אצל ישראל ילמד זכות עליהם לומר המקום שהוא חומר עכור גרם להם להמשך אחר תאוה רעה, וכל שכן בזמן שהם בחוץ לארץ שיתלה טומאת המקום שהוא ארץ העמים גרמה להם"

אם לא מצאת להם זכות תושיע אותם בזכות אבותם

משמעות "כחיילות של בית דוד", "היינו שהיו יוצאים מיוחסים כולם כדי שתהא זכות אבותם מסייעתן וכנזכר במדרש. וכן אצל ישראל, אם לא ימצא זכות מספיק בידם יספיק להם זכות אבותם". ועוד פירוש כותב - "כחיילות בית דוד" שנקראו מחנה אלקים כנזכר בדברי הימים (א, יב) '**עד למחנה גדול כמחנה אלקים**', כן ישראל נקראו על שמו של הקב"ה שנקראים עם ה', ועל כן לא יהיה להם ביטול (כליון) גם ברובם עונות".

אם כן בראש השנה הקב"ה דן אותנו מתוך התחשבות בחולשת גופנו - יצרנו הרע, חולשת מקומנו - העולם המלא בניסיונות וחלק כמדרון, והן בהתחשבות בזכות אבותינו הקדושים ובכך שאנו בניו הנקראים על שם אבינו - הקב"ה.

ביאור המהרש"א רמז לצדיקים בינונים ורשעים

המהרש"א מבאר ששלושת הדוגמאות מפרטות את שלושת המדרגות של "ציבור" בעם ישראל, דהיינו צדיקים, בינוניים,

רשעים גמורים. (צבו"ר ראשי תבות: "צ'דיקים, ב'נוניים, ו'רשעים").

ומבאר שם שככבשים, כוונתו לרשעים שהם כצאן לטבח, כמעלות בית מירון כוונתו לבינוניים שהם ממוצעים בין שני פתחי תהום, וכחיילות בית דוד הם הצדיקים.

וזה לשון המהרש"א בחידושי אגדות 'וי"ל דלא פליגי אלא דכל הנך פירושי דבני מרון כולהו איתנהו ביה וכוונו בזה על ג' כתות בני אדם שהם צדיקים ורשעים ובינונים שנדונין בר"ה ומאן דמפרש כבני אימרנא נתכוון על כת הרשעים כמו שהצאן נמנה לטבח כן נמנו הרשעים למיתה ומאן דמפרש כמעלות בית מירון נתכוין על כת הבינונים כמו שהם במעלות בית מירון נמנין במקום מיצוע מב' הצדדין כן נמנו הבינונים בו ביום אם להשמאיל אם להימין ומאן דמפרש ליה כחיילות של בית דוד שהם נמנים בצאתם למלחמה נתכוון לצדיקים, שאת מי היו בוחרים לצאת למלחמה מי שהיה צדיק שלא הסיח דעתו בין תפילין של יד לתפילין של ראש'.

אמרנא לשון אמירה דיבור

רבי חיים מוולאז'ין זצוק"ל פירש שיש ג' חלוקות ליום הדין:

כבני אמרנא דנים את האדם על דיברו במשך כל השנה שאמרנא לשון אמירה, והביאור מגיד לאדם מה שיחו שבשעת הדין הקב"ה מגיד לאדם כל מה שדיבר ואפילו שיחה של בין איש לאשתו מגידים לאדם בשעת הדין שנאמר ומגיד לאדם מה שיחו.

כתוב בנביא עמוס (ד יג) **כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ**, הקב"ה ברא את ההרים והגבעות ולמה ברא את ההרים כי יש הרבה רוח ומה עוצר את הרוח זה ההרים והגבעות, מדוע הקב"ה ברא את הרוח? אם לא היה רוח לא היה צריך הרים וגבעות, אלא אומר הבן איש חי שהקב"ה ברא את הרוח כדי להראות לאדם מה הכח שבהבל פיו בדיבור שמוציא מהפה כמה משפחות ניחרבו בגלל לשון הרע.

בחינה א. דין פרטי על כל מעללי איש - אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לו, שנאמר "מגיד לאדם מה שיחו". וקשה, שהיה לו לכתוב מגיד לאדם שיחו, ומדוע הוסיף את המילה "מה". והענין הוא כי האדם אינו מרגיש על דיבורו שיוציא מפיו וחושב מה מעלה ומוריד דיבור קל של ליצנות או נבלות פה, ולא יודע כי בנפשו היא כי "העולמות תלויים בו", כמ"ש "ויהי האדם לנפש חיה", פי' שהוא הנפש חיה של כל העולמות, והתרגום מתרגם לרוח ממללא, ר"ל כי הוא המדבר בכל העולמות. וז"ש "מגיד לאדם "מה שיחו" מהות שיחתו, ר"ל שמגלין לו את סוד הדיבור עד היכן מגיע כחו לבנות או ח"ו לקלקל בעולמות, וכמה עולמות שבר והחריב.

כמעלות בית מירון הקב"ה דן אותך לפי המעלות שלך

בחינה ב. ידוע שהעונש הוא לפי הפגם, והפגם לפי ערך רוממות נשמתו, וכל שנשמתו גבוהה יותר, מגיע הפגם יותר ויותר גבוה, כי אינו דומה מי שטינף חצר המלך למי שטינף ביתו, וכ"ש כסא המלך, וכ"ש בגדיו של מלך. נמצא, אף ששני בני אדם עושים אותו חטא אין ענשם שוה, כי זה נידון לפי ערך נשמתו, וזה לפי ערכו, זה פגם בחצר המלך, וזה פגם בבית המלך וכו'.

כמעלות בית מירון הקב"ה לא דן את האדם כל אחד לפי המעשה שהוא עשה אלא כל אחד דן אותו באופן אחר אפילו ששני יהודים עברו את אותה עבירה אבל כל אחד דנים אותו אחרת כי כל דבר תלוי בהרבה מאוד דברים מסביב, יש אדם שלא למד תורה גם שהיה לו פרנסה והיה לו בריאות אבל יש אדם שלא למד תורה כי לא היה לו פרנסה ולא היה לו בריאות והיה לו צרות. רואים שהקב"ה דן כל אחד לפי כוחותיו ולפי כל מה שסביבו ולכן כל אחד הדין שלו אחר, זה הפירוש כמעלות בית מרון כל אחד לפי המעלות שלו הקב"ה דן אותך לפי המעלות שלך, אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, אלא כל אחד לפי כוחותיו.

מובא בשם הרב הקדוש רבי זושא אמר שאני יעלה לשמים אני לא דואג אם ישאלו אותי למה לא היית משה רבינו ולמה לא היית רשב"י, כי לא היו לי את הכלים להיות משה רבינו ורשב"י, אבל מה כן ישאלו אותי בשמים למה לא היית זושא.

חייל שמתעצל במלחמה לא פוגע רק בעצמו אלא גורם קלקול לכולם

הקב"ה דן אותך בראש השנה אם נחלשת בעבודת ה' הקב"ה לא דן רק אותך לבד אלא דן אותך שבגללך עוד יהודים נחלשו בעבודת ה', שראו אותך מזלזל במצוות ולמדו ממך גם כן לזלזל במצוות, וכמו חיילים שיוצאים למלחמה ואם אחד המפקדים הגדולים של הצבא נחלש ונתרשל ולא נילחם כמו שצריך אז הוא משפיע לרעה לא רק על עצמו אלא על כל הגדוד שלא ילחמו כמו שצריך.

בחינה ג. הנה איש מאנשי המלך אשר יתעצל במלחמה ולא יעשנה בשלימות, לא יפשע אלא רק בעצמו, כי לא ימשך מזה שום נזק וקלקול לשאר אנשי החיילות. אמנם אם יפשע שר החמשים בעצלותו, או שר האלף, הרי בזה נמשך קלקול גם לחמשים וגם לאלף שנפלו במלחמה מחמתו, אבל עכ"ז לא נמשך בזה קלקול לכללות המלחמה שהיא עדיין בתקפה. אבל אם יתעצל במלחמה השר המנהיג את כל המלחמה, הרי מקלקל הוא את כל המלחמה.

וא"כ לפי הפירוש "ככבשים", הכוונה היא על הדין הפרטי שדנים את האדם, בבחינת מגיד לאדם מה שיחו.

ולמי שאמר כמעלות בית מרון, פי' שאינו דומה מי שבתחלת העליה בבחי' חצר המלך או ביתו של המלך, למי שבראשה בבחינת כסא המלך ובגדי המלך, שנפילתו קשה מאד.

ולרב יהודה אמר שמואל שאמר חיילות של בית דוד, הם בבחי' שרי המלחמה הנ"ל.

כוחה של תשובה הקב"ה מוחק את הקטע לגמרי ולא מוזכר שום דבר

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל פעם אחת היה חתן וכלה שהתחתנו והאבא של החתן היה לו בחליפה מעטפה עם כסף כדי לשלם את כל ההוצאות החתונה, ובאמצע החתונה נעלמה המעטפה והלך והתאמץ בכל כוחו לשלם כל מה שהבטיח, ואחרי כמה זמן הגיעה הוידאו של החתונה והזמינו את כל בני המשפחה את האבא של החתן והאבא של הכלה, ורואים בווידאו איך האבא של הכלה ניגש לחליפה של האבא של החתן ומוציא משם את המעטפה עם הכסף, וכאשר ראה האבא של הכלה שכולם ראו מה עשה מיד קיבל דום לב ונפל ומת, כי הבושה זה דבר קשה מאוד לנפש של האדם.

נתאר לעצמנו רגע כמה היה מוכן אבי הכלה לשלם לצלם שיחתוך את הקטע וימחוק אותו מסרט החתונה.

והנה בראש השנה כל מעשינו עוברים לפני הקב"ה וע"י תשובה שהאדם זוכה לעשות לפני שמגיע יום הדין הקב"ה מוחק את הקטע לגמרי ולא מוזכר שום דבר, זוהי כוחה של תשובה.

ה"חפץ חיים" זצ"ל היה מצטט את דברי התרגום על הפסוק: "סוף דבר - הכל נשמע", לאמר: "בסופו של דבר, כל דבר שנעשה כאן בעולם בצינעה, הכל עתיד להתפרסם ולהשמע לכל בני האדם!" בהקרנה פומבית. אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה!

אילו רק יכולים היינו למחוק כמה קטעים מביכים - ואפשר!!! על ידי אנחה אחת, על ידי תשובה!

מהי תשובה? דבר פעוט: להתחרט על אותם דברים, לומר בפה מלא "חטאתי", ולהחליט החלטה נחושה ואיתנה שלא לחזור עליהם עוד! זהו - והסליל נמחק!

האם הקב"ה דן כל יחיד ויחיד או שהקב"ה דן את כולם בבת אחת?

אומרת הגמרא (יח א) "**אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, וכולם נסקרים בסקירה אחת**".

ולכאורה יש כאן סתירה הרי במשנה מבואר שהקב"ה דן את האדם בראש השנה כיחיד כמו שכתוב עוברים לפניו כבני מרון, וכאן אומרת הגמרא "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, וכולן נסקרין בסקירה אחת".

אלא נראה לומר ששתי האמרות, לא רק שאינן סותרות האחת את חברתה, ההיפך - הן משלימות זו את זו. אמנם

אנו נסקרים אחד אחד באופן יחידני, אולם בנוסף לסקירת הפרט יש סקירה כללית של האדם הפרטי ביחס לכלל.

אומר רבי אליהו לופיאן זצוק"ל בספרו "לב אליהו" (חלק ג, עמוד שלט), ביום הראשון של ראש השנה הקב"ה דן את האדם כבודד וכיחיד, והקב"ה בוחן את כל מעשיו שעשה בשנה החולפת האם עשה מצוות או עשה עבירות?

אבל ביום השני של ראש השנה הקב"ה דן את האדם ביחס לכלל, כמה הכלל צריך אותו, כמה הסביבה שלו צריכה אותו שלא יחסר, ואפילו אם לפי מעשיו לא מגיע לו להכתב בספר החיים, אבל בגלל שהסביבה שלו צריכה אותו הקב"ה כותב אותו בספר החיים.

מה ההבדל בין משפט של הקב"ה למשפט של מלך בשר ודם

אומר רבי אליהו לופיאן מה ההבדל בין משפט של בשר ודם למשפט של בורא עולם במשפט של שופט בשר ודם תמיד יש עוול תמיד יש שסובלים אפילו שלא עשו שום דבר רע אבל לעומת זאת במשפט של הקב"ה לעולם אין עוול, למשל אדם גנב וגזל ורצח ועמד למשפט שופט בשר ודם גוזר עליו דין קשה כי מגיע לו אבל מה עם אשתו וילדיו שהם לא עשו שום דבר רע למה הם צריכים לסבול מהמשפט הזה אבל את השופט בשר זה לא מעניין כי הוא דן את האדם יחידי לפי מה שהוא עשה שגנב וגזל ורצח אבל המשפט של הקב"ה לא כך אלא יכול להיות שלפי המשפט של האדם לא מגיע לו להיכתב בספר החיים אבל בגלל שהקב"ה רואה שהסביבה שלו גם תסבול שאשתו תסבול והילדים שלו יסבלו אז הקב"ה כותב אותו בספר החיים לא בזכותו אלא בזכות אשתו וילדיו כדי שהם לא יסבלו ויצטערו.

וזה מה שכתוב בפסוק "**הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא**" במשפט של הקב"ה אין עוול.

היום הראשון דינא קשיא והיום השני דינא רפיא

כתוב בזוהר הקדוש (פנחס רל"א) היום הראשון של ראש השנה נקרא דינא קשיא דין קשה והיום השני של ראש השנה ניקרא דינא רפיא דין רפוי דין רך, והסיבה לכך כי ביום הראשון של ראש השנה הקב"ה דן את האדם כבודד כיחיד לפי מעשיו שעשה בשנה החולפת אבל ביום השני הקב"ה דן את האדם ביחס לסביבה שלו ביחס לקרובים שלו ואם לא מגיע לקרובים שלו להצטער אז אפילו שלא מגיע לו הקב"ה חס עליו בזכות הקרובים שלו.

ה"סבא מקלם", תלה בישיבתו מודעה וכך נכתב בה חודש אלול והימים הנוראים דומים למדבר שורץ חיות טורפות להיכנס לבד זו סכנה, אין ברירה - חייבים לעבור בשיירה...

העיצה הטובה ביותר לאדם שינצל מהדין של ראש השנה שיעשה דברים למען הכלל

לכן העיצה הטובה ביותר לאדם שינצל מהדין של ראש השנה שיעשה דברים למען הכלל, כאשר יהודי עושה דברים למען הכלל למען יהודי אחר, גם אם לפי המעשים שלו לא מגיע לו להיכתב בספר חיים טובים אבל הקב"ה אומר היהודי הזה עושה למען הציבור ולמען הכלל לכן אני יתן לו חיים כדי שהכלל לא יחסר לו ולא יצטער.

כחילותיו של בית דוד - האדם נשפט בראש השנה על פי מידת השייכות שלו אל הציבור

הכוונה בביטוי "כחילותיו של בית דוד" היא שהאדם נידון לא רק מהצד הפרטי האישי שלו, אלא הוא נידון גם במשמעות שלו לכלל. לחייל אין כל כוח ומשמעות מצד עצמו לבדו, אלא הוא חלק ממשהו גדול יותר, מכוח צבאי שלם. האדם נשפט בראש השנה על פי מידת השייכות שלו אל הציבור. הוא נידון במשמעות ציבורית, כמה הוא משמעותי לחברה וכמה הוא מעורה בה.

לפי עיקרון זה מסביר הרב דסלר, בספרו 'מכתב מאליהו' (ח"ב, 'שני ימים של ראש השנה'), גם את ההבדל בין היום הראשון של ראש השנה ליומו השני, בין "דינא קשיא" ל"דינא רפיא" (זוהר ח"ג רל"א).

היום ראשון של ראש השנה הוא "דינא קשיא", מפני שהאדם נידון בפני עצמו, ללא שקלול החשבון של קישורו אל הכלל. אך לעומת זאת היום השני של ראש השנה הינו "דינא רפיא", מפני שבו האדם נידון כחלק ממערכת כללית ושלימה יותר, "כחיילות של בית דוד", וממילא הדין קל יותר ונוטה לטובה.

בראש השנה לא מבקשים גשמיות

ידוע שעיקר התפילה בראש השנה היא להכריז שהקב"ה ברא את העולם והוא מולך על כל העולם, וכן הגמרא בראש השנה (טז, א) אומרת אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, ולכן כל התפילה של ראש השנה אנחנו מזכירים שהקב"ה הוא המלך, וכן אנו אומרים המלך הקדוש, "ותמלוך אתה הוא ה' לבדך..." וכל התפילה של ראש השנה היא בקשה להמלכת ה' בעולם.

כתוב בזוהר הקדוש, ביום ראש השנה לא יבקש אדם מהקב"ה לא על בריאות ולא על פרנסה, ואומר רשב"י כשיהודי עומד בתפילה של ראש השנה ומבקש - ריבונו של עולם תן לי פרנסה, הרי הוא דומה לכלב שאומר הב הב.

שואלים חז"ל, הרי בראש השנה הקב"ה דן את בני האדם מי יחיה ומי ימות מי יהיה לו בריאות ומי יהיה לו פרנסה ואם כן עיקר התפילה בראש השנה הייתה צריכה להיות על בריאות על פרנסה ועל הצלחה, והנה רואים אנו שבתפילה של

ראש השנה לא מוזכרת בכלל בקשת בריאות או על פרנסה וכדו', ולכאורה מדוע הרי זהו היום שבו בורא עולם דן אותנו על כל הדברים הללו, ומדוע לא תיקנו לנו חז"ל שנבקש בתפילה גם על בריאות ועל פרנסה?

מתרץ הבן איש חי, בשעה שבא אדם ומבקש מהמלך שייתן לו אוכל ובגדים או שיעשה לו איזו טובה, המלך אומר בוא ונבדוק האם אתה נאמן למלך, והמלך שולח את העבדים שלו והם מתחפשים לאנשים פשוטים ובאים ומדברים עם אותו אדם רע על המלך, וכששומע אותו אדם שמדברים רע על המלך הוא מצטרף אליהם וגם הוא מדבר רע על המלך, ואחרי כמה ימים הוא חוזר אל המלך ושוב מבקש מהמלך שיעשה לו טובה וייתן לו אוכל ובגדים, ואומר לו המלך איך אני אתן לך טובה כשאתמול דיברת עלי רע עם העבדים שלי. אבל יש כאלו שלא צריכים לבקש מהמלך שייתן להם אוכל ובגדים, ואלו העבדים של המלך כי המלך דואג להם אפילו בלי שיבקשו כי המלך יודע שאם לעבדיו לא יהיה אוכל הרי הם לא יעבדו כמו שצריך.

א"כ אומר הבן איש חי, כשיהודי עומד בראש השנה ואומר - ריבונו של עולם תן לי בריאות תן לי פרנסה טובה, הקב"ה אומר בוא ונבדוק האם באמת מגיע לך בריאות אם באמת מגיע לך פרנסה, והקב"ה פותח את הספרים בשמים של אותו יהודי ורואה שהוא עבר עבירה כזאת ועוד עבירה כזו שהרי כתוב בקהלת (ז, כ) "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אין אדם שיכול לעמוד לפני בורא עולם ולומר אני זך וטהור ומגיעה לי בריאות ופרנסה, א"כ יוצא שבשעה שאדם מבקש בראש השנה בריאות ופרנסה הוא מעורר על עצמו קטרוג בשמים שיפתחו את הספרים שלו, אבל אם יהודי יעמוד בראש השנה ולא יבקש על בריאות ועל פרנסה אלא יאמר - ריבונו של עולם אתה המלך ותמלוך אתה על כל מה שבראת, וממליך את הקב"ה בעולם, א"כ למעשה אותו יהודי אומר לקב"ה - רבש"ע אתה המלך ואני העבד שלך, ומי שהוא עבד של המלך המלך דואג לו לפרנסה לאוכל לבגדים ולכל מה שהוא צריך, לכן בראש השנה אנו מבקשים - 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים כתבנו בספר חיים למענך אלוקים חיים', ריבונו של עולם תן לנו חיים אבל חיים בשבילך בורא עולם, כדי שאנחנו נקדש את שמך בעולם ונמליך אתך על כל העולם, וכשהקב"ה רואה שאנו ממליכים אותו עלינו בראש השנה, ממילא הקב"ה כותב אותנו בספר חיים טובים.

בהמלכת הקב"ה זוכים לדברים הרבה

עוד מתרצים: משל למלך שהיה לו בן יחיד, ובנה לו המלך ארמונות ונתן לו כל שרצה ואחרי כמה שנים מרד הבן באביו, גירש המלך את בנו ושרף את כל הארמונות שבנה לו, ושלחו ליער והבן של המלך היה הולך ביער ולפתע נפל

לבור, ובאותו זמן התמלא המלך ברחמים על בנו ושלח את עבדיו לחפשו, וכשעברו ליד הבור שמעו עבדי המלך שהבן צועק הצילו!!! אמרו לו מה אתה רוצה? אמר להם הבן תנו לי אוכל ובגדים כי אני רעב וקר לי בתוך הבור, אמרו לו - שוטה שכמוך, אם תבקש שיוציאו אותך מהבור כבר יהיה לך הכל אוכל ובגדים וכל מה שתחפוץ אבל אם אתה מבקש אוכל, יתנו לך אוכל אבל אתה תישאר בבור.

הנמשל: אם יהודי בתפילת ראש השנה יבקש פרנסה ובריאות, הקב"ה יאמר תנו לו בריאות ופרנסה אבל את השפע העצום שהיה מזומן לו לא יקבל, אבל אם יהודי לא מבקש פרנסה ובריאות אלא בכל התפילה של ראש השנה הוא חוזר ואומר ריבונו של עולם אתה המלך ובלעדיך אין כלום, הקב"ה נותן לו הכל גם אם לפי מעשיו אינו זכאי, ויהודי שיבקש חיים בראש השנה מבורא עולם בשביל לקדש את שמו של בורא עולם על ידי קיום תורה ומצוות, הקב"ה כבר ייתן לו הכל.

בישראל הקב"ה מלך ובגויים מושל

אם נתבונן בתפילת ראש השנה, עיקר התפילה מורכבת מפסוקים של מלכויות שהקב"ה הוא המלך של העולם, וכך כתוב בגמרא במסכת ראש השנה (טז א) "אמרו לפני בראש השנה מלכויות זיכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זיכרונות כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר", בראש השנה אנו ממליכים את הקב"ה עלינו בכל שנה מחדש, כי אין מלך בלי עם, מלך צריך שיהיה לו עם שימליכו אותו, כמו שביארו ההבדל בין מלך למושל, מלך צריך שהעם ימליכו אותו עליהם, אבל מושל לא צריך שהעם ימליך אותו כי הוא מושל עליהם בכח, לכן כתוב בתהלים (כב, כט) "כי לה' המלוכה ומושל בגויים", בעם ישראל הקב"ה הוא מלך כי עם ישראל ממליכים את הקב"ה בעולם, אבל הגויים לא מקבלים עליהם את המלכות של הקב"ה לכן הקב"ה לא מולך עליהם אלא מושל עליהם.

מה שתשכח הקב"ה יזכור

הטבע בעולם שאדם נמשך תמיד לזכור את המעשים הטובים שעשה כגון מצוות הצדקה וכדו' זה מה שאדם זוכר, אבל את הדברים הלא טובים העבירות שאדם עשה אותם הוא בד"כ לא זוכר.

ובאו חז"ל ואמרו לנו שצריך להיות בדיוק להיפך, את העבירות שאדם נכשל בהם עליו לזכור אותן כל הזמן, כמו שאמר דוד המלך בתהלים (נא, ה) "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", דוד המלך כל הזמן היו נגד עיניו העבירות שנכשל בהם. ולא רוב מצוותיו.

אבל את המצוות שיהודי עושה מיד אחרי שעשה אותן עליו לשכוח מהן ואל לזכור אותן, כי אם האדם יזכור תמיד את כל המצוות שעשה, תכנס בלב שלו גאווה ולא יוכל לשוב בתשובה על עבירותיו.

ובראש השנה אנו אומרים בתפילה "כי זוכר כל הנשכחות אתה", שהקב"ה זוכר את כל הנשכחות שאם אדם עשה מצוה ושכח ממנה, הקב"ה זוכר אותה, והיא כוונת התפילה 'כי זוכר כל הנשכחות אתה', שמה שאדם שוכח הקב"ה זוכר, אבל אם יהודי עושה מצוה וכל הזמן הוא זוכר אותה הקב"ה אומר לו אם אתה זוכר את המצוות שעשית אני שוכח מהן, כי הקב"ה כביכול זוכר רק את כל הנשכחות.

מה שתזכור הקב"ה ישכח

לעומת זאת, אם יהודי רוצה שבראש השנה כל העבירות שנכשל בהם כל השנה לא יקטרגו עליו שלא ישכח אותן, והקב"ה אומר לו - אם אתה תזכור את העבירות שלך אני אשכח אותן, אבל אם אתה תשכח בראש השנה את העבירות שעשית הרי אני אזכור לך אותן כי אני זוכר כל הנשכחות, מה ששוכח האדם הקב"ה זוכר.

רמז לזה ש'כן ח'ובת כ'ל ה'יצורים, ר"ת שכחה - החובה של כל היצורים היא השכחה, הקב"ה ברא את השכחה בעולם כי אין אדם שכל חייו הם בשקט ושלוה וכל אדם יש לו בחייו ניסיונות צער ודאגות, ואם האדם יזכור את כל הדאגות והצרות שהיו לו מיום היוולדו הוא ימות מרוב צער, לכן ברא הקב"ה את השכחה בעולם כדי שהאדם ישכח מהצרות שלו, ואם באה לאדם צרה אחרי זמן הוא שוכח ממנה, ובהתחלה אדם דואג שאין לו זיווג אחר כך דואג שיהיו לו ילדים אחר כך דואג שתהיה לו פרנסה אחר כך דואג שהילדים שלו יצליחו, כל הזמן יש לאדם איזו שהיא דאגה, ואם כל הדאגות היו נשארות כל הזמן האדם לא היה מצליח להחזיק מעמד, לכן ריחם הקב"ה על האדם וברא את השכחה, ואפילו אדם שעבר בחייו דברים קשים כשעובר הזמן הרי שהזמן יש לו כח לרפא הרבה מאוד פצעים הרבה דברים קשים על ידי מתנת השכחה, והוא כוונת הכתוב ש'כן ח'ובת כ'ל ה'יצורים, ר"ת שכחה.

השכחה - מתנה מהקב"ה

אומר המדרש, אמר הקב"ה - אני בראתי את השכחה בעולם כדי שהאדם ישכח מהצרות ומהדאגות שלו, ועם ישראל במקום לשכוח מצרותיהם ומדאגותיהם שכחו ממני.

אומר המגיד מדובנא (אהל יעקב האזינו ד"ה צור ילדך) משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה סוחר גדול והיה לוקח סחורה מאנשים רבים ומוכר במדינות אחרות, לאחר כמה שנים אותו אדם ירד מנכסיו וכל האנשים שלקח מהם סחורה באו ותבעו אותו למשפט, הלך הסוחר ולקח עורך דין טוב, אמר לו עורך הדין - אל תדאג אתה חייב הרבה מאוד כסף אבל אתה תצא זכאי בדין אבל בתנאי שכל מה שאני אומר לך תשמע בקולי ותעשה, והסכים הסוחר. אותו אדם היה מחכה שעורך הדין ילמד את כל הטענות אבל עורך הדין לא התעניין כלל בטענות מה לטעון לשופט ועל מה בדיוק החובות, הגיע יום המשפט ואותו סוחר הגיע לבית

המשפט ויחד אתו הגיע עורך הדין וכל האנשים שחייב להם כספים גם הם הגיעו למשפט, לפני כניסת השופט לאולם ותחילת המשפט נתן לו עורך הדין צפצפה ואמר לו כשאסמן לך תתחיל לצפצף בה בלי הפסקה, ונכנס השופט ושאל את אותו סוחר יש כאן אנשים הטוענים שאתה חייב להם כסף מה יש לך לומר להגנתך? מסתכל הסוחר על עורך הדין, ועורך הדין מסמן לו להתחיל לצפצף, התחיל לצפצף ולצפצף עד שהשופט קבע שהוא זכאי משום שהוא אינו כשיר לעמוד לדין מכיוון שאין לו דעת.

למחרת בא עורך הדין לסוחר ואמר לו - עכשיו לאחר שהוצאתי אותך זכאי בדין עליך לשלם לי את שכרי, ענה לו הסוחר שימתין רגע והלך לחדר השני הוציא את הצפצפה והתחיל לצפצף, התחיל להכות אותו עורך הדין ואמר לו - אתה לא מתבייש, את הטכסיס הזה אני לימדתי אותך ואתה משתמש בו נגדי על מנת להתחמק מלשלם לי את שכרי?

אומר המגיד מדובנא, הקב"ה אומר אני בראתי את השכחה כדי שאתה תשכח מהצרות שלך, ואתה השתמשת במתנה המיוחדת הזו שנתתי לך ושכחת אותי.

עצה מהרש"ש לזכות בדין

רבנו הרש"ש הקדוש רבי שלום שרעבי זיע"א חי לפני 300 שנה, והיה מקובל אלוקי וקדוש עליון ראש ישיבת המקובלים בית אל בירושלים שבין החומות, והוא כותב בספרו נהר שלום - דע לך שיש עצה לאדם לזכות ביום הדין, והיא שכל יהודי בערב ראש השנה יאמר 'ריבונו של עולם אני מקבל על עצמי להתחזק במצווה אחת פשוטה [ויפרט מהי המצווה] אבל במסירות נפש', מובטח לו שיזכה להיכתב בספר חיים טובים, ואומר הרש"ש - "אני ערב עליו להיות עליו מליץ יושר לפני הקב"ה ביום ראש השנה שייכתב בספר חיים טובים", הרש"ש לא כותב שיהודי יקבל על עצמו הרבה מצוות, אלא רק מצוה אחת ומצוה אחת פשוטה אבל בקבלה חזקה מאוד. (הובא בפלא יועץ ערך ראש השנה).

אומר הבן איש חי משל למה הדבר דומה, לאדם שהייתה לו חנות והיה קונה סחורה מהסיטונאי, ובסוף כל שנה היה מגיע ומשלם על הסחורה של שנה שעברה והיה לוקח סחורה חדשה, שנה אחת הגיע הסוחר לסיטונאי וביקש ממנו שייתן לו סחורה לשנה החדשה, אמר לו הסיטונאי - קודם תשלם על השנה שעברה ורק אחר כך אני אתן לך סחורה חדשה, ענה לו הסוחר - תשמע, אין לי כרגע איך לשלם לך כי כל החנות שלי עלתה באש עם הסחורה, אבל תן לי עכשיו סחורה לשנה החדשה ובסוף השנה אני אשלם לך גם על השנה וגם על שנה שעברה, והסכים הסיטונאי ונתן לו סחורה חדשה.

הגיע סוף השנה ושוב בא הסוחר ומבקש שייתן לו סחורה חדשה, אומר לו הסיטונאי - קודם תשלם על השנתיים שאתה חייב ורק אחר כך אני אתן לך

סחורה חדשה, לפני שנתיים לא שילמת ושנה שעברה לא שילמת איך אני אתן לך סחורה חדשה? התחיל הסוחר לבכות ואמר לו - השנה חיתנתי את בני והיו לי הרבה מאוד הוצאות ולכן אין לי עכשיו איך לשלם לך, אבל אני מבטיח תן לי עכשיו סחורה חדשה ושנה הבאה אני אשלם לך על כל השלוש שנים שלא שילמתי לך, אמר הסיטונאי - אני לא מסכים קודם תשלם לי ורק אחר כך אני אתן לך סחורה חדשה, התחיל לבכות ולהתחנן עד שהסיטונאי ריחם עליו והסכים לתת לו סחורה לשנה החדשה, ובאו הפועלים של הסיטונאי ואמרו לו - אדוננו בעל הבית, כאן בית מסחר לא קופת צדקה ומי שלא משלם לא מקבל, אם תמשיך ככה בסופו של דבר גם לנו לא יהיה מה לאכול וגם לך לא יהיה מה לאכול ואתה תפשוט רגל וכל העסק שלך יתמוטט, שמע בעל הבית והשתכנע ומיד קרא לסוחר ואמר לו - אני חוזר בי אני לא יכול לתת לך סחורה בלי כסף.

היה שם אדם פיקח שניגש לסוחר ואמר לו - אתה מבקש סחורה חדשה אבל אתה לא שילמת כבר שלוש שנים, אבל יש לי עצה בשבילך אתה מבקש סחורה לשנה שלימה ובסוף השנה אתה רוצה לשלם וודאי שבעל הבית לא יסכים, אבל יש לי עצה טובה בשבילך אל תבקש סחורה לשנה שלימה אלא תבקש סחורה בשביל חודש אחד ותשלם עליו וכך עוד חודש איך שתמכור את הסחורה תבוא לשלם ותבקש עוד סחורה, ואם תעשה כך בעל הבית ישתכנע וייתן לך, ובאמת הלך לבעל הבית וביקש ממנו סחורה מועטת רק לחודש אחד ומיד הסכים ונתן לו.

אומר הבן איש חי הנמשל הוא בראש השנה אנו עומדים לפני הקב"ה ומבקשים - ריבונו של עולם כתוב אותנו בספר חיים טובים בספר בריאות ופרנסה טובה, ואנחנו מבטיחים לריבונו של עולם שאנחנו נשמור שבת וניח תפילין ונקיים כל התורה וכל המצוות, והקב"ה אומר תכתבו את היהודי הזה בספר חיים טובים, ומגיעה שנה הבאה ומגיע שוב ראש השנה ושוב היהודי עומד לפני בורא עולם, ואומר - רבש"ע כתוב אותי בספר חיים טובים בספר בריאות ופרנסה טובה, והקב"ה אומר לו קודם תשלם על החובות שלך מהשנה שעברה אחר כך ניתן לך ברכה לשנה החדשה, והוא עומד ובוכה רבש"ע לא הצלחתי לקיים את התורה והמצוות היה לי יצר הרע חזק, אבל השנה רבש"ע אני מבטיח כתוב אותי בספר חיים טובים ואני אקיים את כל התורה וכל המצוות, והקב"ה אומר אני אכתוב אותך בספר חיים טובים, ואחר כך מגיעה שנה הבאה ומגיע שוב ראש השנה ושוב היהודי עומד לפני בורא עולם, ואומר - רבש"ע כתוב אותי בספר חיים טובים בספר בריאות ופרנסה טובה, והקב"ה אומר לו לא שילמת על החובות שלך כבר שלוש שנים איך אתה מבקש עוד ברכה?

והנשמה עומדת ובוכה ומתחננת לפני בורא עולם, והקב"ה רחום וחנון ואומר תנו לו ברכה גם השנה הזאת, ובאים

המלאכים ומקטרגים ואומרים רבש"ע אנחנו נבראנו מהעבירות שהיהודי הזה עשה, לא מגיעה לו ברכה לא מגיע לו להיכתב בספר חיים טובים, ואפילו שהקב"ה רחום וחנון הוא אומר לו יש עליך קטרוגים בשמים שהרי מכל העבירות שעברת נבראו מלאכי חבלה, כמו שכתוב במשנה במסכת אבות (ד, יא) "רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד", ובא רבנו הרש"ש ואומר יש עצה כיצד להינצל מיום הדין, קבל על עצמך לא הרבה מצוות אלא מצוה אחת פשוטה ביותר אבל תקבל על עצמך את המצווה הזאת בקבלה חזקה אבל רק מצוה אחת, ומבטיח אני שאני אהיה ערב להיות מליץ יושר עליך לפני הקב"ה שתכתב בספר חיים טובים, ולא משנה איזו מצוה כל אחד יודע במה הוא צריך להתחזק אפילו בדבר קטן ביותר, אבל שיקיים את המצווה הזאת חוק ולא יעבור וזוכה שיהיה לו ערב גדול שרבנו הרש"ש יהיה ערב עליו ביום הדין הגדול והנורא.

אבל הרש"ש מדגיש מצוה אחת פשוטה ולא מצוה גדולה, כי היצר הרע אומר לאדם תקבל על עצמך מצוה גדולה וכך בסוף יעזוב את המצווה אבל מצוה קטנה הוא יקיים אותה כל הזמן.

עם ישראל מתחדש בכל הזמן

רבינו הקדוש הבן איש חי כותב הייחודיות של עם ישראל הוא בכוח ההתחדשות, וכשמגיע זמן חדש מגיעה גם ברכה חדשה, ליהודי יש כל הזמן יש נקודת התחלה חדשה - יום חדש, שבוע חדש, חודש חדש, שנה חדשה, גם כאשר יהודי נכשל הוא יכול להתחיל הכל מחדש, וכמו שכותב רבינו האר"י הקדוש - דע לך שאין הזמנים שווים וכל רגע הוא מציאות חדשה שלא הייתה כמותה מבריאת העולם.

וכשמתחילה שנה חדשה הבריאה כולה מתחדשת מחדש, וענין ההתחדשות נמצא רק בעם ישראל ולא אצל הגויים, כי עם ישראל מונים ללבנה ובלבנה תמיד יש התחדשות, ואילו אצל הגויים אין התחדשות כי הם מונים את הזמנים שלהם לפי השמש ואצל השמש אין התחדשות אלא היא זורחת בבוקר ושוקעת בערב, וכמו שכתוב בקהלת (א, ט) "מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש", ולכן גוי שנכשל ולא מצליח תמיד הוא לא יצליח כי האתמול והיום הם אותו הדבר עבורו, וכמו שאתמול לא הצליח גם היום לא יצליח. אבל יהודי יש לו את מעלת התחדשות וכשמגיע זמן חדש מגיעה ברכה חדשה, וגם אם אתמול הוא נכשל והפסיד היום הוא כבר זמן חדש וברכה חדשה, וזו הייחודיות של עם ישראל ובא ראש השנה ללמד אותנו שבראש השנה חוזרים לנקודת ההתחלה ואפשר להתחיל הכל מחדש.

אמרו חז"ל, ביום ראש השנה יצא יוסף הצדיק מבית האסורים, ולכן בראש השנה

אנו אומרים את המזמור בתהלים (פא) שבו נמצא הפסוק "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים". וכן אנו רואים ענין זה אצל יוסף הצדיק שאחרי שנמכר לעבד ועבר מיד ליד עד שהגיע למצרים, ושם עבר ניסיונות קשים והניחו את יוסף הצדיק במשך שתים עשרה שנה בבור בבית האסורים, והיה נראה שכבר אבדה כל תקוה אבל עם כל זאת יוסף הצדיק לא נפל ליאוש כלל, והקב"ה הושיע אותו והעלה אותו מהבור למקום הגבוה ביותר להיות מלך על מצרים, ללמדנו שגם בזמנים הקשים ביותר אסור להתייאש, כיוון שכשיגיע זמן חדש תבוא הישועה, ולכן יוסף הצדיק זכה לצאת מהבור דווקא בראש השנה.

וכן כתוב במדרש תנחומא (בראשית יז) ארבע עקרות נפקדו בראש השנה, ואלו הן: שרה, רבקה, רחל וחנה. כי ראש השנה הוא זמן של התחדשות ולכן אפילו שעד עכשיו היו עקרות, כשהזמן התחדש באה הישועה. ולכן בראש השנה אנו קוראים בתורה על פקידת שרה ובהפטרה על פקידת חנה, ללמדנו את כח ההתחדשות לשנות את מזלו של האדם.

אין ייאוש בעולם כלל

לכן אמרו חז"ל שאסור לאדם לעולם ליפול לייאוש ואפילו במצב הקשה ביותר, כי דווקא בשעה שאדם רואה שהוא יורד למטה שידע שהישועה קרובה לבוא, כמו שרואים ששרה אמנו זכתה לבן בסוף ימיה בגיל תשעים שנה ומהבן הזה יצא כלל ישראל, אברהם אבינו. ואילו היתה שרה אמנו חלילה נופלת לזרועות הייאוש ומפסיקה להתפלל ולבקש מהקב"ה שתזכה לבן, לא היתה זוכה ליצחק אבינו

כח ההתחדשות

רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו המובהק של הגר"א, כותב בספרו "נפש החיים", שמתקני נוסח התפילה אנשי כנסת הגדולה, המשיכו בכוחם המיוחד כוונה שונה בכל תפילה ותפילה. ומה שאפשר להשיג ולהשפיע בתפילה אחת, אין להשיג בשום תפילה אחרת.

ואנו עומדים לפני התחלה חדשה לפני שנה חדשה, וכשעומדים לפני התחלה יש לשכוח מהצרות ולהתחיל הכל מחדש, כי אפילו אם יהודי באו עליו ייסורים והפסדים בשנה החולפת, כשעומד בהתחלה חדשה ובזמן חדש הכל יכול להשתנות, וכן להיפך גם אם אדם הכל היה לו טוב בשנה החולפת, כשמתחיל זמן חדש צריך להרבות בתפילה שגם בזמן החדש תהיה לו ברכה.

מעשה ביהודי שבכל שבוע היה מגיע לצדיק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, ובכל שבוע היה הצדיק מברכו באותה ברכה, עד שפעם אחת ניגש היהודי לצדיק ואמר לו - רבנו, כבר בשבוע שעבר הרב בירכני באותה הברכה, ומדוע הצדיק שוב חוזר על ברכה זו. אמר לו הצדיק - דע לך שכל יום הוא זמן חדש ואין הזמנים שווים, ומה שבירכתי אותך בשבוע שעבר

היה בזמן אחר לגמרי, ועכשיו מכיוון שהזמן הוא חדש יכול להיות שעכשיו הוא עת רצון שהברכה תתקיים.

כותב הרד"ק בשם רבי סעדיה גאון על הפסוק (ישעיה מ) "וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים", וביארו של דבר, הנשר ממריא גבוה מעל כל העופות, וכשנשלמו לו עשר שנים מגביה עפיפותו עד מאוד עד שיתקרב מאוד לשמש, ומרוב חמימותו נשרפים כנפיו ונופל לים ויתחדש ונברא לו כנפים חדשות וכן יעשה כל עשר שנים, וכשיגיע לגיל מאה יעלה כמנהגו וייפול לים וימות שם. רואים אנו אצל הנשר שדווקא מתי שנשרו כנפיו ונראה שאבדה כל תקוה זהו הזמן שבו הוא חוזר לכוחותיו מחדש.

מתי נברא העולם?

הגמרא במסכת ראש השנה (יא א) אומרת בשם רבי אליעזר בן הורקנוס שבכ"ה באלול נברא העולם, ולכאורה הרי אנו אומרים בתפילה של ראש השנה 'זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון', וכך ניתן להבין שהעולם נברא בא' בתשרי ולא בכ"ה באלול? וכן דרשו חז"ל על הפסוק 'בראשית ברא אלוקים' בראשית אותיות א' בתשרי?

אלא אומרים רבותינו ז"ל, שהאמת היא שהעולם נברא בכ"ה באלול, אבל אדם הראשון נברא רק ביום השישי לבריאת העולם שהוא א' בתשרי ומכיוון שעיקר בריאת העולם היא בשביל האדם וכל זמן שלא נברא אדם הראשון לא התקיימה תכלית בריאת העולם, לכן אמרו חז"ל שבא' בתשרי נברא העולם כי בו הייתה בריאת אדם הראשון, אבל תחילת בריאת העולם הייתה בכ"ה באלול, כי התכלית שלשמה הקב"ה ברא את העולם היא כדי שהאדם יכיר את מלכותו של הקב"ה, שהוא הבורא והוא המנהיג ובלעדיו אין קיום לעולם.

המדרש אומר משל למה הדבר דומה לחתן וכלה שהגיע יום חתונתם, ומכינים את האולם ועורכים את השולחנות והתזמורת מתחילה לנגן, אבל אם נשאל מתי התחילה החתונה לא נאמר משעה שהתחילו לערוך את השולחנות, ולא משעה שהתחילו להגיש אוכל בשולחנות ולא משעה שהתחילה התזמורת לנגן, אלא נאמר שהחתונה התחילה משעה שהגיעו החתן והכלה, כך הקב"ה ברא את כל העולם בכ"ה באלול אבל אדם הראשון שהוא עיקר הבריאה נברא בא' בתשרי.

הדין הוא בהתחלה ולא בסוף

צריך להבין לכאורה מדוע קבע הקב"ה את יום המשפט לדון את בני האדם בתחילת השנה, ולא בסוף השנה ביום האחרון של השנה?

אלא אומר המדרש הקב"ה ברא את האדם הראשון בא' בתשרי ובאותו יום שהקב"ה ברא את אדם הראשון, הזהירו הקב"ה שלא יאכל מעץ הדעת ובאותו יום אדם הראשון חטא ואכל מעץ הדעת,

ובאותו יום העמיד את אדם הראשון למשפט ואדם הראשון עשה תשובה ובזכות שעשה תשובה יצא זכאי בדין, וכשראה אדם הראשון שיצא זכאי בדין ביקש מהקב"ה - ריבונו של עולם בשעה שתבוא לדון את בני בבקשה ממך תדון אותם ביום הזה בא' בתשרי, וזה יהיה סימן לבני שאם יעשו תשובה יצאו זכאים בדין, כמו שאני עמדתי למשפט בא' בתשרי ויצאתי זכאי בדין, כך גם בני יהיה להם סימן טוב שיעמדו למשפט ביום הזה יעשו תשובה ויצאו זכאים בדין.

הקב"ה דן את עם ישראל בשעת שמחתו

רבינו הרמב"ם כותב שהסיבה לכך שהקב"ה קבע את יום המשפט ביום הראשון של השנה ולא בסוף השנה היא מכיוון שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם דן את אוהבו בשעת רצונו [כשהוא שמח], ואת אויבו בשעת כעסו, והקב"ה דן את כל העולם בשעת רצונו בחודש תשרי, שיש בו מועדים ומצוות הרבה, שופר, יום כיפור, סוכה, לולב, וארבעת המינים.

לא האכילה עיקר, אלא האמירה

בספר "שערי ארמון" מובא משל נאה ונוקב על התפוח בדבש ושאר סימני ראש השנה לשנה טובה ומבורכת: מעשה באציל שנסע במרכבתו לפריז, וכשהגיע לרחוב פלוני ירד מן המרכבה נכנס לחנות אחת. כעבור שעה קלה יצא משם ובידו כלוב זעיר, ובו ציפור קטנה. תמה העגלון: נסיעה כה ארוכה, עבור ציפור כה קטנה? אזר עוז, ושאל את פי אדוניו. אמר לו האדון: "ציפור זעירה זו, זמיר שמה!". אבל העגלון לא הבין מאומה, שב ושאל: "ומה מחירה?" ענהו האציל: "חמש מאות דינרים!" תמה העגלון שבעתיים. ישב האציל במרכבה ופנה לשוב לארצו. כשהגיע העגלון לביתו אמר לאשתו: "שמעי ואספר לך דבר פלא. אדונינו האציל נסע עימי לצרפת, וקנה בפריז ציפור קטנה, כה זעירה, בחמש מאות דינרים! אין זאת, אלא שטעמה טעם גן עדן! מה אומר לך, הרי האדם חי רק פעם אחת, אני עמל כה קשה כל ימי, בדין הוא שאהנה פעם אחת בחיי! הן חסכנו שלוש מאות דינרים לעת זקנה - הבה נלווה עוד מאתיים, ונטעם פעם בחיינו טעם עשירות!" אמר ועשה.

בהזדמנות הראשונה נסע לפריז, וקנה את הציפור המופלאה. הביא אותה לביתו, והורה לאשתו שתכין קדירה גדולה עם בצלים ובולבוסים, ותיתן חצי ציפור לתוך הקדירה - ודאי ייתן בשרה של הציפור טעם בכל התבשיל, והם יאכלו וישבעו ממעדני העשירים. עשתה האישה כדבריו. טעמה מן התבשיל, ולא הרגישה בו כל טעם. אמר לה בעלה: "אין זאת אלא שאין לערב טעם גן עדן בטעם בולבוסים, נסי נא לצלות את החצי הנותר בפני עצמו". עשתה כן, והם ישבו לאכול. נגסו בבשר המועט, והנה טעמו מריר ויבש... חשכו עיני העגלון ואמר "אוי לי ואללי לי, את

כל חסכונותיי הוצאתי, והלוואות רבות נטלתי, ולבסוף - לא כלום! אולי לא ידענו להכין את התבשיל כראוי, אולי שכחנו לשים איזה תבלין? אולי ניתן עוד להציל את ההשקעה, לחוש את הטעם הנפלא?"

קם ועלה לארמון האציל, וסיפר את סיפורו: "ראיתי שאדוני קנה ציפור קטנה במחיר כה רב, והתאוויתי אף אני לכך, קניתי ציפור כזאת וביקשתי להרגיש לרגע כמו אציל ופריץ. אבל כאשר בישלתיה - לא מצאתי בה כל טעם. את האמת אומר: לו הייתי קונה אווז בשני זהובים, היה ערב לחיכי פי מאה!"

צחק האציל וקרא: "הוי פתי אתה, ושוטה מטופש! ציפור זו אינה לאכילה! עיקרה - לשמוע את זמירותיה, וליהנות מקולה! אם לאכילה - יש גדולות ממנה וטעימות ממנה עשרות מונים, אבל אם לשירה - אין כשירתה בכל הציפורים.

הנמשל: אותם שליל ראש השנה שלהם מתאפיין בשפעת "סימנים" - שיהיו לטובה ולברכה! תפוח בדבש ורימון, ראש כבש וכרתי, סילקא ורוביא. עליהם לדעת, שאם למאכל - יש מאכלים טעימים יותר, ומשביעים יותר. אבל המאכלים אינם העיקר, אלא האמירה, ה"יהי רצון" שנלווה אליהם, שיהא נובע מעומק הלב והרגש, ומחרדת הדין. שנדע שאנו אמנם תלויים ברצון הבורא ובחסדו, ויכולים להשפיע על גזר הדין ועל השנה העתידה בתשובה ובהחלטה כנה לשיפור והטבת מעשים! ויהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה!

מבקשים מהקב"ה ע"י סימנים

הרב הקדוש בעל 'שפת אמת' כותב, שבראש השנה עושים סימנים לשנה טובה ומתוקה, והרמז בדבר הוא שהרי אין אדם עושה סימנים אלא בשעה שהוא לא רוצה לדבר בפירוש, ולכאורה למה אנחנו עושים רק סימנים ולא מבקשים בפירוש, אלא מכיוון שראש השנה הוא יום הדין ויום המשפט אבל הוא גם יום הכתרתו של מלכו של עולם, ולא יאה לבקש בקשות פרטיות במפורש בראש השנה, אבל מכיוון שאנחנו לא יכולים להתקיים בלי הבקשות שלנו כי בלי גשמיות אי אפשר להתקיים, נתנו לנו חכמינו ז"ל עצה טובה להזכיר את הבקשות הפרטיות ברמז ולכן אנו עושים סימנים ולא מבקשים במפורש.

איש לא יודע האם הוא מסומן

הגמרא במסכת ראש השנה (טז ב) אומרת "א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בר"ה, אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה ".

אומר רבי ישראל סלנטר כיוון שבראש השנה הקב"ה מסמן את כל באי עולם מי

לחיים ומי ח"ו להיפך, א"כ בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים האנשים שסומנו ח"ו למיתה דומים לכבש שמסומן בגבו שהולך לשחיטה ואינו מודע מכך, ואם היה יודע שיש צבע על גבו הרי שמיד היה הולך לנהר ומשכשך עצמו במים על מנת שייצא הצבע, כך אותם אנשים שיש להם צבע ואינם יודעים מכך, ואילו היו יודעים שהם מסומנים בגבם כמה היו מתעוררים לתשובה, ובאמת לאף אדם אין ביטוח על חייו, לכן כל יהודי יתפלל בכוונה לקב"ה בראש השנה וישוב בתשובה.

אם היה יודע מה כתוב בפתק בתוך החליפה לא היה כל כך שמח

ישנו משל מהגאון "חפץ חיים" זצ"ל הנוקב חדרי בטן. מעשה בילד אחד אשר התייתם לא עלינו מאביו. שלחה אותו אמו ללמוד בישיבה, כאשר היא עצמה נותרה לבדה עם דמעותיה ויגונה. חלף זמן, ומרוב צער נתפלץ ליבה והיא נפטרה. עתה נותר הילד יחיד בעולמו, בודד, ללא קרוב וללא גואל, אלא שהוא עצמו לא ידע כלל שאמו נפטרה, ולמד כאילו לא אירע דבר. נועצו ביניהם ראשי הישיבה כיצד מודיעים בשורה נוראה שכזו ליתום האומלל, ואיך ניתן יהיה לעמוד מול צערו הגדול? עד שמצאו עצה. הם תפרו לו בגד חדש, חליפה חדשה ונאה, ובכיס החליפה הניח פתק ובו הידיעה הנוראה. כאשר ילבש את הבגד, ישים את ידו בכיס ואז ידע הכל...

הביאו לילד את החליפה, חליפה מהודרת ונאה, והוא שמח והתהדר בה עד מאוד. אילו ידע הילד מה הוטמן בכיס חליפתו לא היה מסוגל לשמוח לרגע...

ואף אנו סיים ה"חפץ חיים" שמחים אנו ועולזים בראש השנה, בתפוח בדבש, בראש הדג וברימון. חליפה נפלאה היא זו, אבל בכיסה טמון פתק, כל אחד והפתק שלו, מי יודע איזה פתק נושאים אנו בכיסנו? בכל שנה ושנה כאשר מביטים אנו לאחור אנו כבר יודעים על הפתקים שניתנו בראש השנה הקודם. מי לשמחה לאושר ולעושר, לנחת וכל טוב, ומי לא עלינו לפתקים מן הסוג השני.

אין זה סוד שרבים מאיתנו סבלו השנה מצרות וייסורים, כמה אלמנות נוספו בשנה החולפת, כמה יתומים רכים, כמה בריאים שמחלות חדרו לגופם, כמה תאונות דרכים ופיגועים, כמה סבל ודמעות, יגון ואנחה, הלא תדמע כל עין בזכרנו זאת.

ועתה, כאשר הגיע שוב ערב ראש השנה, ערבו של היום הקדוש שבו נשמח כולנו ולבנו ירעד בזוכרנו את הפתק שיונח בכיסו של כל אחד ואחד מאיתנו. עומדים אנו ומתחננים לפני בורא עולם, אבינו שבשמים, אב אהוב, רחום וחנון זכרנו לחיים! אבינו מלכנו הן אתה אבינו ובודאי שאבא רוצה לתת, אבל אתה גם מלכנו ובודאי שרק אתה יכול גם לתת. יודעים אנו כי הכל תלוי בנו, ואנו מבטיחים להשתפר במעשינו, ולהרבות בתורה, במצוות ובמעשים טובים.

למה לא מתוודים על העוונות בתפילה של ראש השנה

בראש השנה לא נוהגים להתוודות על החטאים ובתפילה של ראש השנה לא מוזכר לא ווידוי ולא חטא וכן אמרו חז"ל כל השופרות כשרות חוץ משל פרה כי הוא מזכיר חטא העגל וכן אמרו חז"ל שלא לאכול אגוזים בראש השנה כי אגוז גמטריא חטא?

ולכאורה צריך להבין מדוע לא מתוודים ולא מזכירים חרטה על החטאים הרי אחד מהיסודות של החזרה בתשובה זה ווידוי וחרטה על העבירות?

אלא אומרים רבותינו ז"ל שהטבע בעולם אדם שבא לשבור איזה קיר מסויים יש לו שתי אפשרויות או לקחת פטיש ולהכות על הקיר ולאט לאט הקיר יישבר או אפשרות השנייה היא לחפור מתחת לקיר ולהגיע ליסודות של הקיר ואז ברגע אחד כל הקיר מתמוטט.

כך עניין התשובה יש אפשרות אחת של החזרה בתשובה זה להתוודות על החטאים ויש אפשרות שנייה שהיא להמליך את הקב"ה למלך, כי הסיבה לחטאים היא מכיון ששכחנו שהקב"ה הוא מלכו של עולם אם היינו זוכרים בכל רגע שהקב"ה הוא המלך לא היינו חוטאים, ולכן בראש השנה אנחנו לא מתעסקים בחטאים ולא מתוודים על העוונות מכיון שבראש השנה אנחנו עוסקים בשורש של החטא.

לכאורה היה צריך להיות שיום כיפור יהיה קודם ראש השנה

בספר כוכבי אור (מאמר פג) שהובא בשם הגר"י בלזר זצ"ל שכבר עמד בזה הגר"י סלנטר זצ"ל, דלכאורה קשה, דהלא ידוע דהקב"ה שוקד על טובת ישראל ורוצה בהצלחתם, ויום הכיפורים הוא יום סליחה ומחילה - יום שנמחלו עוונותיהן של ישראל, וראש השנה הוא יום הדין, אשר כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון - וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, ואם כן למה לא ציוה הקב"ה לעשות יום הכיפורים מקודם, ואחר שיטהרו מעוונותיהן, יעשו ראש השנה, ואז יוכלו לזכות ביום הדין לשנה טובה וברכה.

וכתב לבאר שם: שבוודאי הקב"ה רוצה בטובתן של ישראל, ואדרבה עבור זאת גופא צוה לישראל לעשות מקודם ראש השנה דווקא ואחר כך יום הכיפורים. יען כי הקב"ה יודע לבבות בני אדם כי רחוקים המה מאוד מדברים רוחניים כמו סליחת עוונות ועולם הבא וכדומה - להיותם פה בעולם השפל, וכל ההרגשים המה רק בדברים גשמיים - כמו בני, חיי, ומזוני, ולא יוכלו לעלות פתאום למדרגה הגבוהה - להרגיש ענין הרוחני של יום הכיפורים - כפרת עוונותיהם, לזאת צוה להם מקודם לעשות ראש השנה - שבו דנים את האדם על דברים גשמיים - דברים שיש לו בהם הרגש גדול - וכאשר יחם לבבו בבקשתם

על בני חיי ומזוני - או אז אולי יולכו לצעוד הלאה גם ליום הכיפורים - שהוא עומד על דברים הנעלים - לרוחניות, לסליחת עוונות וכדומה. ע"כ.

אבינו מלכנו

חז"ל תיקנו לנו בתפילה של ראש השנה לומר אבינו מלכנו ולכאורה למה צריך להגיד שהקב"ה גם אבא וגם מלך אלא אומרים רבותינו ז"ל שאבא יש לו רחמים גדולים על הבן שלו והאבא כל הזמן רוצה להטיב לבן שלו אבל לא תמיד יש יכולת לאבא להטיב לבנו האבא רוצה לתת לבנו כל מיני מתנות אבל אם האבא העני אז לא יכול לתת כלום, לעומת זאת מלך הכל שלו ולכן יש לו יכולת לתת לכן אם היינו מזכירים שהקב"ה הוא רק אבא שלנו אבל לפעמים גם אם האבא רוצה לתת אבל אין לו יכולת לכן אנחנו מזכרים אבינו אבל גם מלכנו אתה לא רק אבא שלנו שאבא רוצה להטיב לילדים שלו אלא אתה גם מלכנו ומלך יש לו יכולת לתת מה שהוא רוצה כי מלך יש לו הכל.

ותשובה ותפילה וצדקה

רבינו הבן איש חי כותב שמנהג העולם אדם שיש לו משפט הוא מכין את עצמו בשלושה דברים הדבר הראשון שבודק היטב כל מה שעשה כדי שידע מה תשובה לענות לכל הטענות שכנגדו, הדבר השני שלוקח עורך דין טוב שימליץ עליו טוב והדבר השלישי שמנסה לתת שוחד לשופט או לאחד מקרוביו כדי שיזכה אותו השופט בדין, וכמו שאצל משפט אצל מלך בשר ודם אדם מכין עצמו לשלושה דברים כך שאדם עומד למשפט לפני בורא עולם צריך להכין עצמו לשלושה דברים.

ואמרו חז"ל ותפילה ותשובה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, הדבר הראשון - תשובה, שיעשה חשבון נפש עם עצמו בכל מה שעשה שנה שעברה ובמה צריך לעשות תשובה, הדבר השני- יקח פרקליט טוב וזה התפילה שמהתפילה נבראים מלאכים שהם ימליצו טוב בעדך, והדבר השלישי - צדקה שעל ידי שיתן צדקה לעניים הוא נותן כביכול שוחד להקב"ה ובזה מבטל מעליו הדינים כמ"ש וחטאך פרוק בצדקה.

עכשיו בדורות שלנו יש נסיונות גדולים מאוד וכל מצוה מעלתה גדולה

מסופר שהיה איזה יהודי שהיה סוחר בקמח והיה רגיל לבוא אצל החפץ חיים והיה כל הזמן מתלונן שבקושי יש לו פרנסה והפרנסה קשה מאוד ואחרי כמה זמן הגיע זמן מלחמת העולם הראשונה ואותו יהודי הפסיק לבוא אצל החפץ חיים ואז אחרי כמה זמן יום אחד היה החפץ חיים הולך בדרך ופוגש את אותו יהודי ואז שואל אותו החפץ חיים מה שלומך איך הפרנסה? ואז הוא ענה עכשיו ב"ה הפרנסה היא טובה מאוד ובשפע והחפץ חיים התפלא איך יכול להיות הרי לפני

המלחמה הפרנסה היתה קשה מאוד ועכשיו בזמן מלחמה צריך שיהיה עוד יותר קשיים ואז אותו יהודי סיפר לחפץ חיים ואמר לו רבי קודם המלחמה שהיו באים לקנות קמח היו בודקים טוב טוב את הקמח ואם הקמח לא היה משובח לא היו קונים וגם שהיו קונים היו משלמים רק בהקפה אחרי שלושה חודשים ולכן הפרנסה היתה בדוחק אבל עכשיו בזמן המלחמה אף אחד לא בודק את הקמח אלא קונים אותו כמו שהוא ומשלמים מחיר מלא ומשלמים רק במזומן ולכן דוקא עכשיו הפרנסה שלי טובה מאוד, אומר החפץ חיים הנמשל בזמן בית המקדש שהיה קדושה וטהרה אז הקב"ה היה מקבל מצוות רק מימי שקיים את המצוה בשלימות גדולה אבל עכשיו בזמן שלנו זה כמו זמן של מלחמה הקב"ה לא בורר כל מצווה אלא כל מצוה שיהודי מקיים הקב"ה מקבל אותה בשמים.

שלושה ספרים נפתחים בראש השנה

הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (דַּף ט"ז עַמּוּד ב') אוֹמֶרֶת: "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה סְפָרִים נִפְתָּחִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֶחָד שֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְאֶחָד שֶׁל בֵּינוֹנִיִּים. צַדִּיקִים גְּמוּרִים - נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים מִיָּד לְחַיִּים, רְשָׁעִים גְּמוּרִים - נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים מִיָּד לְמִיתָה, בֵּינוֹנִיִּים - תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים". וְלָכֵן, כָּל אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּבֵינוֹנִי וּלְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בְּיָמִים אֵלּוּ.

ושואלים רבותינו ז"ל שהרי אנחנו לפעמים רואים שרשעים מאריכים ימים בעולם הזה ואיך כתוב בגמרא שרשעים נחתמין לאלתר למיתה?

אלא מתרץ הראב"ד שכל אדם לפני שירד כאן לעולם הזה נקצב לו כמה שנים יחייה כאן בעולם הזה וכל שנה שעומד בדין של ראש השנה אם נחתם למיתה אז יורד לו שנה ממניין השנים שנקצב לו וכך בכל שנה בראש השנה אם לא עשה תשובה אז יורד לו ממניין השנים שנקצב לו , למשל אם נקצב על האדם לחיות בעולם הזה שמונים שנה והוא לא הולך בדרך ה' אז שמגיע ראש השנה ולא עשה תשובה מורידים לו שנה מימה שנקצב לו וכן בכל שנה ושנה.

תקיעת שופר זמן של עת רצון

המצווה העיקרית בראש השנה זה לשמוע קול שופר כמו שכתוב בתורה יום תרועה יהיה לכם, יש כמה טעמים לתקיעת שופר, ואחד הטעמים שמביא רבינו סעדיה גאון הוא "שכך עושין לפני המלכים להראות תוקף מלכותם", שמנהג המלכים שביום בו ממליכים אותם תוקעים בשופר, וראש השנה הוא היום בו ממליכים בכל שנה מחדש את הקב"ה למלך להודיע מלכותו בעולם, וטעם נוסף הוא על מנת שהקב"ה יזכור לנו את עקידת יצחק, וכן אומרת הגמרא במסכת ראש השנה (דף טז ע"א) "אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני".

וכתוב בזוהר הק' שיש שני זמנים שבהם יש את עת הרצון הכי גדולה בשנה, והם זמן תקיעת שופר וזמן תפילת הנעילה ביום הכיפורים.

ובזמן תקיעת שופר אפילו המלאכים בשמים רועדים, והעיקר בשמיעת קול השופר הוא לפתוח את הלב להקב"ה, ליישר עקמומיות שבלב.

הזכות שהכרזנו את מלכותו של ה' בעולם

באחת השנים נעמד הגאון רבי יעקב מליסא זצוק"ל קודם תקיעת שופר, והחל ללמד זכות על בני ישראל לפני הקב"ה, וכה אמר - משל למה הדבר דומה, מלך אחד הלך פעם אל היער לצוד ציד ואחר שהרחיק ללכת בתוך היער אבד לפתע את דרכו, תעה. בדרך הילוכו ולא מצא את הדרך לשוב לביתו. כך הלך והלך והעמיק יותר בעומק היער והמשיך לתעות בדרכו, כל אותה עת ניצבו משרתיו מחוץ ליער כשהם ממתינים לאדונם כי ישוב מהציד, חלפה שעה ושעתיים יום יומיים שבוע ושבועיים אבל המלך לא שב. לבם של המשרתים כבר יצא מרוב פחד, והם שבו אל עיר הבירה כשהם מזעיקים את יתר המשרתים לצאת ולחפש אחר המלך האובד, המשרתים יצאו במהירות לעבר היער בחפשם בכל פיסת אדמה שמא ימצאו את המלך האובד, אך לשווא כל החיפושים העלו חרס והמלך לא נמצא, שהרי הוא כבר הלך והמשיך לתעות במקומות אחרים, כאשר חלפו כבר שבועות וחדשים, כבר התייאשו עבדי המלך ובני המדינה לחפש אחרי המלך.

כך עבר הזמן וחלף, ואט אט החלו בני המדינה להסיח לגמרי את דעתם ממלכם ולשכוח אותו, עד שכמעט ולא זכרו את מראהו, והמלך עדיין תועה הוא ביער ואף ביערות אחרים ואינו מוצא את דרכו חזרה לביתו. באחד הימים שומר היער ראה אדם מהלך ותועה, הביט היטב בעיניו עד שראה כי הנה הוא המלך אשר תועה כאן כבר חדשים רבים, בשמחה גדולה הוציא את המלך אל מחוץ ליער, האכילו והלבישו כפי כבודו וליווה אותו אל ארצו ואל מולדתו. שרי המדינה וכל התושבים כבר שכחו כאמור ממראה המלך ומעניינו, אבל שומר היער הוכיח להם בסימנים ברורים כי הנה זה המלך אשר תועה כבר ביער חדשים רבים מבלי לדעת את הדרך החוצה, ועתה הגיע שוב אליהם. נתעוררו השרים להשיב את המלך על כנו, הושיבוהו על כסאו המלכותי ברוב פאר והדר, והמלך כאות תודה לשומר היער על שהצילו והשיבו אל ביתו, מינה אותו לשר גדול במלכותו.

חלפו ימים, ושומר היער אשר הפך לשר חטא חטא גדול, מועצת השרים נתיישבה לדון בדינו ונקבע דינו למוות בתלייה על עץ, כאשר הוליכו אותו לתלייה היתה משאלתו האחרונה כי ילבישו אותו עתה בבגדיו של שומר היער היינו בגדיו הראשונים, ואת עץ התליה יעמידו דווקא לפני חלונו של המלך. השרים מילאו את בקשתו, וכאשר ראה המלך מבעד לחלונו את עץ התליה ואת הנידון לתלייה בבגדיו מלפנים בגדי שומר היער, נתמלא לבו ברחמים רבים וגדולים שכן נזכר המלך באותו זמן עת תעה בדרכו ורק שומר היער הזה הכיר אותו והציל אותו, ולו הוא חב את תודתו ואת כל חייו שהרי הוא הביאו להיות שוב מלך. אותה שעה נכמרו רחמיו של המלך על שומר היער שנידון למיתה, והוא החליט לחון אותו. המלך קרע את גזר הדין במו ידיו, מחל לו על החטא שחטא והשיב את השר שומר היער אל מעמדו הראשון.

גם אנו כן סיים אומר הגאון מליסא, מזכירים אנו היום לריבונו של עולם בתקיעת שופר כי אנו היינו הראשונים שכאשר שמענו את קול השופר במעמד הר סיני מיד הכרנו את המלך מלכו של עולם, והכרזנו על מלכותו בכל העולם כולו בין בני האדם בין כל המדינות ובין כל המקומות שבהם לא נודע שמו של הקב"ה, משום כן גם כיום עדיין נותרה לנו זכות זו לדרוש ולבקש מאת בורא כל עלמין שישכח גם הוא את כל חטאינו, ויתנהג עמנו לפנים משורת הדין וימחול לנו על עוונותינו. ובכן יהודים יקרים - פנה אל המתפללים ואמר - תאמרו כולכם ברגע זה, 'למנצח לבני קרח מזמור כל העמים תקעו כף הריעו לאלוקים בקול רנה' (מגדיל ישועות מלכו).

לא להתרגל לראש השנה

בנביא בספר שופטים מסופר על סיסרא, סיסרא היה שר הצבא של יבין מלך כנען, והיה גיבור גדול וכבש בגיל

שלושים את כל העולם, וכל מלחמה שהיה יוצא אליה היה חוזר מנצח עד שכבש את כל כדור הארץ, מסופר במדרש "ויזעק סיסרא, סיסרא בא עליהם בארבעים אלף ראשי גייסות, וכל אחד היה עמו מאה אלף. ובן שלשים שנה היה וכבש כל העולם בכוחו, ולא היה כרך שלא היה מפיל חומה בקולו, ואפילו חיה שבשדה כיון שהיה נותן עליה קולו לא היתה זזה ממקומה. אמרו כשהיה יורד לרחוץ בנחל קישון היה עולה בזקנו מאכל כמה בני אדם דגים, ותשע מאות סוסים במרכבתו ובחזרה לא היה אחד מהם חוזר בשלום".

ופעם אחת יצא סיסרא להילחם בעם ישראל ושם הפסיד במלחמה ולא ניצח, וכשחזר מהמלחמה בדרך היה עייף מאוד ונכנס לאהל של יעל אשת חבר הקיני וביקש ממנה לאכול ולנוח, ויעל אשת חבר הקיני השקתה את סיסרא בחלב וכשנרדם לקחה את היתד של האהל ותקעה לו בראשו שהיה ישן ומת, ועליה אמרו ברק ודבורה בשירתם (שופטים ה, כד) "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני".

מסופר בנביא שמשפחת הקיני היו מבני בניו של יתרו חותן משה, וכשבא סיסרא לאהל של יעל אשת חבר הקיני היא התעברה ממנו, ואחרי שהתעברה ממנו השקתה יעל את סיסרא בחלב עד שנרדם והרגה אותו, והנכד של סיסרא הוא התנא הקדוש רבי עקיבא שעליו דרשו חז"ל (תנחומא חוקת ו) "וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחבריו", שדברים שלא נגלו למשה בסיני נגלו לרבי עקיבא וחבריו.

ואימו של סיסרא כשראתה שהבן שלה מתעכב ועדיין לא חוזר מהמלחמה, היתה עומדת בחלון ומיללת ובוכה למה הבן שלי מאחר לחזור? כמו שכתוב בפסוק (שופטים ה כח) "בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסרא", אמרו המשרתות שלה - אל תדאגי כמו שהוא ניצח בכל המלחמות גם במלחמה הזאת הוא ניצח, ואם הוא מאחר אולי בגלל שהיה שלל גדול במלחמה. אבל האמא של סיסרא היתה עומדת בחלון ובוכה למה עדיין הוא לא חוזר? ואפילו שהייתה יודעת שבכל המלחמות הוא תמיד ניצח, אבל חששה אולי במלחמה הזאת הוא לא ניצח, ושום דבר לא בטוח עד שהוא יחזור מהמלחמה.

הגמרא אומרת שבראש השנה אנו תוקעים מאה תקיעות, שנלמד מאמא של סיסרא שהיתה מיללת ובוכה מאה קולות, ומכאן למדו חז"ל לתקוע בשופר בראש השנה מאה קולות.

ושואלים חז"ל, לכאורה מה הקשר בין הבכיות והיללות שבכתה אמא של סיסרא לתקיעת שופר בראש השנה, הרי השופר הוא דבר קדוש מאוד ומה השייכות שלו לאמא של סיסרא?

אלא באו חז"ל ואמרו לנו - בראש השנה שום דבר לא בטוח, לפעמים אדם מרגיש בטוח בעצמו בראש השנה, שכמו שכבר עבר הרבה שנים את ראש השנה והרי הוא חי וקיים, כך יעבור גם את ראש השנה הזה. אבל אמרו רז"ל צא ולמד מאמא של סיסרא, שהבן שלה בגיל

שלושים כבש את כל המדינות בעולם, וכל מלחמה שהיה יוצא היה מנצח ניצחון גדול, ופעם אחת כשאיחר לחזור מהמלחמה מיד האמא שלו כבר עמדה בחלון וחכתה שהוא יבוא והייתה בוכה ומייבבת, כי אמרה אף על פי שהוא ניצח כל כך הרבה מלחמות אבל אולי מהמלחמה הזאת הוא לא יחזור.

ולכן בתקיעת שופר אנו לומדים מאמא של סיסרא, לומר - דע לך ששום דבר לא בטוח בראש השנה, וכך בראש השנה ירבה בתפילה ובתחנונים לפני הקב"ה.

השטן מתחזק להבשילנו בעשרת ימי תשובה

התורה הקדושה מספרת לנו על יצחק אבינו (בראשית כז, א) "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות", וכשראה יצחק אבינו שזמן פטירתו מן העולם מתקרב, קרא יצחק לעשיו בנו הגדול וביקש ממנו - לך תצוד לי ציד ותעשה לי מטעמים כמו שאני אוהב בעבור תברכך נפשי בטרם אמות, ומיד יצא עשיו לשדה כדי לצוד ציד. ואומרת לנו התורה שרבקה שמעה ברוח הקודש את מה שאמר יצחק, ומיד אמרה ליעקב - קח שני גדיי עזים וכו', והלבישה רבקה את יעקב בבגדי החמודות, ונכנס יעקב אבינו אצל יצחק והביא לו את המטעמים, ואמר יצחק - הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו ונתן יצחק את הברכות ליעקב, וכשיצא יעקב נכנס עשיו ואמר לו יצחק שכבר נתן את הברכות ליעקב ועשיו זעק זעקה גדולה, והיה עשיו מבקש להרוג את יעקב ויעקב ברח מפני עשיו, ובסופו של דבר יעקב שלח מתנות לעשיו ומפייס אותו, ועשיו לא רק שלא מבקש להרוג את יעקב אלא מחבק ומנשק אותו, ואומר הזוהר הקדוש שאותו יום שיצחק בא לתת את הברכות היה ראש השנה, ולכן יצחק ביקש שיכינו לו מטעמים שהוא אוהב כי בראש השנה אוכלים את הסימנים וכדי שיהיה ברכה לכל השנה לכן ביקש יצחק מטעמים שהוא אוהב.

ואומר רשב"י בזוהר הקדוש (פרשת אמור דף ק ע"א) שכל מה שמוזכר בתורה בעניין הברכות שנתן יצחק ליעקב רומז על יום הדין על ראש השנה, וכך אומר הזוהר הקדוש יצחק המידה שלו היא מידת גבורה - מידת הדין, יצחק כנגד הקב"ה שיושב ביום ראש השנה על כיסא דין לדון ולשפוט את עם ישראל, ויצחק קורא לעשיו שהוא כנגד השטן ואומר לו - לך תצוד לי ציד ותעשה לי מטעמים, אומר הקב"ה לשטן לך תביא לי את העוונות של עם ישראל כדי שאני אדון אותם, והולך השטן להביא את עוונותיהם של עם ישראל.

ואומרת לנו התורה 'ורבקה שומעת', רבקה שהיא כנגד היצר הטוב, והיצר הטוב אומר ליהודי קודם ראש השנה - חזור בתשובה והתקרב לבורא עולם, ועם ישראל חוזרים בתשובה קודם יום ראש השנה וכשנכנס יעקב לפני יצחק אומר יצחק - הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו, הקול הוא הקול של השופר והידיים עדיין

מלאים בעבירות, אבל הקול של השופר מעלה את כל התפילות לפני הקב"ה, ויצחק נותן את הברכות ליעקב והקב"ה כותב את עם ישראל בספר החיים ונותן את הברכות לעם ישראל.

אחרי שיוצא יעקב מיצחק, אחרי שעם ישראל יוצאים זכאים בדין של ראש השנה נכנס השטן ומביא בידו את כל העבירות של עם ישראל, ואומר לקב"ה - הנה הבאתי את כל העבירות של עם ישראל, ואומר הקב"ה לעשיו כבר נתתי את הברכות ליעקב כבר כתבתי את עם ישראל בספר החיים.

לשטן אין רשות לקטרג ביום הכיפורים

ועשיו מבקש להרוג את יעקב אבינו שהשטן מחפש איך לקטרג על עם ישראל, שהיצר הרע הכי חזק הוא בעשרת ימי תשובה כמו שעשיו היה מבקש בכל כוחו להרוג את יעקב, וכמ"ש שעשיו בא עם ארבע מאות איש עימו כדי להרוג את יעקב, כך השטן בא עם כל החיילים שלו כדי לקטרג על עם ישראל בעשרת ימי תשובה, ולכן בעשרת ימי תשובה מראש השנה ועד יום הכיפורים הוא הזמן בו כל יהודי צריך להתחזק אפילו בדברים שכל השנה לא נזהר בהם. ובסופו של דבר יעקב אבינו שולח מתנות לעשיו ומפייס אותו, ועל ידי השוחד שנותן יעקב לעשיו עשיו מחבק את יעקב ומנשק אותו ובוכה על צווארו, שכשמגיע יום הכיפורים עם ישראל שולחים שוחד לשטן, והשוחד הוא כמו שכתוב בתורה שהיה הכהן ביום הכיפורים לוקח שני שעירים, שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל, שהוא לחלקו של השטן, ועל ידי שהשטן מקבל את השוחד שלו ביום הכיפורים לא רק שהוא לא מקטרג על עם ישראל, אלא עוד מלמד זכות על עם ישראל ביום הכיפורים, כמו שדרשו חז"ל שהמילה 'השטן' גימטרייה 364, ויש בשנה 365 ימים ומתוך 365 ימים שיש בשנה, יש לשטן כח לקטרג רק 364 ימים שהם כמניין 'השטן', אבל יש יום אחד בשנה שאין לשטן כח לקטרג והוא יום הכיפורים.

להרהר בתשובה בשעת תקיעת השופר

הגמרא במסכת יומא (דף פו ע"א) כותבת "שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי - שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר - שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד, עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו, שנאמר (ירמיה ג, יד) 'שובו בנים שובבים'. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויוה"כ מכפר, שנאמר (ויקרא ט, ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם'. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין, שנאמר (תהילים פט, לג) 'ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם'. אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לא כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר (ישעיה

כב, יד) 'ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון'".

אבל כותב רבנו הרש"ש הקדוש בספרו נהר שלום, שאם יהודי יהרהר בלבו תשובה שלימה בשעת תקיעת השופר בראש השנה שהוא עת רצון גדול מאוד, יכול להתכפר על הכל ואפילו העבירות החמורות ביותר.

מזכירים עקידת יצחק ולא שחיטת יצחק

אם נתבונן נראה שבראש השנה אנחנו מזכירים את עקידת יצחק בכל שלב, בליל ראש השנה אנו לוקחים ראש של כבש ואומרים "תזכור לנו עקידתו של יצחק אבינו בן אברהם אבינו עליו השלום", ובתפילה אנו אומרים "ועקידת יצחק היום לזרעו ברחמים תזכור", וכן כל תקיעת שופר מהותה וכן אומרת הגמרא במסכת ראש השנה (דף טז ע"א) "אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". רואים אנו שחז"ל גילו לנו שהדבר שמעורר רחמים על עם ישראל ביותר בראש השנה הוא זיכרון עקידת יצחק, וכמו שכתוב בזוהר הק' שכל גזירה שתהיה ח"ו על עם ישראל, בשעה שמזכירים את עקידת יצחק מיד מתבטלת הגזירה.

והכח הגדול שהיה בעקידת יצחק הוא שבעקידת יצחק ראינו מסירות נפש, שיצחק אבינו מסר את נפשו בלב שלם ובשמחה לקב"ה, ובמקום שיש מסירות נפש שם נפתחים כל שערי השמים, כמו שאומר הבעל שם טוב שיש כח ליהודי לבטל כל גזירות שיש בעולם בשעה שמקיים מצוה מעל הכוחות שלו, שאז הקב"ה אומר אם אתה עושה מעל הכוחות שלך גם אני אעשה עבורך מעל הטבע.

יצחק אבינו פחד מהיצר הרע

ויש ענין נוסף שבגינו אנו מזכירים בר"ה את עקידת יצחק, שהרי לכאורה היינו צריכים לומר 'זכור לנו את שחיטת יצחק', שהרי אברהם אבינו לקח את הסכין ובא להעביר אותה על צווארו של יצחק, ופתאום ירד מלאך מן השמים ואמר לו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, וכן כתוב 'וילכו שניהם יחדיו' ששניהם היו שווים במחשבה שגם יצחק הסכים להישחט ולהיות קרבן לקב"ה, וא"כ מפני מה איננו אומרים 'זכור לנו את שחיטת יצחק'?

אלא שיצחק אמר לאברהם אביו - אבא אני רוצה להיות קרבן לקב"ה, אבל אני מפחד שמא כשאראה את הסכין אני אפחד ואני אקום ואברח, לכן אבא בבקשה ממך תעקוד אותי חזק שלא אוכל לזוז כלל בשעת השחיטה, לכן בראש השנה אנו אומרים לקב"ה 'ועקידת יצחק היום ברחמים תזכור', אנו אומרים לקב"ה - ריבונו של עולם אם יצחק אבינו שהיה קדוש וטהור פחד מהיצר הרע אנחנו מה אנו נגיד, ולכן אומרים תזכור לנו עקידת יצחק ולא שחיטת יצחק.

ההבדל בין הר סיני להר המוריה

וידוע שהר המוריה הוא לעולם מקום קדוש, ולעומת זאת הר סיני התקדש רק לאותה שעה של מעמד הר סיני ולאחר מכן אין בו שום קדושה. ולכאורה צריך להבין מהו החילוק בין קדושת הר סיני שמיד לאחר מתן תורה נסתלקה ממנו הקדושה, לקדושת הר המוריה שעד היום הקדושה בעינה עומדת?

ונקדים מה שנאמר במדרש, שהמקום של קודש הקודשים הוא המקום שבו עקד אברהם אבינו את בנו יצחק, שבאותו מקום נקבע אח"כ שייבנה קודש הקודשים.

וזו הסיבה שעד היום לא פרחה הקדושה ממקום זה, כיון שהקדושה חלה על המקום מכוח מסירות הנפש של אברהם ויצחק, שמסרו נפשם על קדושת ה'. וכמו שהזכרנו שדבר שהגיע במסירות נפש, מטביע את חותמו לדורות, שבהר המוריה הייתה מסירות נפש של אב שלוקח את בנו לשחיטה והבן יכול להתנגד, כמו שאמרו חז"ל שיצחק אבינו היה בן שלושים ושבע שנים בשעת העקידה, ועם כל זאת בקשתו של יצחק אבינו בשעת העקידה הייתה כמו שנאמר בפיוט, 'אנא חזק מאסרי ועת יקד יקוד בבשרי קח עמך הנשאר מאפרי ואמור לשרה זה ליצחק ריח'!!!

נתאר לעצמנו איזו מסירות נפש גדולה זו שיצחק אבינו מבקש מאברהם אביו, שיעקוד ויקשור אותו היטב שמא יזוז בשעת השחיטה וייפסל הקרבן. וכמו שאמרו בזוהר הקדוש שכל גזרה קשה שיש בעולם, בשעה שמזכירים עקידת יצחק מיד מתבטלת הגזירה, ולכן אותו מקום שהייתה בו כזו מסירות נפש התקדש בקדושת עולם. משא"כ הר סיני ששם הקדושה באה מאליה, שהקב"ה השפיע קדושה מלמעלה ולא הייתה בזה מסירות נפש מצד עם ישראל, תיכף לאחר מעמד הר סיני ניטלה הקדושה, כיון שלא הגיעה ע"י עמל ומסירות נפש.